

E-ISSN : 2149-6544

JOURNAL OF AWARENESS

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal

Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

Year/Yıl: 2018

Volume/Cilt: 3

Issue/Sayı: 1

JOURNAL OF AWARENESS

ABOUT THE JOURNAL / DERGİ HAKKINDA

OWNER / SAHİBİ

Rating Academy Ar-Ge, Yazılım, Danışmanlık, Yayıncılık, Eğitim ve Organizasyon Ltd. Şti.

EDITORS / EDITÖRLER

Assoc. Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY (*Chief Editor*)

Assist. Prof. Dr. Nilay KÖLEOĞLU, Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY (Co-Editor)

SECTION EDITORS/ ALAN EDITÖRLERİ

Assist. Prof. Dr. Halide OKUMUŞ, Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY

Assist. Prof. Dr. Fatih KANA, Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY

i

WEB EDITOR / WEB EDITÖRÜ

Lecturer **Cumali YAŞAR**, Çanakkale Onsekiz Mart University / TURKEY

Contact / İletişim:

Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi No: 276 D-I, Çanakkale / TÜRKİYE

Gsm : +90 555 477 00 66

E-mail : joa@ratingacademy.com.tr ; msahin@ratingacademy.com.tr

Web: <http://ratingacademy.com.tr/journals/index.php/JoA>

JOURNAL OF AWARENESS
ABSTRACTING & INDEXING

 Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com	CEEOL (Central And Eastern European Online Library)
	Proquest
	Infobase Index
	BASE (Bielefeld Academic Search Engine)
	Google Scholar
	AcademicKeys
	I2OR
	Scientific World Index
	Cosmos Impact Factor
	Research Bible
	Scholarsteer
	RootIndex
	PKP Index
	Scientific Indexing Services
	ISIFI

	ISRA (International Society for Research Activity)
	Scipio.ro
	CiteFactor
	OAJI
	ScopeMed: Directory of Medical Articles
	Digital Object Identifier System
	CrossRef
	Budapest Open Access Initiative
	DIIF
	OCLC WorldCat
	German Journal Database (ZDB): Zeitschriftendatenbank
	Turkish Journal Park Academic
	Electronic Journals Library
	PBN (Polish Scholarly Bibliography)

JOURNAL OF AWARENESS

EDITORIAL BOARD / EDİTORYAL KURUL

- [Adrian RUNCEANU](#), Constantin Brancusi University from Targu Jiu, Romania
[Agnieszka SZPLIT](#), The Jan Kochanowski University, Poland
[Andrea QUINTILIANI](#), Pegaso Telematin University, Italy
[Andreas YUMARMA](#), President University, Indonesia
[Ayhan ESI](#), Adiyaman University, Turkey
[Araz ASLANLI](#), Azerbaijan State Economics Üniversitesi, Azerbaijan
[Francisco Fernando Ribeiro RAMOS](#), Coimbra Business School, Portugal
[Goran PERIC](#), Business School of Applied Studies, Serbia
[Hasan KAPLAN](#), Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
[Helena SANTOS-RODRIGUES](#), Instituto Politécnico de Viana do Castelo, Portugal
[Irvan TRANG](#), Sam Ratulangi University, Indonesia
[Lyudmila ZINCHENKO](#), Bauman Moscow State Technical University, Russian Federation
[Mahmaod Ibrahim AL-RAWAD](#), Al Hussein Bin Talal University, Jordan
[Mario J. PINHEIRO](#), Universidade de Lisboa - UL, Portugal
[Michal CHMIELECKI](#), Clark University, United States
[Mumtaz Hussain SHAH](#), University of Peshawar, Pakistan
[Neşet AYDIN](#), Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
[Octavio REYES](#), Universidad Virtual del Estado de Guanajuato (UVEG), Mexico
[Olayinka Idowu KAREEM](#), Philipps University of Marburg, Germany
[Özge UYSAL ŞAHİN](#), Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
[Paola FERRETTI](#), Dipartimento di Economia e Management University of Pisa, Italy
[Sameh AJLOUNI](#), Yarmouk University, Jordan
[Sibel GÜVEN](#), Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
[Slobodan Rajko ČEROVIĆ](#), Singidunum University, Serbia
[Turgay BERKSOY](#), Marmara University, Turkey

YAYIN İLKELERİ

1. Dergide yayınlanmak üzere gönderilen yazıların daha önce **başka bir yerde yayınlanmamış olması veya yayınlanmak üzere gönderilmemiş olması** gerekir. Daha önce **konferanslarda sunulmuş ve özeti yayınlanmış çalışmalar**, bu durum belirtilmek üzere kabul edilebilir. Ayrıca, çalışma **bir kurum tarafından destek görmüşse veya tezden üretilmişse** çalışmanın başlığına verilecek dipnotla bu durumun belirtilmesi gerekir. Yayın için gönderilmiş çalışmalarını herhangi bir nedenle dergiden çekmek isteyenlerin bir yazı ile dergi yönetimine başvurmaları gerekir. Yayın kurulu, gönderilmiş yazılarda makale sahiplerinin bu koşullara uymayı kabul ettiklerini varsayar.
2. *Journal of Awareness*'e sunulan makaleler, başka bir çalışmadan kısmen ya da tamamen kopyalanmamış (plagiarizm) olup olmadıkları "iThenticate" tarama programı ile kontrol edildikten sonra hakemlere yollanır. Plagiarizm tespit edilen makaleler hakeme yollanmadan yazara iade edilir.
3. Yayın kurulu, yayın koşullarına uymayan yazıları yayınlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri vermek, biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir. Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar, yayın kurulunun uygun gördüğü en az **iki hakem** tarafından değerlendirildikten sonra yayınlanması uygun görülürse dergide basılır. Bir hakemin olumlu diğer hakemin olumsuz görüş verdiği makaleler **üçüncü bir hakeme** gönderilir. Hakemlere gönderilecek yazılarda yazarın kimliği saklı tutulur.
4. Yazılar, Makale Takip Sistemi üzerinden elektronik ortamda gönderilmektedir. Bu sisteme Anasayfada yer alan "**Makale Gönder/Takip**" linkinden ulaşılabilir. Sözkonusu sisteme kayıt yapıp makale gönderildikten sonra hakem süreciyle ilgili gelişmeler ve hakem değerlendirme raporları yazarlar tarafından kolaylıkla takip edilebilir.
5. Derginin yayın dili **Türkçe ve İngilizce**'dir. Türkçe makalelerin İngilizce başlığı ve özeti bulunmalıdır. Türkçe makalelerin Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'ne ve Yeni Yazım Kılavuzu'na uygun olması gerekir.
6. Makale gönderen yazar; ad ve soyadını, akademik ünvanını, çalıştığı kurumu, telefon numarasını, elektronik posta adresini, varsa çalışmasını destekleyen kurumu belirtmelidir.
7. Yayınlanan her türlü çalışmanın yayın hakkı dergiye aittir.
8. Dergiye gönderilen yazılara **teelif hakkı ödenmez**.Yayınlanan makalelerin teelif hakkı Dergiye aittir.
9. Dergide yayınlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlarını bağlar. Yazıların bütün hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
10. Makale İnceleme ücreti yok
11. Makale yayınlama Ücreti yok

PUBLICATION POLICIES

1. All manuscripts proposed to the **JoA** should not be previously published or submitted for publication elsewhere. The studies or their summaries which were presented in a conference or published can be accepted if it is stated in the manuscript before. Besides that if the study is supported by an institution or produced from a thesis, this must be footnoted on the title. If the studies were wanted to be revoked by any reason, it is needed to apply to the admin with a letter. Publication committee considers that the authors will keep the rules as editorial principles and author guidelines.
2. *The manuscripts sent to JoA are controled with "iThenticate" screening program in terms of having plagiarism. If there is no plagiarism, they are sent to referees. But if there is a plagiarism, these manuscripts are sent back to writers without sending referee.*
3. Publication Committee entitled to reject the manuscripts if not conformable with the conditions concerning the ortography and grammar or return back to the authors for correction or reform them. All manuscripts submitted to **JoA** are sent to at least **two referees** after the initial review of the editorial board with respect to formatting and content. After having positive feedbacks from both of the referees, the manuscripts are published. In case of having one positive and one negative feedback from the different referees, the manuscript is sent to a **third referee**. The reviewers are not apprised of the authors' names or institutions in the submitted manuscript; and authors are not told the identity of the referees.
4. Manuscripts are sent to online Manuscript Submission System and Information about the referee process for your manuscripts is given through Online Manuscript Submission System. Reviews can also be seen through this system from the following link " <http://ratingacademy.com.tr/journals/index.php/JoA/user/register> "
5. Manuscripts are wellcomed both in **Turkish** and **English**. Turkish manuscripts are required English title and abstract.
6. The author's name, surname, title, instution, phone number and e-mail adress must be added.
7. Copyright (printed or electronic) of the manuscripts are belong to **JoA**.
8. **No copyright payment.**
9. The responsibility of the idea exists in the published articles belongs to the authors
10. No article processing charges
11. No article submission charges

YAYIN ETİK KURALLARI

Journal of Awareness (JoA), yayın sürecinin her aşamasında etik davranış standartlarını benimsemeyi ve bunları yerine getirmeyi taahhüt etmektedir. Yayın Etik Komitesi (Committee on Publication Ethics - COPE), Açık Erişim Akademik Yayıncılar Derneği (Open Access Scholarly Publishers Association - OASPA) ve Cambridge Journals Etik Standartları ve Prosedürleri tarafından sağlanan genel etik yönergelerine sıkı bir şekilde bağlıdır. Bu yönergelerde belirtilen ilkelere ve genel yayın şartlarına bağlı olarak, mesleki ve etik standartlara göre editörler, hakemler ve yazarlar aşağıdaki sorumlulukları almalıdır. Yayın sürecinin düzgün ve etiğe uygun şekilde işlemesi bu sorumlulukların yerine getirilmesine bağlıdır.

Editörlerin Görevleri

- ❖ Baş editor ve ilgili editörler, dergiye yayınlanmak üzere gönderilen çalışmaların, 10 gün içinde, değerlendirmeye alınıp alınmadığını yazara bildirmelidir. Editör ve yardımcı/alan editörleri gönderilen çalışmaların hangilerinin yayınlanması gerektiğine karar vermekten sorumludur.
- ❖ Editörler dürüst, tarafsız, şeffaf ve bütünlük arz edici bir editorial politika izlemelidir.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmalar Baş editör veya ilgili editörler tarafından öncelikle intihal ihtimaline karşı kontrol edilmelidir. Bu aşamada intihal ihtimali olan çalışmalar, Baş editor ve ilgili editörler tarafından reddedilir.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmalarda yer alan yayınlanmamış yöntem ve bilgiler, yazarın açık yazılı izni olmaksızın hiçbir kimse tarafından kendi çalışması içinde kullanılmamalıdır.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmalar; yazarların sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ile dini inançları göz önüne alınmaksızın, sadece entelektüel değerleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmalar, Baş editor ve ilgili editörler tarafından çalışmanın yazar(lar)ı, hakemleri, yardımcı/alan editörleri ve yayıncı dışında hiç kimseye ifşa edilmemelidir.
- ❖ Baş editor ve ilgili editörlerin dergiye gönderilen çalışmaların başka bir yazar ve/veya kurum ile çıkar çatışmasının olduğunu tespit etmesi halinde, çalışma yayın/değerlendirme sürecinden çekilmelidir.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmaların kabulü veya reddi ile ilgili son görüş baş editöre aittir. Editör çalışmanın özgünlüğü ve önemi gibi hususları dikkate alarak kararını vermelidir.
- ❖ Baş editör, dergiye gönderilen çalışmaların kabulü için yazarlara dergideki herhangi bir makaleye veya başka bir çalışmaya atıf yapması konusunda telkinde bulunmamalıdır.

Hakemlerin Görevleri

- ❖ Editör veya yardımcı editörler tarafından kendisine değerlendirme için gönderilen çalışmayı değerlendirme konusunda çalışma ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını hissedene ya da ivedi bir değerlendirme yapamayacak durumda olan bir hakem, editörü bu durumdan haberdar ederek değerlendirme görevinden ayrılmalıdır.
- ❖ Hakemler, gizlilik ilkesine riayet ederek değerlendirmesini yapmalıdır. Editörler dışındaki kişilere çalışmalar gösterilmemeli ve başkalarıyla çalışma hakkında tartışma yapılmamalıdır.

- ❖ Hakemler, inceleme sürecinde elde etmiş olduğu ayrıcalıklı bilgi ve fikirleri gizli tutmalı ve kişisel çıkarı için kullanmamalıdır. Ayrıca hakemler, değerlendirmesini yaptığı ve henüz yayınlanmamış çalışmanın verilerinin herhangi bir parçasını kullanmamalıdır.
- ❖ Hakem eleştirileri nesnel olarak yapılmalıdır. Yazara karşı hiçbir kişisel eleştiri yöneltilmemelidir. Hakemler, fikirlerini açık biçimde destekleyen argümanlarla ifade etmelidir.
- ❖ Hakemler değerlendirilen çalışmanın daha önce yayınlanmış başka bir çalışma ile arasında esaslı bir benzerlik veya örtüşmeyi tespit etmeleri halinde, durumu editöre iletmelidirler.
- ❖ Hakemler, yazarı ile aralarında rekabet, işbirliği veya başka türlü ilişki veya bağlantılar bulunduğunu tespit ettiği çalışmaları değerlendirmemelidir.
- ❖ Hakemler çalışmaları kendilerine verilen süre içinde, zamanında değerlendirmelidir.

Yazarların Görevleri

- ❖ Yazar(lar), aynı çalışma metnini aynı anda birden fazla dergiye göndermemelidir.
- ❖ Yazarlar çalışmalarına ilişkin verileri etik ilkeler çerçevesinde toplamalıdır. Yayımcı, editör ve hakem, çalışmanın dayanağını oluşturan ham verileri yazar(lar)dan talep edebilir.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmalar, yeterli düzeyde kaynak bilgisi ve ayrıntı içermelidir. Hileli ve bilinçli yanlış ifadeler etik olmayan durumlara yol açacağından kabul edilemez.
- ❖ Yazarlar tarafından dergiye gönderilen çalışmalar özgün olmalı ve çalışmanın özgün olduğu garanti edilmelidir. Eğer gönderilen çalışmalarda başkalarının çalışmalarını ve/veya kelimeleri kullanılıyorsa uygun bir şekilde atıf yapılmalıdır. Ayrıca yapılacak alıntı da bilimsel etik ve dergi yazım kurallarına uygun olmalıdır. Yazarlar gönderdikleri çalışmalarının esasını etkileyen önceki yayınlara atıf yapmak zorundadır.
- ❖ Yazarlar gönderdikleri çalışmaları destekleyen kuruluşları, finansal kaynakları veya çıkar çatışmasını beyan etmekle yükümlüdür.
- ❖ Dergiye gönderilen çalışmanın tasarımına, uygulanmasına veya yorumuna katkı sağlayan her kişi, çalışmada belirtilmelidir. Önemli katkıda bulunan tüm katılımcılar ilk yazarı takiben listelenmelidir. Bunun dışındaki kişiler ise çalışmanın “Teşekkür(Acknowledgement)” kısmına ilave edilmelidir.
- ❖ Yazar, dergide yayınlanmış çalışması içerisinde önemli bir yanlışlık veya kusur tespit ederse, bu durumu acil olarak dergi editörüne veya yayıncıya bildirmek ve mevcut yanlışlığın veya kusurun düzeltilmesi için editörle işbirliği yapmak yükümlülüğündedir.

Journal of Awareness (JoA) is committed to meeting and upholding standards of ethical behaviour at all stages of the publication process. It strictly follows the general ethical guidelines provided by the Committee on Publication Ethics (COPE), the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) and Cambridge Journals Ethical Standards and Procedures. Depending on these principles and general publication requirements, editors, peer reviewers, and authors must take the following responsibilities in accordance to professional ethic and norms. The proper and ethical process of publishing is dependent on fulfilling these responsibilities

The Responsibilities of Editor(s)

- ❖ The editor in chief and relevant editor(s) should acknowledge receipt of submitted manuscripts to the authors within ten days. The editor in chief and relevant editor(s) have responsibility in order to determine which of the submitted manuscripts could be published.
- ❖ Editors should adopt editorial policies that encourage maximum transparency, complete, impartial and honest reporting
- ❖ The submitted manuscripts will be controlled by the editor and the associate editor(s) in case of the plagiarism possibility. In this stage, the detected plagiarized manuscripts by the The editor in chief and relevant editor(s) will be rejected by the editor and associate editor(s). No way that the plagiarized manuscripts will be taken in the consideration process.
- ❖ The unpublished data and method in the submitted manuscripts should not be exploited/use by anyone in her/his study without the written permission of the author.
- ❖ The submitted manuscripts should be evaluated in accordance to the framework of solely intellectual norms in regardless of social, religious, cultural, economical background.
- ❖ The submitted manuscripts should not be disclosed no one other than the reviewer, the publisher, the editor assistants and the author(s) of such manuscripts by The editor in chief and relevant editor(s).
- ❖ When obtained interest struggle/conflict among the submitted manuscripts and other author(s) and/or institution, such submitted manuscripts should be recuse himself or herself from the review process.
- ❖ The final decision concerning the acceptance or rejection of the submitted manuscripts belongs to the editor in chief. This situation will be decided with reference to the originality and significance of the submitted manuscripts.
- ❖ The editor in chief should not oblige the authors to cite any articles or papers in the journal as the submitted manuscripts of the authors to be able to accept in the journal.

The Responsibilities of Reviewer(s)

- ❖ The reviewers have responsibility to the editor to inform the editor and the associate editors regarding the review process of the submitted manuscript in case the reviewers do not feel enough qualified in order to review the assigned manuscript of if they cannot complete the review process on time.
- ❖ The reviewers should complete her/his task in the respect to principle of secrecy. Reviewers should not share or discuss any data regarding the submitted study with no one except the editors.

- ❖ The reviewer should not disclose and share any data/content and opinions of the submitted manuscripts and should not use personal interest. Furthermore, the reviewers should not use any data of the unpublished paper.
- ❖ The criticism of the reviewers should be based on objective and scientific perspective and also the reviewers should avoid from personal criticism against the author(s). The reviewers are supposed to support her or his opinions by providing clear and tangible proofs.
- ❖ If the reviewers detect any similarities between the assigned manuscript and another published articles in the journal or in an another journal, they are supposed to notify the editor about this situation.
- ❖ The reviewers should not take any part in evaluation process of the submitted manuscripts with author(s) who have competition, cooperation or other kind of relations or links.
- ❖ Reviewers should conduct the work they agree to evaluate on time.

The Responsibilities of the Author(s)

- ❖ The author(s) should not send the same study manuscript to more than a/one journal simultaneously.
- ❖ The authors should gather the data relating the studies in the framework of principle of ethic. The publisher, the editor and the reviewer could demand the raw data from the author(s) which the study is based on.
- ❖ The studies which are sent to the journal should provide details and references/sources in an adequate level. Dishonesty and incorrect statements are unacceptable due to causing unethical principles.
- ❖ The submitted manuscripts should be original and the originality of the study should be ensured by the author(s). If others' papers and/or words are used in the context of the submitted manuscript, the reference should be provided in accordance to appropriate style. Also excerpts should be in an appropriate style in accordance to the writing rules of the journal and scientific ethics. The authorities are supposed to refer to other publications which effect the essence of their submitted studies.
- ❖ The authors are supposed to notify a conflict of interest, financial sources and foundations if any of them are supported their studies.
- ❖ All the person(s) who contributed to the submitted manuscript in the respect of design, interpretation or implementation should be written on the submitted manuscript. All participations contributed in essence, should be listed respectively. Also apart these persons should be added to the part of "Acknowledgement".
- ❖ If the author detects any flaw or error(s) in the context of the submitted manuscript, the author is responsible to urgently notify this situation to the editor or the publisher in behalf of collaboration in order to correct such error(s) or flaw(s).

JOURNAL OF AWARENESS

JOURNAL OF AWARENESS (JoA)

E-ISSN: 2149-6544

Volume / Cilt: 3

Issue / Sayı: 1

Year / Yıl: 2018

CONTENT / İÇİNDEKİLER

Referred Manuscripts / Hakemli Makaleler

ECOCRITICISM AND MAGICAL REALISM IN KAREN TEI YAMASHITA'S - *THROUGH THE ARC OF THE RAINFOREST*

Nesrin YAVAŞ.....1-12

TÜRKİYE'DE BİLGİ EDİNME HAKKI: BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE WEB SAYFALARI ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

RIGHT TO INFORMATION IN TURKEY: THE REVIEW OF METROPOLITAN MUNICIPALITY WEBSITES

Filiz Tufan EMİNİ & Çağlar Eren AYAZ.....13-26

INVESTIGATION OF AWARENESS, TAKING RESPONSIBILITY AND MOTIVATION CHANGES IN PEOPLE WHO TAKE COACHING

Çağrı HAMURCU 27-38

ENTREPRENEURIAL ATTITUDE, ENTREPRENEURIAL SOCIAL ENVIRONMENT AND THE ENTREPRENEURIAL ABILITY TO ENTREPRENEURIAL INTENSITY TO BE YOUNG ENTREPRENEUR ON KABUPATEN MINAHASA INDUK

Irvan TRANG & Christoffel Mardy O. MINTARDJO.....39-50

21. YÜZYILIN İDEOLOJİK GÜÇ MÜCADELESİ: ULUSLARARASI SİSTEMİN DEĞİŞEN DOĞASINI ANLAMAK

THE IDEOLOGICAL POWER STRUGGLE OF THE 21ST CENTURY: UNDERSTANDING THE CHANGING NATURE OF THE INTERNATIONAL SYSTEM

Kaan YİĞENOĞLU.....51-70

JOURNAL OF AWARENESS

İSPANYA'NIN ALTIN ÇAĞINDA SEVİLYA KENTİNİN İSPANYOL SANATINDAKİ YERİ

PLACE OF THE CITY OF SEVILLE IN SPANISH ART DURING THE GOLDEN AGE OF SPAIN

Erdal KARA.....71-88

ENCOUNTERED OCCUPATIONAL RESPIRATORY TRACT DISEASES IN THE PRODUCTION OF CERAMIC

Halide OKUMUS & Ateş ARCASOY & Arzu MİRİCİ.....89-96

ECOCRITICISM AND MAGICAL REALISM IN KAREN TEI YAMASHITA'S

THROUGH THE ARC OF THE RAINFOREST

Assist. Prof. Dr. Nesrin YAVAŞ

Ege University Faculty of Letters American Culture and Literature Department
İzmir / TURKEY, E-mail: nesrinyavas@yahoo.com

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History:</p> <p>Received: 2018-01-17 Accepted: 2018-02-12</p>	<p>In her novel <i>Through the Arc of the Rainforest</i> (1990) Karen Tei Yamashita deploys magical realist narrative technique to offer a globally-embracing ecocritical criticism that unfolds global connectivity of peoples, places, and their destinies. As such, she uses a deterritorialized environmental approach, which favors eco-cosmopolitanism over bioregionalism, drawing our attention to the shortcomings of locally-based ecocritical studies that overlook the inextricable political, social, and cultural connections between the local and the global in an age of unprecedented mobility and global modernity. Another environmental issue Yamashita sheds light upon is the fact of slow violence, a violence, as Rob Nixon argues, appears out of sight, and over time. To render this invisible violence visible, she employs magical realism. The intersection between magical realism and ecocriticism in <i>Through the Arc</i> fuels a representational void by giving shape not only to the insidious workings of global capitalism masquerading as “scientific development,” and/or “progress” but also to the slow, invisible environmental violence whose long-term effects bring about human and environmental cost.</p>
<p>Keywords: <i>Ecocriticism; Slow Violence; Magical Realism; Globalization; Deterritorialization</i></p>	
<p>DOI: 10.26809/joa.2018.001</p>	

In her novel *Through the Arc of the Rainforest* (1990) Karen Tei Yamashita deploys magical realist narrative technique to offer a globally-based ecocritical criticism that unfolds global connectivity of peoples, places, and their destinies. As such, she uses a deterritorialized environmental approach which reveals the indispensable link between the local/the national and the global that leads to the loosening of ties between culture and geography. Yamashita favors eco-cosmopolitanism over bioregionalism drawing our attention to the shortcomings of locally-based ecocritical studies, namely bioregionalism, which overlooks the inextricable political, social, and cultural connections between the local and the global in an age of unprecedented mobility and global modernity. Magical realist elements in the novel not only uncover the seamless link between the local and the global but also the slow violence, a violence, as Rob Nixon argues, appears out of sight, and over time. The intersection between magical realism and ecocriticism in *Through the Arc* fuels a representational void by giving shape not only to the insidious workings of global capitalism masquerading as “scientific development,” and/or “progress” but also to the slow, invisible environmental violence whose long-term effects bring about human and environmental cost. Furthermore, Yamashita's

magical realism specifically highlights how the local and the national are intricately bounded up with the global. As a narrative technique, magical realism addresses the most vital issues central to the contemporary literature on ecocriticism: slow violence, environmental racism, ecological and cultural globalism, deterritorialization, and global connectivity.

Ursula Heise argues that climate change “poses a challenge for narrative and lyrical forms that have conventionally focused above all on individuals, families, or nations, since it requires the articulation of connections between events at vastly different scales” (qtd in Huggan 93). Magical realism in *Through the Arc* unfolds these casual connections that are imperceptible to us in our everyday lives. Ulrich Beck contends, “one has to *believe* in fundamentally invisible casual connections between conditions that are often substantively, temporally and geographically far removed from each other . . .” (96). In like manner, Rob Nixon states,

imaginative writing can help make the unapparent appear, making it accessible to the immediate senses. Writing can challenge perceptual habits that downplay the damage slow violence inflicts . . . The narrative imaginings of writer-activists may thus offer us a different kind of witnessing: of sights unseen. (15)

Magical realism in *Through the Arc* materializes anthropocenic slow violence with the magical Matacao plateau in the Amazon Basin. Matacao, the solid plastic plateau in the Amazon Basin, is actually the result of industrial wastes of First World countries. It is not, as Ursula Heise asserts, “local rock,” but “global plastic”: “The local bedrock that reveals itself to be at the same time global plastic waste functions as a striking trope for the kind of deterritorialization as a crucial consequence of globalization” (102). Magical realism, therefore, meets the spatial and temporal challenges of materializing slow environmental destruction. The magical, local bedrock of Matacao in the Amazon Basin acts as the central trope of the novel, uncovering slow environmental violence, the dialectic between the local and the global, and the deterritorializing aspects of global connectivity.

Recent trends in ecocritical studies have also concerned themselves with the unsettling of boundaries especially with regard to globalization and “the logic of late capitalism” (Jameson 3). Postcolonial criticism has come to understand the relation between “nature” and colonialism as inextricable arguing that environmental issues are “not only central to the projects of European conquest and global domination, but also . . . inherent in the ideologies of imperialism and racism on which those projects historically -and persistently- depend” (Huggan and Tiffin 6). Pippa Marland, in her comprehensive study on ecocriticism, writes that “[t]his sense of the continuation of colonial practices in new guises has had an important impact on ecocriticism, demonstrating the need to reappraise environmentalism itself” (853). Magical realism in the novel, therefore, offers entries into the layered intersectionality of globalism, capitalism, and environmental destruction, conjures these invisible presences and translates them into a narrative form.

In his book *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (2011), Rob Nixon, like Pippa Marland, draws attention to an immediate reconsideration of what ecocriticism entails by opening his introduction with a leaked World Bank memo:

I think the economic logic behind dumping a load of toxic waste in the lowest-wage country is impeccable and we should face up to that . . . I have always thought that countries in Africa are vastly under polluted; their air quality is probably vastly inefficiently low compared to Los Angeles. . . Just between you and me, shouldn't the World Bank be encouraging more migration of the dirty industries to the Least Developed Countries? (1)

What Lawrence Summers, one of the chief economists of the World Bank in 1991, suggests in the memo above not only captures the threats and calamities posed by “slow violence” but also exposes the inextricable power relations between the local and the global, the effects of which are “neither spectacular nor instantaneous, but rather incremental and accretive, its calamitous repercussions playing out across a range of temporal scales” (2). Rob Nixon’s theory of “slow violence,” refers to a violence “that occurs gradually and out of sight, a violence of delayed destruction that is dispersed across time and space, an attritional violence that is typically not viewed as violence at all” (2). Nixon’s basic question concerning “slow violence” is its representation while it “remain[s] outside our flickering attention spans—and outside the purview of a spectacle-driven corporate media” (6). According to Nixon, “slow violence” can be made perceptible and visible in the works of authors whose writing “can help the unapparent appear, making it accessible and tangible by humanizing drawn-out threats inaccessible to the immediate senses” (15).

Some postcolonial ecocritics such as Upamanyu Pablo Mukherjee have proposed that what is invisible in the process of “slow violence” can be made visible through the use of the narrative device of magic realism. Likewise, Michael Niblett draws attention to the widespread use of magical realism across world literatures “to express aspects of the catastrophic upheavals in ecologies brought about by the expansion of global capital that would otherwise defy representation” (qtd. in Marland 853, 54). Sharae Deckard, the editor of the scholarly journal *Green Letters*, emphasizes the importance of postcolonial literary criticism in contemporary ecological studies for its offering variegated literary responses “to the uneven development projects of global capital and their impact on local environments and subjects (10-11).

In the light of these discussions in late ecocritical agendas, it becomes all the more important to work with an ecological paradigm “more globally embracing—in other words, one in which, while sensitive to environmental justice issues at a local level, is also able to register the temporal and planetary implications of anthropogenic* environmental destruction in a world where no act or result of damage can be seen as purely local” (Marland 854). This is the ecological paradigm, I would argue, with which Karen Tei Yamashita discloses material practices inherent in globalization and “the logic of late capitalism” that are closely intertwined with slow violence and environmental racism.

Through incorporation of magical realist elements in *Through the Arc*, borders between nature/culture, local /global, organic/inorganic are dissolved and become fluid, disclosing usually obscured, even indiscernible links between environmental crisis and global corporate capitalism visible. As Jesus Benito and his associates aptly argue,

It is the inclusive nature of magical realism . . . that makes possible the intimation that everything is interrelated. The complicity between received, commonly accepted perceptions of realities and interconnected, pernicious human constructions is dismantled by the world-creating mimetic approach exhibited by magical realism, which allows such interconnections to be fully disclosed. (221)

This intricate grid of threads is anticipated at the very beginning of the novel by the omniscient narrator, a tiny plastic ball:

---

* As defined by Pippa Marland, *antropogene* is the unofficial name for the current geological epoch, suggested by Paul J. Crutzen and Eugene F. Stoermer in 2000. It signifies the extent of human (or anthropogenic) impact on environmental change since the industrial revolution. The period since the 1950s has seen a rapid intensification of those anthropogenic effects and has been called the ‘Great Acceleration.’ (860)

These things I knew with simple clairvoyance. I also knew that strange events far to our north and deep in the Amazon Basin, events as insignificant as those in a tiny north-eastern coastal town wedged tightly between multicolored dunes, and events as prestigious as those of the great economic capital of the world, New York, would each cast forth an invisible line, shall I say, leading us to a place they would all call the Matacão. (15)

Through the Arc has an international cast of characters who, with their seemingly separate journeys and stories, finally end up on the Matacão, the mysterious, magical white plastic plateau in the midst of the Amazon Rain Forest. Through the incorporation of magical realist elements, *Through the Arc* not only reveals the intricate web of relations between characters from countries as far as Brazil, Japan, France and the United States, but also discloses the connections between consumerist capitalism, trans-national corporations and global environmental destruction. It is the spinning tiny plastic ball magically attached to Kazumasa's head who assumes the role of the narrator throughout the novel, and thereby tells us how the stories of these multifarious characters intersect and converge in the central metaphor of the novel, the Matacão.

The magical ball's attachment to Kazumasa Ishimaru from the Sado Island in Japan Sea comes as a result of a supernatural "enormous crack of thunder" and "flying mass of fire plowed into the waves, scattering debris in every direction" (4). From then on, Kazumasa and his "tiny impudent planet" "whirling a few inches from the center of his forehead" never separated (7, 6). No sooner does Kazumasa obtain a job in a railway company than he discovers his ball's inexplicable powers to detect any problem in railroad tracks. Before long Kazumasa becomes "the man of the moment," "indispensable to the safety of Japan's national rail system" (7). Kazumasa's fortunes in Japan come to an end when his ball is replaced by a newly invented electronic device with a LCD screen. So, "Kazumasa stepped away from all his years with the Japanese railroads and took the first flight out of Haneda for what he believed might be a distant but familiar place, São Paulo, Brazil," where his new life with his maid and housekeeper Lourdes and her lame boy Rubens is forever changed by Batista and Tania Aparecida DJapan's bizarre, local pigeon message business (9).

Batista sends home messages via pigeons, meanwhile his wife and mother wait on their back porch for the arrival of the pigeon with the prophesying message. "Every now and then . . . one of Batista's messages was a prophecy," as was the case with the one message which read, "The Japanese with the ball will find friendship and fortune in Brazil" (39, 40). Kazumasa wins all the national lotteries and becomes the sole owner of an unprecedented fortune. And when Hiroshi, Kazumaru's niece living in São Paulo, secretly invests his money in the stocks of the US transnational corporation GGG, Kazumaru becomes the major stockholder of the GGG Enterprises, the embodiment of global corporate capitalism. "That's how," as the ball narrates, "Kazumasa and I left São Paulo for the Matacão" (90).

Meanwhile on the Matacao, global "free" market capitalism, represented by GGG, is capitalizing on any profit promising local phenomenon. J.B. Tweep, the CEO of GGG, the embodiment of global corporate capitalism, with his three arms, and his "trialectics" policy of "efficiency" (56) represents "the logic of late capitalism," in its blind exploitation of natural resources as well as human beings, especially those in Third World countries. Through the motif of J. B. Tweep's three arms, we are introduced to rampant capitalist greed: Tweep's "grabbing" third arm, his "trialectic efficiency" (75), which denote the preference for Third World countries for easy exploitation; his triple motto "Liberté, Fraternité, Egalité" (123), a discourse used to disguise the exploitation and greed underlying transnational capitalism with its "corporate business sense" (53). In this sense, the American J.B. Tweep's three arms are but the tentacles of an octopus ready to grasp and exploit any opportunity, whether it be

natural resources or human beings. Given the European and US imperialist ventures into the Amazon throughout history, the three-breasted Michelle Mabelle, the French bird professor, “who happened to be doing her thesis on the rare Brazilian tanager,” and who comes “from a long line of bird lovers,” (74) represents the “discourse of tropical science held over from the earliest European imperialist ventures into the jungle” (Bahng 125). Therefore, the marriage of Tweep and Michelle Mabelle, their excessive sex adventures with their magical, mutant bodies reveling in “insatiable lust” denote the greed of the European and US colonial and neocolonial enterprises in the Amazon. “J.B. and Michelle attempted to exhaust the possibilities of unmitigated pleasure” in love-making (123), just like the GGG exhausted the labor, culture, and land of the Amazon Basin to satisfy its capitalist “lust” for the rich natural resources in Third World countries. With their mutated bodies, Michelle Mabelle with her three breasts, and J.B. Tweep, with his three arms, represent respectively the insatiable lust and the greed of early US and European incursions into the Amazon in an era of global corporate capitalism.

Mané Da Costa Pena, a regional healer indigenous to the Amazon Valley who cures people of their afflictions and ailments using magical feathers, is soon discovered by Tweep, who wants to make it world-wide phenomenon “akin to Coca-Cola.” GGG public relations people were promoting their product as one of those projected to become a part of American life, like coffee and orange-juice at breakfast or potato chips and dip”. The pricing policy of the feathers, as Tweep sees to it, would depend “on the availability of the source”: The rarer the bird the higher the price. Tweep wants to make the best out of this local folklore; what he aims is to “close a series of five-year deals to beat the rising prices,” but feather distributors are never for long-term deals for they “could see that the future heaped in gold feathers, speculating that it could be the biggest rush on Brazilian resources since gold was discovered in Serra Pelada back in the eighties” (78). While Tweep’s tentacles pull any string in Washington, New York and Brazil to enable the entry of feathers into the American marketplace, the GGG’ New York headquarters are duplicated on the Matacão: “J.B. simply had a twenty-three-floor office building constructed in Florida and flown in piece by piece, office by office, secretary by secretary, manager by manager, “because “[h]e wanted GGG’s presence to be felt immediately” (76) in the Amazon Rain Forest. Soon, not only the local folklore is commodified by transnational corporate capitalism, but also the indigenous Mane Pena himself becomes a commodity in the hands of Tweep and global media. The buzzing watch around his wrist which buzzes all the time so he knows he has got to go somewhere, whether it be a press conference, a TV talk show, TV lecture, a seminar, classes or lectures at the local college, an interview or posing for the photographers. “But every day, they had something else for him to do” (120), therefore “very rarely now could Mane Pena be found at his favorite spot at the old cafe” (121) where he used to “banter with his cronies” (77). As GGG’s “feather guru,” Mane Pena has been incorporated into the ever-expanding frontier of global capitalism in Amazônia.

Once, Mane Pena, like other Indians living in the Amazon Forest, “wandered the forest . . . fishing, tapping rubber and collecting Brazil nuts” (16). Then, he was “a simple farmer on infertile soil” (121), where there were once rubber trees. Clearing the forest ground by bulldozing or torching it to the ground was one of the “models of *development* devised by Brazilian technocrats as a rational way of incorporating Amazônia into Brazil’s capitalist economy (Barbosa 15, emphasis mine). When “the rains . . . the wind and the harsh uncompromising tropical sun” hit the region, “[e]ven Mané’s mud-and-thatch house was eventually washed away,” leaving uncertain the fate of indigenous people, who do not typically have formal title to the forestlands on which they subsist. “The primeval forest was not primeval” any longer; tilling the earth, “tapping underground water sources” was

impossible. What was left behind of the “primeval forest” was “an enormous impenetrable field of some unknown solid substance stretching for millions of acres in all directions,” namely the plastic Matacão plateau, which with its magical, inexplicable features, attracted “[s]cientists, supernaturalists and ET enthusiasts . . . from every corner of the world” (16). As Mané puts it, “We thought when we came here that we’d farm virgin soil, more fertile than this piece of land. Twenty-six children.” Now it was impossible to till the earth, farm the land, grow “manioc or tomatoes” but this strange place is “fertile in a different way;” “it grows buildings” (77). Having no choice over the fate of his family, Mané had to yield to “the government’s offer to live in low-cost, riverside condominiums built on the edges of the Matacão,” which were later bulldozed by a private real estate agency, and replaced by “American franchises wedged between and under exclusive penthouses, with heliports and hotels. Tourists stomped over the Matacão, billed as one of the wonders of the world, and it was considered chic to get a tan on the field” (17).

Mané’s third life began when he and his feathers were discovered by Tweep, who provided him with an office in the GGG headquarters on the Matacão, which replaced his old “mud-thatch” in the Amazon forest. Like the forest, Mané had been tamed, “civilized,” and rendered “efficient” by Tweep’s trialectics. Yet, in the meantime, familial and communal ties had been broken; as the title of part five of the novel, “More Loss,” aptly signifies:

One day, Dona Angustia got tired of feather talk, the buzzer on Mane’s fancy watch, autograph parties for books she could not read, photographs of old Mane on the Matacao at sunset and the constant crowd of pushy interviews and researches . . . Mane Pena had stepped, barefoot, into a world where Angustia could not follow. She wondered where the old Mane Pena had disappeared to, longed for the old days when she could send one of their youngsters to the open cafe to fetch her husband for dinner. She took the embroidered lace towels off the tables and the TV, hauled off the sofa she had brought with her from her first marriage, packed the young ones up and left.

The older children had already slipped off one by one to a variety of jobs in distant cities in Brazil. Mane Pena rarely saw his family anymore. . . It was not the same, not the same full house of poor but generous people who shared everything they had. (150-51)

Another local type whose story intersects with the GGG on the Matacão is Chico Paco, a religious pilgrim turned radio evangelist after he walks barefooted to the Matacão to carry out the promises made by his invalid friend Gilberto’s grandmother Dona Maria Creuza, who had prayed to Saint George for a miracle: that Gilberto, her grandson and Chico Paco’s best friend, “might once walk again” (26). “Maria Creuza had promised Saint George that if her prayers were granted, she herself would walk barefooted to the Matacão and erect a shrine in his honor” (27). Miraculously, Gilberto walks again, and Paco volunteers to make the trip to the Matacão on bare feet. From then on, Chico Paco’s simple life changes forever. Never again does Chico Paco see “the beautiful multi-colored sands, the rainbow of changing layers strewn before the azure waves, the salty wind at his back as his jangada—a flat raft with sail-thrust itself out to sea” (26). The coverage of Chico Paco’s pilgrimage to the Matacão by the media makes him a religious cult worshipped by his “New Disciples. “Long before, pilgrimages and people’s prayers from all over the world are gradually transformed into a profit-making business with Chico Paco’s own radio station and “the new parent institution, the Foundation for Votive Pilgrimages” (130). “Radio Chico was now a bustling entity with new and popular programs, eager sponsors, and thousands of new listeners every day. There were bills to be paid, accounting to oversee, meeting to attend . . . plans to develop.” Radio

Chico becomes a profit-oriented “operation . . . bursting at the seams, expanding in every direction without control” (163). It is now the epitome of a new evangelist era brought about by the media, capitalizing upon religion, money, and fanaticism.

The incursion of global corporate business into the Amazon forest also deterritorializes Batista and Tania Aperecida's simple tenement life after Tania turns the local pigeon breeding into an international phenomenon. Djapan Pigeons first carried greeting messages all over Brazil, then they were used for advertising consumer goods such as “the pompa soap,” or political candidates. Next, “there came the idea of using pigeons as votive messengers”. “Every day, dozens of new callers telephoned in with donations and requests for pigeon pilgrims” (133). Finally, when one of Batista's birds sent from the Matacão “arrived in New York at the revolving doors of GGG Enterprises, carrying one of Batista's cryptic notes, which simply read, ‘Feather,’” not only did the Djapan Communications go international, but also a speculative earthquake hit the Wall Street, skyrocketing GGG stocks in the global market (135). From now onwards, Batista's prophetic messages would forever change his life, just like Mane Pena's magical feathers had forever changed his:

Overnight, the fame of the Djapan pigeons had spread around the globe, and Batista was suddenly accosted by business proposals, pigeon enthusiasts, and reporters from all over the world. A market astrologer from New York, anxious to propose regular pigeon flights carrying Batista's messages directly to his Wall Street office, called daily, trying to develop a proposal that would appeal to Batista. ‘Just start something up for me. Anything,’ the market astrologer pleaded on the phone . . . ‘This is Wall Street! You name your deal!’ (136)

When Batista's prophetic message, which was never intended for the Wall Street, miraculously finds its way to New York, Tweep loses no time to exploit Batista's magical prophecies and his world record breaking pigeons to justify “GGG's inroads into the *science and development* of the feather” (135, emphasis mine). If Mane Pena's use of feathers, which he intended for the health and good of community, had been turned into “the destruction of thousands of beautiful and often extremely rare birds,” Batista's enthusiasm for pigeons had been turned into a global business, rendering him, like Mena Pena, all alone, hopelessly missing his wife Tania, who is now afflicted with the global disease of movement, constantly moving between cities as far as New York, Roma, and Paris to close new deals.

Kazumasa's rotating magical ball's mysterious attraction to the Matacão never misses Tweep's attention. GGG Enterprises, “a great functioning miracle, a living, breathing organism that fell to the Matacão from the sky,” now directs its corporate tentacles toward the Matacão plateau, which has been discovered to be composed of some sort of magic plastic, some incredible, magical stuff, “stronger than steel,” “totally moldable,” and “extremely resistant” (112,13). For Tweep, Matacão plastic was more precious than gold for its flexible nature and its magical feature to imitate the form, color and texture of anything would start the “Plastics Age”: people would even be eating plastic food (143). Therefore, Kazumasa and his ball become instrumental in Tweep's “insatiable lust” for new deposits of the magical plastic. Kazumasa and his ball are virtually kidnapped to be travelled “up and down and all over the state of Pará to find the very spot where [the ball] had been pulled, presumably by another deposit of Matacão plastic. These arrangements were steeped in secrecy . . . GGG Enterprises would have Matacão plastic, or nobody would” (131). Naturally, for GGG, as the epitome of global corporate capitalism, money had no frontiers: J.B. Tweep would not be satisfied with the extraction of every deposit of magic plastic in “every pocket of virgin tropical forest within 20 degrees' latitude of the equator;” he “had plans to send [Kazumasa and his ball] to Greenland, to central Australia, and Antarctica” (149). GGG's corporate greed

for natural sources all over the world exposes the inextricable connections between global corporate capitalism, and environmental as well as cultural destruction.

GGG Enterprises conducts its capitalist, exploitative maneuvers in the Amazon under the guise of “scientific, non-profit research,” “committed to environmental conservation” (113). Despite these fictions of “benevolence” and environmental responsibility, the connivance of governments, IMF, the World Bank, and transnational corporations to exploit the earth’s resources, and their undeniable role in the ecological crisis are unveiled by the magical ball narrator: the unprecedented amounts of money “pour[ing] from the U.S. GGG Enterprises into its Brazilian counterpart on the Matacão” because of Brazil’s debtor-nation IMF agreements” (75, 76); “acres of flooded forest,” “great government hydro-electric dam projects; hundreds of species of plant and animal life bulldozed under” (144); the chemical runoff from GGG’s secret mining of the Matacão (160), deforestation (16), “mining projects tirelessly exhausting the treasures of iron, manganese and bauxite,” “burning and charred fields recently cleared and parted for frantic zebu cattle; ”excavators, tractors and power saws of every description;” “drought-ridden terrain, the sun-baked earth spreading out from smoldering asphalt, weaving erosion through the landscape” (210). Lawrence Buell’s contention that human history is implicated in natural history (8) finds its narrative voice in the magical ball-narrator, who disrupts taken-for-granted realities, which, in turn, provides us with a deeper understanding of a violence otherwise covered, or dismissed.

As the title of chapter V, “More Loss,” indicates, the more GGG enterprises exploit the resources, culture, and labor of the region under the banner of “scientific research and progress,” the more devastation and loss plague the land and its inhabitants. The invisible toxic runoffs from the Matacão mining process by the GGG Enterprises cause genetic mutations in rats that “were found to develop fangs and tiny horns and an eager appetite for blood” (160). The typhus endemic transmitted by real bird feathers kills thousands of people. To stop the endemic, insecticides are used only to exterminate all bird species in the Amazon. “The authorities were adamant: no birds could be spared if the disease were to be completely eradicated” (199). DDT bombing the forest left “a dense fog over everything—the town, the Matacão, the farms and plantations, and the beautiful and still-mysterious forest.” (201-2). Poison –bombing not only annihilates birds but also human beings:

Not only birds died, but every sort of small animal, livestock, insects and even small children who had run out to greet the planes unknowingly . . . Millions of birds of every color and species . . . filled the skies, pressing the upward altitudes for the pure air, but the lethal cloud spread odiously with sinister invisibility. The Matacão was soon covered, knee-deep with the lifeless bodies of poisoned birds. Indeed, for countless days and nights, it rained feathers. (202)

The indiscriminate choice of victims by the typhus endemic points to a larger problem in terms of environmental destruction. What started as a local epidemic now targets the whole globe. “For the moment, most people assumed that [the epidemic] would confine itself to the Third World, sparing Europeans, Asians and Americans.” The endemic does not “remain with the poor and destitute,” which would otherwise be disregarded by the government authorities but when the statistics “counted more rich people with the disease than poor,” it becomes apparent that environment-blind technological and industrial procedures carried out by transnational corporations in Third World countries have lethal consequences on a global scale (184,82).

When, by the end of the novel, the true nature of the mysterious, enigmatic Matacão plastic is discovered by the GGG researchers and scientists, all the borders between the local/global, human/non-human, natural/artificial, nature/culture, animate/inanimate are

dissolved. In Ursula Heise's words "the native soil itself is deterritorialized . . . turning into a product of human industry and long-distance connections as much as of geological processes in the immediate vicinity" (102). What seems to be local has long been encroached upon by the global:

The Matacão, scientists asserted, had been formed for the most part within the last century, paralleling the development of the more common forms of plastic, polyurethane and styrofoam. Enormous landfills of non-biodegradable material buried under virtually every populated part of the Earth had undergone tremendous pressure, pushed ever farther into the lower layer of the Earth's mantle. The liquid deposits of the molten mass had been squeezed through underground veins to virgin areas of the Earth. The Amazon Forest, being one of the last virgin areas on Earth, got plenty. (202)

Matacão is the global dumping ground of world's toxic waste, most notably that of the so-called First World countries. It is but the almost apocalyptic representation of Rob Nixon's "slow violence," which captures environmental racism with all its intricate, invisible power relations. In this case, the targeting of less developed countries for the dumping of the toxic waste of more affluent entails the interdependency of the exploitation of natural resources and the exploitation of human beings. As Robert Bullard incisively argues,

Consumption and production patterns, especially in nations with wasteful 'throw-away' life styles as the United States, and the interest of transnational corporations create and maintain unequal and unjust waste burdens within and between affluent and poor communities, states, and regions of the world. Shipping hazardous wastes from rich countries to poor communities is not a solution to the growing global waste problem . . . The practice is a manifestation of power arrangements and a larger stratification system where some people and some places are assigned greater value than others. (165)

When the dire consequences of global corporate capitalism come to plague the lands as well as the people in less developed regions of the world, as is the case with the Amazon Rainforest, the borders between the local and the global are dissolved, exposing the intricate power relations between the local and the global, the results of which are difficult to discern and quantify. Therefore, Matacão in the novel becomes the very metaphor, with which Karen Tei Yamashita gives symbolic shape to the sinister workings of "slow violence," that is the invisible, amorphous threats "whose fatal repercussions are dispersed across time and space" (Nixon 14). The "sinister invisibility" of the poisonous gas hovering above Matacão and its environs, "the insidious dread," which "permeated the social fabric" (188), the typhus endemic caused by invisible lice which transmitted the invisible rickettsia through feathers, the "devouring bacteria," which now invaded and destroyed everything made up of the Matacão plastic, from Chicolandia, bridges, credits cards, computers, roads to "people who had, on a daily basis, eaten Matacao plastic hamburgers and French fries" (207); all these calamities point to the fact that Matacão plastic has slowly and insidiously penetrated into every single aspect of the human life.

Matacão is deterritorialized, which, in turn, problematizes the nature/culture dichotomy. Local calamities wrought by the conspiracies of global corporate capitalism now threaten the whole globe, rendering it "a 'world risk society' of impalpable, ubiquitous material threats" (Garrard 12). The oxymorons, "the once healthy plastic flesh," namely the Matacão, which now exposed "the mechanical entrails of everything" beneath it, the plastic food, and the relation between the inorganic plastic and living organisms problematize the divide between organic/inorganic, natural/artificial and animate/inanimate in the novel.

Kazumasa's magical spinning ball, which is later discovered to be made of the Matacão plastic, further complicates the divide between human/non-human, animate/inanimate. If we read the ball's "undeniable attraction to the large slab," the Matacão, as a confirmation of its inorganic nature (plastic), then the relation between Kazumasa and the ball can be interpreted as the interrelatedness of the natural and the artificial, which is central to environmental critics. If, on the other hand, we read the narrator-ball, described as the "tiny impudent planet" (5), as the metaphor for the planet Earth, "the closest earthly relation" between Kazumasa and the tiny spinning ball can be interpreted as an ecological consciousness forging "a new relationship between human beings and the Earth as a whole," marked by a "deeper involvement in planetary, environmental issues" (Benito, Manzananas, and Simal 227). So, when by the end of the novel, the tiny spinning ball disintegrates because of the plastic-eating bacteria, we are forewarned of an apocalyptic end wrought by environmental injustices on a global scale. "I felt nothing but my own disappearance, bit by bit, particle by particle . . . Within, I had been completely hollowed out by something, by some invisible, voracious and now-gorged thing" (206). The death of the planet Earth is imminent unless environmentally-blind processes of global corporate capitalism are replaced by an ecologically-sensitive consciousness questioning how "we interact and interfere with nature on a global scale" (231).

Magical realist literary technique meets a representational void that ecocritical criticism is interested in. In terms of ecocriticism, magical realism in Karen Tei Yamashita's *Through the Arc of the Rainforest* materializes the slow environmental destruction on a global scale through the central metaphor of the Matacao. The fact that the native soil is not native any longer but a cumulative result of First World countries industrial garbage makes it apparent that there is no local/ national ecosystem untouched by global connectivity. The narrative and symbolic techniques of magical realism enables us to transgress temporal and spatial boundaries; it tears at the intricate, global web of land and human exploitation; it implies how the burdens of environmental destruction fall disproportionately on the poor, less developed regions of the world, namely environmental racism; it unlocks unspoken histories and invisible destructions both on ecological and individual levels; it lays bare the intricate relations between environmental destruction and global corporate capitalism. By way of incorporating magical elements into her narrative structure, Yamashita disrupts assumed, normative divisions between human/nonhuman, nature/culture, organic/inorganic, which is central to ecocritical studies. Cathy Brogan argues that the work of fiction is to translate these magical effects into a knowledge-producing form of fiction (10,11). And Lyn Di Iorio and Richard Perez write about "terrible colonial truths underlying the nature of the New World realities and appearing in unexpected moments and locations" (4). The magical Matacao in the heart of the Amazon stands out as the epitome of "New World realities" marked by the insidious connectivity of systems of domination and exploitation: global corporate capitalism, slow violence, and environmental racism. Magical realism, as a narrative medium in *Through the Arc of the Rainforest*, calls for significant shifts in place-based, regional environmental discourses, favoring a globally-based environmental consciousness capable of demonstrating the hidden environmental risks and violences otherwise covered or dismissed.

WORKS CITED

- Bahng, Aimee. "Extrapolating Transnational Arc, Excavating Imperial Legacies: The Speculative Acts of Karen Tei Yamashita's 'Through the Arc of the Rain Forest'" *MELUS*. 33.4 (2008): 1323-44. JSTOR. Web. 16 Nov 2017.
- Barbosa, Luiz C. Introduction. By Barbosa. *The Brazilian Amazon Rain Forest: Global Ecopolitics, Development, and Democracy*. Maryland: UP of America, 2000. 1-27. Print.
- Beck, Ulrich. *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt: Suhrkamp, 1996. Print.
- Benito, Jesus, Ana Mª Manzananas and Begoña Simal. *Uncertain Mirrors. Magical Realisms in US Ethnic Literatures*. Amsterdam: Rodopi, 2009. Print. Critical Approaches to Ethnic American Literature Ser. 0 3.
- Buell, Lawrence. Introduction. *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing and the Formation of American Culture*. By Buell. Cambridge, Massachusetts: Belknap P of Harvard UP, 1996. 1-27. Print.
- Bullard, Robert D. "Environmental Justice in the 21st Century: Race Still Matters." *Phylon*. 49.3-4 (2001): 151-171. Web. 16 Nov 2017.
- Deckard, Sharae. "Editorial." *Green Letters: Studies in Ecocriticism*. 16 (2012): 5-15. JSTOR. Web. 10 July 2013.
- Jameson, Fredrick. *Postmodernism or the Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke UP, 1991. Print.
- Garrard, Greg. *Ecocriticism*. New York: Routledge, 2004. e-book.
- Heise, Ursula. *Sense of Place and Sense of Planet. The Environmental Imagination of the Poor*. Oxford, New York: Oxford UP, 2008. Print.
- Huggan, Graham and Helen Tiffin. *Postcolonial Ecocriticism: Literature, Animals, Environment*. Abington: Routledge, 2010. Print.
- Marland, Pippa. *Ecocriticism. Literature Compass*. 10.11 (2013): 846-68. JSTOR. Web. 1 Nov 2017.
- Mukherjee, Pablo Upamanyu. *Postcolonial Environments, Nature, Culture and the Contemporary Indian Novel in English*. Basingtoke and New York: Palgrave Macmillan, 2010. Print.
- Nixon, Rob. Introduction. *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*. By Nixon. Cambridge, Massachusetts: 2011. 1-45. Print.
- Pacheco, Tânia. "Inequality, Environmental Injustice, and Racism in Brazil: Beyond the Question of Color." *Development in Practice*. 18.6 (2008): 713-725. JSTOR. Web. 16 Nov 2017.
- Sandin, Lyn Di Iorio and Richard Perez. Introduction. *Moments of Magical Realism in US Ethnic Literatures*. By Sandin and Perez. New York: Palgrave Macmillan, 2013. 10-15. Print.

Yamashita, Karen Tei. *Through the Arc of the Rain Forest*. Minneapolis: Coffee House Press, 1990. Print.

TÜRKİYE'DE BİLGİ EDİNME HAKKI: BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE WEB SAYFALARI ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Yrd. Doç. Filiz Tufan EMİNİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,

E-mail: ftemini@comu.edu.tr

Çağlar Eren AYZAZ

Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

E-mail: ceayaz@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Makale Geçmişi: Geliş: 2018-01-22 Kabul: 2018-02-14</p> <p>Anahtar Kelimeler: Bilgi, Bilgi Edinme Hakkı, Açıklık, Şeffaflık, Büyükşehir Belediyeleri</p>	<p><i>Bu çalışma, Türkiye'de bilgi edinme hakkının gelişimini ve geldiği son durumu 30 büyükşehir belediyesinin web sayfaları üzerinde yapılan bir inceleme üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen sonuçlar, bilgi edinme hakkına ilişkin yasal ve yönetsel düzenlemelerin büyükşehir belediyelerinde uygulamaya aktarılmasında sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri gereği web sitesinde yayımlanması gereken bilgi ve belgeler, birçok büyükşehir belediyesi tarafından yayımlanmamaktadır. Daha demokratik ve şeffaf bir yönetimden bahsedilebilmesi açısından, bilgi edinme hakkı kullanımının önündeki engeller ortadan kaldırılmalı, yasal ve yönetsel düzenlemelerin uygulamaya yansıtılması sağlanmalıdır.</i></p>
<p>DOI: 10.26809/joa.2018.002</p>	

RIGHT TO INFORMATION IN TURKEY: THE REVIEW OF METROPOLITAN MUNICIPALITY WEBSITES

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History: Received: 2018-01-22 Accepted: 2018-02-14</p> <p>Keywords: Information, Right to Information, Openness, Transparency, Metropolitan Municipalities.</p>	<p><i>This paper aims to review the evaluation and current status of right to information in Turkey through examining the websites of 30 metropolitan municipalities. The results have revealed the problems for implementation of judicatory and administrative regulations concerning right to information. The information and documents that have to be published according to the Act of Basis and Principles for Right to Information are not available on the websites of most of the metropolitan municipalities in Turkey. Obstacles to use the right to information should be eliminated and judicatory and administrative regulations should be put into practice in order to talk about more democratic and transparent administration.</i></p>
<p>DOI:10.26809/joa.2018.002</p>	

1. GİRİŞ

Bilgi edinme hakkı, ilk olarak 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmakla beraber, 20. yy. ikinci yarısından itibaren önem kazanmaya başlayan bir kavramdır. Bu yıllarda özellikle yönetimin sosyal ve ekonomik hayata aşırı müdahalesi ile artan yolsuzluk ve yozlaşmanın önüne geçilmesi gereksinimi, yeniden yapılanma çalışmalarının, yönetsel sorunların temelinde yer aldığı düşünülen gizlilik ve dışa kapalılık eğilimlerinin önlenmesi ve açıklık ve şeffaflık ilkelerinin benimsenmesi doğrultusunda gelişmesi ile sonuçlanmıştır.

Vatandaşa bilgi edinme hakkının tanınması, hem vatandaş açısından hem de devletler açısından olumlu birtakım gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Bu gelişmelerden en önemlisi, idarenin keyfi eylemlerini denetlemesi ve hesap verebilirlik mekanizmalarının harekete geçirilmesi suretiyle, hem devletlerin yozlaşma ve yolsuzluklarının önlenmesi ve etkinlik-verimlilik artışının sağlanması, hem de devlet-toplum ilişkilerinin ve bu ilişkideki güven ortamının gelişmesidir. Devlet toplum ilişkileri açısından gerçekleşmesi beklenen bir diğer sonuç, yöneten-yönetilen ilişkilerinin geleneksel yaklaşımda olduğu gibi yukarıdan aşağı yönlü/tek taraflı yapısının, yerini karşılıklı anlayış ve iş birliğine dayanan iki taraflı bir yapıya bırakmasıdır.

Kamuoyu denetimi mekanizmalarının ve hesap verebilirliğin işleminde, vatandaşın gereksinim duyduğu bilgiye, dilediğinde ulaşabilmesinin rolü büyüktür. Bilgi edinme hakkı ile, idarenin eylem ve işlemleri ile ilgili bilgi sahibi olan vatandaş, kamu otoritelerini kamu yararı doğrultusunda denetleyebilmekte, idare de söz konusu denetimin kendi belirlediği yasal sınırlar içerisinde kalmasını sağlamış olmaktadır. Böylelikle etkin, verimli ve kaliteli kamu hizmeti sunumu gerçekleşmektedir.

Çağdaş ve demokratik rejimlerin bir diğer önemli ilkesi katılımcılıktır. Yönetsel faaliyetler ile ilgili bilgilere ulaşabilen vatandaşların yönetsel ilgi ve katılım düzeyleri, bilgi edinme hakkının tanınması ile artmaktadır. Devletler, faaliyetleri ile ilgili bilgi alma kanalları açılan vatandaşlar aracılığı ile etkin şekilde denetlenmekte, hesap vermekte, açık ve şeffaf olmaya itilmektedir. Bu vesile ile yönetsel süreçlerde ve sunulan hizmetlerde vatandaş odaklı olan devletlerin meşruiyet zemini genişlemektedir.

Demokrasi, katılımcılık, şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik gibi ilkelere ulaşmanın ve bu bağlamda bilgi edinme hakkının uygulamaya aktarılmasının önemine vurgu yapmayı amaçlayan bu çalışmanın literatür taramasını içeren ilk kısmında, öncelikle bilgi edinme hakkının tanımına, ardından dünyada ve Türkiye'deki gelişimine yer verilecektir. Bilgi edinme hakkının önemli bir parçasını oluşturan idarenin bilgi verme ödevinin yerine getirilmesi açısından, web siteleri, özellikle son zamanlarda önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın uygulamaya dönük ikinci kısmında, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin web sayfalarında yer alması gereken ve Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik ile çerçevesi çizilen bilgilerin analizi ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

2. BİLGİ EDİNME HAKKI

Bilgi edinme hakkı, en basit anlamıyla ilgililerin, idarenin tek taraflı iradesiyle yaptığı işlemlerin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesi ve idarenin elinde bulunan bilgi ve belgelere bireylerin hiçbir bir kısıtlama olmaksızın ulaşabilmesi şeklinde tanımlanabilir (Kaya, 2005: 41). Dar anlamda bilgi edinme hakkı, devletin elinde bulunan her türlü resmi veriye erişim hakkı olarak tanımlanabilir. Genel anlamda ise, herkesin hiçbir devlet müdahalesi olmaksızın kendi seçimi doğrultusunda veya basın ve diğer haberleşme imkânları ile her türlü bilgiyi elde edebilmesini, hiçbir devlet müdahalesi olmaksızın tüm özel

kaynaklardaki bilgiye ulaşabilmesini ve devletin elinde tuttuğu kamuyu ilgilendiren her türlü veriye erişebilmesini ifade etmektedir (Soykan, 2006: 3).

Bilgi edinme hakkı, bir yandan düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğüyle bağlantısı itibariyle, yeni olmayan bir haktır. Diğer yandan yurttaşın yönetimden hesap istemesi hakkıyla bağlantılıdır ve “yeni haklar” kuşağı olarak da anılan üçüncü kuşak hak ve özgürlükler arasında anılmaktadır. Bu çerçevede bilgi edinme hakkı, yöneten-yönetilen ilişkisi açısından, demokratik bir yönetim anlayışının ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir (Hasdemir, 2014: 115). Küresel Ağlar ve Yerel Değerler-Global Networks and Local Values başlıklı önemli bir rapora göre, bilgi edinme hakkının bağlantılı olduğu bilgilenme özgürlüğünün (freedom of information) iki anlamı vardır. İlk anlamda, bu, yasal olarak uygulanabilir bir “hak”tır. İkinci anlamda terimin toplumsal, siyasal boyutları daha öne çıkmaktadır. Bu anlamıyla bilgilenme hakkı, toplumun açıklık derecesinin saptanmasında bir ölçü olmaktadır. Yönetimin işlemlerinin saydam olmasını ve hesap verebilirlik ilkesini akla getirmektedir (Hasdemir, 2014: 115).

Bilgi edinme hakkının temel amacı, idarenin alacağı kararları hukuka uygun biçimde etkileyebilmek için bireylerin bilgilenmesini sağlamaktır (Yıldırım, 1998: 228-229). Bireyler kamu politikalarından etkilenen özneler olarak talep, istek ve şikayetlerini kamu otoritelerine aktarmak için bilgilenme ihtiyacı hissederler. Bu yöndeki ihtiyaç, devletler tarafından garanti altına alınmakta ve bilgi akışının sağlıklı şekilde işlemesi devletlerin sorumluluğunda gerçekleştirilmektedir (Şengül, 2014: 92).

Bilgi edinme hakkı, kamu hizmeti sunumunda güvenilirliği (Grimmelikhuijsen ve Feeney, 2016: 579), adaleti, eşitliği, demokrasiyi, etkinlik (Malamud, 2010: 46) ve verimliliği, bireylere daha yakın bir yönetimi, yolsuzluklarla mücadeleyi, sivil katılımı (Sayogo vd., 2014: 1896), kamusal işlerde halkın denetimine açıklığı, şeffaflığı sağlama işlevlerinin yanı sıra halkın Devlete karşı duyduğu kamu güvenini daha yüksek düzeylere çıkarmada önemli bir rol oynamaktadır. Bilindiği üzere, kamu kurum ve kuruluşlarında açıklık ve şeffaflık kavramı, olumsuz olarak görülen gizlilik kavramının giderilmesi ile yönetilenlerin yönetenlerin işlem ve faaliyetlerini denetlemesinin sağlanması düşünceleri üzerine ortaya çıkmıştır (TBMM, 2003: 2). Şeffaflık ve gizliliğin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kurum ve kuruluşların “bilgi verme ödevi”, ikincisi ise, vatandaşların “bilgi edinme hakkı”dır. Kurum ve kuruluşlar; bilgi edinme hakkının kullanılması konusunda yapılan başvuruları cevaplandırmak, bilgi veya belgeye erişimde gereken kolaylıkları sağlamak yoluyla şeffaf yönetimin sağlanmasına katkıda bulunabilirler. Kamu kaynaklarıyla üretilen ve hiçbir gizliliği olmayan bilgilere erişimin gereksiz yere kısıtlanmaması, vatandaşların, kendileriyle ilgili bilgilere kolayca erişiminin sağlanması ve kamusal hizmetle yükümlü kurum ve kuruluşların çalışmalarını görmesini, izlemesini, bilgilenmesini sağlamak amacıyla bilgi edinme hakkının kullanılmasının sınırlarını da belirlemek gerekmektedir. Bilgi edinme hakkını belirlerken göz ardı edilmemesi gereken iki husus, kamusal gizlilik ve kişisel gizliliklerdir. Söz konusu kavramlar bilgi edinme hakkının tanıdığı serbestinin sınırlarını belirlemektedir (TBMM, 2003: 2).

Özetle, bilgi edinme hakkı, kapalı bir yönetim anlayışından açıklığa geçişi, yönetime güveni ve inanmayı, yönetimin yaptığı işlerde tarafsızlığını ve adilane davranmasını, sunduğu hizmetlerin etkili ve verimli olmasını sağlayan bir süreç olarak değerlendirilmektedir (İbiş ve Akdağ, 2015: 158-159). Bu bağlamda bilgi edinme hakkının kabul görmesi iki nedene bağlanabilir. Bunlardan ilki, bu hakkın devleti denetleme işlevini gerçekleştirmek üzere ortaya çıkmasıdır. Açıklık ve hesap verilebilirliği sağlama çabaları bilgi edinme hakkının hızlı bir şekilde tanınmasını sağlamıştır. Böylelikle bir yandan zaten kamuya ait olan bilgilerin kamu ile paylaşılması sağlanırken, bir yandan da dolaylı bir şekilde bireylerin devlet

yönetimine katılımı sağlanmış olacaktır. Bilgi edinme hakkının dünyada hızla yasalaşmasının ikinci nedeni ise, bu hakkın birey-devlet arasında var olan eşitsiz ilişkiye bir denge getirmeyi amaçlamasıdır. Devletin tek yanlı işlem yapma yetkisi karşısında savunma hakları bakımından zayıf konumda olan birey, bu hak sayesinde idare önünde güçlendirilmiş olmaktadır (Soykan, 2006: 3).

2.1. Dünyada Bilgi Edinme Hakkının Gelişimi

İlk kez 1766’da İsveç’te vatandaşlara tanınmış bir hak olan bilgi edinme hakkının tam anlamıyla toplum açısından talep görmesini sağlayan ve hukuka yeni bir düzenleme olarak yansıdığı dönemin 2. Dünya Savaşı sonrasına denk geldiğini söylemek mümkündür (İbiş ve Akdağ, 2015: 158). Genel olarak bakıldığında, bilgi edinme hakkının değişik ülkelerde farklı uygulamaları söz konusu olsa da, bu hakkın sağlanması ülkelerin “dürüstlük”, “açıklık” ve “hesap verebilirlik” ilkelerini hayata geçirme oranı ile ilgili olmaktadır. Birleşmiş Milletler Örgütü’ne göre; kamu yönetiminde “dürüstlük” ile, devlet işlerinin doğru bir şekilde yapılması; “açıklık” ile, kamu sektöründeki performans ve kararlar ile ilgili güvenilir bilgiye kamunun zamanında ulaşabilmesi; “hesap verebilirlik” ile ise, kamu görevlilerinin işleriyle ilgili kamu kaynaklarının kullanımı ve önceden belli performans amaçlarını tutturma konusundaki başarısızlıklarına cevap verebilirliklerini beyan etme yükümlülükleri kastedilmektedir (Armstrong’dan aktaran; Önen, 2016: 66). Günümüzde vatandaşların daha açık – şeffaf ve hesap veren bir yönetim talebi ve bilgi edinme hakkının gündeme gelmesi, modernleşme sürecinin bir parçası sayılmaya başlanmıştır. Yönetimin şeffaflığı ve açıklığı, elbette birtakım istisnalar dahilinde olacaktır ancak bu istisnaların özenle belirlenmesi ve gizliliğin minimuma indirilmesi önemlidir (Robertson, 1999: 9-13).

Bilgiye erişim hak ve özgürlüğünün devletlerin sınırlarını aşarak yaygın hale gelmesinde uluslararası kurumların önemli payı vardır. Uluslararası kurumların ülkelerin tecrübelerinden istifade ederek yapmış oldukları düzenlemeler bilgi edinme hakkına evrensel nitelik kazandırmıştır (Şengül, 2014: 92). Bilgi edinme konusunda temel alınacak uluslararası referanslar (Yağmurlu, 2007: 69) arasında ilk sırada BM Genel Kurulunun 1948 yılında ilan ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yer almaktadır. Bildirgenin 19. maddesine göre, “Herkesin düşüncelerini açıklama özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın bilgi ve düşünceleri her yoldan aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar”. Bu haliyle bu madde, hali hazırda mevcut olan bilgiye erişim dışında, bireyler tarafından talep üzerine istenebilecek bilgilere erişim konusunda da devlete pozitif bir ödev yüklemektedir (Soykan, 2006: 5).

İkinci önemli kaynak, 1950 yılında imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir. Sözleşmenin 10/1 maddesine göre, “Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım hakkına sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak veya vermek serbestisini içerir”. Maddede de görüldüğü üzere, ifade özgürlüğünün bir unsuru da haber veya fikirlerin serbestçe alınması, edinilmesidir. Yaymak, iletmek veya vermek nasıl ki kişinin kendisini ifade etmesinin bir sonucu ise, bunun gerçekleşebilmesi için de yine başkalarının bu özgürlüklerinin (haber veya düşünceleri yayma-iletme-verme özgürlüklerinin) kısıtlanmamış/engellenmemiş olması gerekmektedir. Yani birilerinin ifade özgürlüğü bağlamında bilgi alabilmeleri için, birilerinin de bilgi vermeleri, yaymaları önünde herhangi bir sınırlama olmaması gerekmektedir (Soykan, 2006: 4).

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından üye ülkelere tavsiye niteliği taşıyan 28 Eylül 1977 tarihli ve 77/31 sayılı “İdari İşlemlerin Karşısında Bireyin Korunması Hakkında Karar” ile vatandaşların dinlenilme hakkı, bilgi kaynaklarından yararlanma hakkı, idari işlemlerin oluşumuna katılma ve kendini temsil hakkı, idari işlemlerin gerekçeli olması ve

bireylerin idari işlemlere karşı başvuru yollarının belirtilmesi hak ve ilkeleri kabul edilmiştir (Kuntbay, 1978: 4). Avrupa Konseyi’nin kamu kurumları tarafından tutulan bilgiye erişim 81(19) hakkında kararına göre, kişilere bilgi edinme hakkı konusunda garantiler sağlanmalı, hakkın uygulanması eşitlik temeli üzerinde yapılmalı ve hakkın etkin kullanımı için gerekli olanaklar sağlanmalıdır. Karar gereğince herkes, yasama ve yargı organları hariç kamu otoritelerinin elindeki belgelere ulaşabilir (Şengül, 2014: 95). 1984 yılında kabul edilen Bireysel Karakterli Verilerin Otomatik İşlenmesi Açısından Kişilerin Korunması için Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve 1992 yılında kabul edilen “Avrupa Konseyi Anlatım ve Bilgi Özgürlüğü Bildirgesi”, aynı doğrultudaki gelişmelerdir.

Bu kaynaklara ilaveten Avrupa Birliği Kurucu Anlaşması 255(2) ve 30 Mayıs 2001 tarihli 10047/2001 sayılı tüzük, “Birlik vatandaşı olan özel ve tüzel kişiler, Birliğin kurum, kuruluş ve birimlerinin ürettikleri her türlü bilgiye ulaşma hakkına sahiptirler” ifadesi ile bilgi edinme hakkını vurgulamıştır (Yağmurlu, 2007: 69).

Avrupa Konseyi’nin 21 Şubat 2002 tarihli “Yönetmelik Belgelere Erişim” başlığını taşıyan tavsiye niteliğindeki kararına göre belgelere erişim eşitlik temelinde yapılmalı ve açık kurullarla belirlenmelidir. “Kamuoyunun devlet faaliyetleri konusunda fikir sahibi olmasını sağlamak ve böylece genel yararın oluşumuna halkın katılımını kolaylaştırmak, kamu yönetiminin etkin işleyişini sağlamak, bütünlüğünü korumasına yardımcı olmak ve yozlaşmanın önüne geçmek ve kamu yönetiminin meşruluğunu güçlendirmek”, yönetmelik belgelere erişim hakkının sağlayacağı yararlar şeklinde sıralanmış, karar 2009 sözleşmesine esin kaynağı olmuştur (Şengül, 2014: 95-96).

Kamu yönetimlerindeki resmî belgelere erişiminin Avrupa Konseyi düzeyinde kişilere hak olarak tanınması 2009 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi ile gerçekleşmiştir. Sözleşme, bilgi edinme hakkı konusunda doğrudan ve kapsamlı düzenlemeleri ihtiva etmektedir. 1970’li yıllardan itibaren aldığı tavsiye kararlarıyla bilgi edinme hakkını gündeme getiren Avrupa Konseyi, sözleşmeyle birlikte bu hakkı sistematik bir çerçeveye kavuşturmuştur (Şengül, 2014: 92).

2.2. Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı

İlk uygulamaları İskandinav ülkelerinde görülen bilgi edinme hakkının, Batı demokrasilerinde köklü bir geçmişi vardır. Türkiye’de ise, çeşitli resmi raporlarda eksikliğinin doğurduğu sonuçlar seksenli yıllarda dile getirilmeye başlanılmış, bilgi edinme hakkının özellikle yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında vatandaşın katılımını teşvik edeceği ileri sürülmüştür (Tansuğ, 2003: 121).

29.11.2002 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Hükümet Programında “Bilgi edinme hakkı, toplumun bütün kesimlerinde yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çıkarılacaktır.” Hükmüne yer verilmiştir (TBMM, 2003: 1). 03.01.2003 tarihli Acil Eylem Planında Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısının 3 ay içerisinde hazırlanacağı ifade edilmiştir. Buna göre (Kalkınma Bakanlığı, 2003: 23),

- Şeffaflaşmanın sağlanabilmesi ve vatandaşların haklarını daha etkin arayabilmesi için bilgi edinme hakkı bütün vatandaşları kapsayacak şekilde geliştirilecek, böylece kamu kuruluşlarının karar alma süreçlerinde şeffaflık ve hesap verilebilirlik sağlanacaktır.
- Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra uygulanabilmesi için kuruluşların kendi içlerinde gerekli hazırlıkları süratle tamamlamaları sağlanacak, evrak akış ve karar alma süreçleri gözden geçirilecek, vatandaşa yol göstermek ve yardımcı olmakla görevli birimler oluşturularak sorumlular belirlenecektir.

- Kuruluş düzeyinde tatmin olmayan vatandaşın başvuru mercii olacak ulusal düzeyde bir birim oluşturulacak, bu birimin de yetersiz kalması durumunda yargı yoluna gidilmesi sağlanacaktır.
- Böylece, idare ile vatandaş arasındaki ihtilaflar da azalacağından yargının hızlı çalışması sağlanmış olacaktır.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısının 41. maddesinde de “Gerçek ve tüzel kişiler, kanunla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bilgi edinme hakkına sahiptir. Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerin talep etmeleri halinde, istenen bilgi ve belgeleri kanunda belirtilen istisnalar dışında vermekle yükümlüdür. Kamu kurum ve kuruluşları, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki temel nitelikli karar ve işlemlerini, mal ve hizmet alımlarını, satımlarını, projelerini ve yıllık faaliyet raporlarını bilgi iletişim teknolojilerini de kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar” ifadesi yer almaktadır (Başbakanlık, 2003: 44-45).

Bu gelişmeler ışığında 24.04.2004 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun amacı, “demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek” şeklinde ifade edilmiştir (md.1). Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar (md. 4). Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler (md. 5).

Kanun genel olarak önce bilgi edinme hakkının sınırlarını belirledikten sonra bu hakka ilişkin temel esasları ortaya koymaktadır. Bu hakkın uygulama usulü olarak ilgili idarelere başvuru usulleri, idari itiraz merci usulleri ve hakka ilişkin sınırlamaları göstermekte ve düzenlemektedir. Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak, adı “Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasıyla İlişkin Esas ve Usuller” olan bir yönetmelik de çıkarılmıştır. Bu yönetmelik 27 Nisan 2004 tarihli ve 2441 sayılı Resmî Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Ayanoğlu, 2006: 52).

Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, doğrudan bir Anayasal dayanağı bulunmaksızın yürürlüğe girmiştir. 2010 Anayasa değişikliğine kadar Kanun, anayasadaki çeşitli hak ve özgürlüklerle ilişkilendirilmiştir. Hukuk devleti, düşünce ve ifade özgürlüğü, dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi ilkelerin bilgi edinme hakkının dayanağı olduğu konusunda görüşler ileri sürülmüş, bu anayasal ilkelerle bilgi edinme hakkı arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu ifade edilmiştir (Kaya, 2005: 210; İbiş ve Akdağ, 2015: 160). 2010 Anayasa değişikliğiyle bilgi edinme hakkının anayasal değeri konusunda yapılan tartışmalar sonuçlanmış ve bu hak anayasal düzeyde koruma altına girmiştir. “Dilekçe Hakkı” başlığını taşıyan 1982 Anayasası’nın 74. maddesi “Dilekçe, Bilgi Edinme ve Kamu Denetçisine Başvurma Hakkı” şeklinde değişmiştir. Bu maddeye eklenen fıkrayla herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu anayasa tarafından benimsendiğinden bilgi edinme hakkı temel bir hak olarak anayasal niteliğe kavuşmuştur (Şengül, 2014: 97).

2.3. Bilgi Edinme Hakkının İşleyişinde Yönetimin Yükümlülükleri

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun yürürlüğe girmesi, açık ve şeffaf bir yönetim sağlanması açısından güzel bir gelişmedir. Ancak yeterli değildir. Kanundaki olumlu değişikliklere paralel olarak her şeyden önce zihniyetlerin de değişmesi gerekmektedir. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun hayata geçmesi için bürokraside, kamu kurum ve kuruluşlarında bir dirençle karşılaşılmeden kanunların amacına uygun olarak uygulanması gerekmektedir.

Burada, kamu kurumlarına, siyasi otoriteye, iktidara, yürütme organına da çok önemli görevler düşmektedir (Yergök, 2003). Bu amaçla, birtakım tedbirlerin alınması, vatandaşların bilgi edinme hakkı ile ilgili farkındalığının artırılması, bilgi almanın bir “hak” olduğunun benimsenmesi ve bu hakkın kullanılmasının sonuçlarının/etkileri ile ilgili bilgilendirme yapılması gerekmektedir (Mendel, 2008: 33).

Bilgi edinme hakkının etkili ve verimli bir şekilde işleyebilmesi, yönetim yapısında kökleşmiş olan gizlilik/kapalılık eğilim ve alışkanlıklarının terkedilmesine bağlıdır. Bu açıdan bakıldığında bilgi edinme hakkı, yönetimde gizlilik kültürünün de yerini şeffaflık ve açıklık kültürüne bırakmasına dayanmaktadır (Mendel, 2008: 33). Bu açıdan bakıldığında, bir yönetimin saydam, şeffaf ve açık olduğuna ve kamu yararına işlediğine vatandaşların inanmasının en geçerli yolunun, yönetsel bilgi ve belgeleri ilgililere açıklamaktan geçtiği (Yergök, 2003) ifade edilmektedir.

Dolayısıyla bilgi edinme hakkının düzenlenmesiyle yönetim, bilgi edinme sürecinde bireyin bilgi gereksinimi konusunda, başta düzenli aralıklarla bilgi sunmak olmak üzere, olumlu ve olumsuz birtakım yükümlülükler altına sokulmuş bulunmaktadır. Bilgi edinme hakkı kanunu kapsamında ve kanun kapsamı dışında idare, kimi zaman hareketsiz kalma, bilgilenme hakkının kullanılması sürecini izleyerek bireyleri yanlış bilgilendirme ve yönlendirmelerden koruma, kimi zamansa aktif olarak bireylerin bilgiye ulaşma taleplerini karşılama ve kolaylaştırma yükümlülüğü altındadır (Çolak, 2005).

Türkiye’de bilgi edinme hakkının etkin biçimde kullanılması çerçevesinde, yönetimlerin yükümlülükleri, “Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasıyla İlişkin Esas ve Usuller” yönetmeliğinde şu şekilde sıralanmıştır (Yönetmelik, 2004):

- Belgelerin tasnifi, belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeniyle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirlerin alınması,
- Belgelerin, bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunulması (zorunlu ve ihtiyari bilgi-belgeler şeklinde sınıflandırılmıştır),
- Bilgi edinme birimleri oluşturmak.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Dünyada e-devlet uygulamalarının yaygınlaşması ve elektronik ortamdan hizmet sunumunun gerçekleşmesi ile birlikte, web sitelerinin kullanılabilirliği de büyük önem kazanmıştır. Kamu kurumlarının web siteleri, bu çalışmanın konusunu oluşturan Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre, vatandaşların bilgi edinme gereksinimlerini karşılayacak düzeyde tasarlanmalıdır. Nitekim, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 31. maddesi uyarınca hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik; kamu kurumlarının kurumsal internet sayfası üzerinden veya zorunlu hallerde kurumsal internet sayfasından link verilmek suretiyle birime ait internet sayfası üzerinden kamuoyunun bilgisine sunmaları gereken zorunlu ve ihtiyari kalemleri düzenlemiştir.

Çalışmanın amacı, Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümlerince, web sitelerinde yer vermeleri gereken zorunlu ve ihtiyari bilgilerden hangilerine ne düzeyde yer verdiklerinin incelenmesidir.

4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI

Çalışma, 2017 yılı Haziran-Ekim ayları arasında Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin web sitelerinin incelenmesine dayanmaktadır. Web siteleri, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 31. maddesi uyarınca hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun

Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla, büyükşehir belediyelerinin kurumsal internet sayfalarını yeniden şekillendirirken hangi bilgilere yer verdiğini ortaya koymak için incelenmiştir. Büyükşehir belediyelerinin web siteleri, yukarıda ifade edilen tarih aralığında ziyaret edilerek, önceden hazırlanan analiz formu üzerinde gerekli işaretlemeler yapılmış ve bu form tablo haline getirilerek sonuçlar yorumlanmıştır.

5. BULGULAR

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 31. maddesi uyarınca hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğe göre (Yönetmelik, 2004), Bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurum ve kuruluşlar;

- a) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını,
- b) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki temel nitelikli karar ve işlemlerini, mal ve hizmet alımlarını, satımlarını, projelerini ve yıllık faaliyet raporlarını,
- c) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki kanun, tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu kararı veya diğer düzenleyici işlemlerin neler olduğunu, yayımlanmışsa hangi tarihli ve sayılı Resmî Gazetede yayımlandığını, görev ve hizmet alanlarıyla ilgili mevzuatın değişiklikleri işlenmiş halini, bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kurum ve kuruluşlar, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurumsal internet sayfalarını bu madde hükümlerine göre yeniden şekillendirir. Bu Yönetmelik kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, bu bilgileri tek tek birimler bazında, aynı kurumsal internet sayfası üzerinden; zorunlu hallerde kurumsal internet sayfasından link verilmek suretiyle birime ait internet sayfası üzerinden kamuoyunun bilgisine sunarlar (md. 6).

Kurum ve kuruluşlar, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını, konuyla ilgili mevzuatta belirlenmiş ilkelere uygun olarak düzenlerler. Kurum dosya planları, kurum ve kuruluşların basın ve halkla ilişkilerle görevli birimlerinde oluşturulacak bilgi edinme birimlerinde bulundurulur ve bunlardan yeterli sayıda nüsha başvuru sahiplerinin istifadesine sunulur. Kurum dosya planlarının bir örneği de kurum ve kuruluşların kurumsal internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunulur (md. 6).

Bilgi edinme hakkının, elektronik ortamda kullanımını kolaylaştırmak maksadıyla, başvuru formları ile kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerinin elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adresleri, kurum ve kuruluşların internet sayfalarında yayımlanır. Bu başvuru formları ayrıca, başvuru sahiplerinin istifadesi amacıyla bilgi edinme birimlerinde sürekli bulundurulur (md. 6).

Kurumların internet sayfalarında yer vermeleri gereken zorunlu bilgi ve belgeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1: Kurumların İnternet Sayfalarında Bulunması Zorunlu Bilgiler

	Bilgi Edinme Başvuru Butonu / Bilgi Edinme Başvuru Formu ve Başvuruların Kabul Edileceği E-Posta Adresi	Standart Dosya Planları	Temel Nitelikli Karar ve İşlemler		Mal ve Hizmet Alım/Satım İhaleleri	Projeler	Yıllık Faaliyet Raporları	Denetim Raporları	Görev ve Hizmet Alanına Giren Konulara İlişkin Mevzuat
			Meclis Kararları	Encümen Kararları					
ADANA	✓ ²	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓
ANKARA	✓	X	✓	X	✓	X	✓	X	X
ANTALYA	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	X ¹	✓
AYDIN	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
BALIKESİR	✓	X	✓	X ¹	✓	✓	✓	X	✓
BURSA	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓
DENİZLİ	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
DIYARBAKIR	✓	X	✓	X	✓	✓	X ¹	✓	✓
ERZURUM	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
ESKİŞEHİR	✓	X	✓	X	✓	X	✓	X	✓
GAZİANTEP	X ¹	X	X	X	✓	X	✓	X	✓
HATAY	✓	✓	✓	X ¹	✓	✓	X ³	X	X
MERSİN	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
İSTANBUL	✓	X	✓	X	✓	✓	X	X	X
İZMİR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓
KAYSERİ	X	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
KOCAELİ	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
KONYA	✓	X	X	X	✓	X	X	X	✓
MALATYA	X ¹	X	X ³	X	✓	✓	✓	X	✓
MANİSA	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
K.MARAŞ	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
MARDİN	X	X	✓	✓	✓	X ¹	✓	X	✓
MUĞLA	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓
ORDU	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
SAKARYA	✓	X	X	X	✓	X	✓	X	X
SAMSUN	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	X
TEKİRDAĞ	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓	✓	X	✓
TRABZON	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	X ³	✓
ŞANLIURFA	X	X	✓	X	✓	✓	✓	X	X
VAN	X ¹	X	✓	X	✓	X	X	X	✓

¹: Bağlantı çalışmıyor/hatalı yönlendirme/sayfa boş

²: BİMER sayfasına yönlendirme

³: Eski tarihli doküman mevcut olduğu halde güncel doküman mevcut değil

Tablo 1’de, Yönetmelik gereği yayımlanması zorunlu olan hususların, büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarında yer alma durumları gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, internet sayfasında zorunlu hususların tamamına yer veren büyükşehir belediyesi bulunmadığı görülmektedir. 30 büyükşehir belediyesinin tamamının internet sayfalarından ulaşılabilir olan tek zorunlu husus, mal ve hizmet alım ve satım ihaleleridir. Büyükşehir belediyelerinin birçoğu; standart dosya planlarını, encümen kararlarını ve denetim raporlarını, internet sayfaları aracılığıyla kamuoyunun erişimine sunmamaktadır. Yine yönetmelikle zorunlu tutulmuş olan meclis kararlarını, projelerini, yıllık faaliyet raporlarını ve ilgili mevzuatı da internet sayfalarında yayımlamayan büyükşehir belediyeleri bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, kanun ve yönetmelik ile güvence altına alınması amaçlanan bilgi edinme hakkına erişim imkanının bulunmadığı 6 büyükşehir belediyesi bulunmaktadır.

İlgili Yönetmeliğe göre (Yönetmelik, 2004) kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla, aşağıdaki türden bilgi veya belgeleri internet sayfaları üzerinden kamuoyunun bilgisine *sunabilirler* (md. 7).

- Teşkilat yapısı, görevler, bütçe, gelir ve giderler hakkındaki bilgi veya belgeler,
- Personel sayısı ve statüleri hakkındaki bilgiler,

- c) Verilen hizmetlere ilişkin bilgiler,
- d) Karar alma, hizmet sunma ve politika oluşturma yöntemlerine ilişkin bilgiler,
- e) Kamuyu etkileyen kararlar ve gerekçeleri, politikalar, bunlar hakkında idare tarafından yapılan değerlendirmeler ve bu kararların alınmasına dayanak teşkil eden temel bilgiler ve veriler,
- f) Kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin bilgiler,
- g) Şikâyet ve başvuruların yapılma usulü ve verileceği merci veya yetkili kişi hakkında bilgiler,
- h) İstatistiki veriler, araştırma raporları, makaleler ve diğer belgeler.

İnternet sayfasında yer verilmesi gereken ihtiyari bilgi ve belgelere büyükşehir belediyelerinin ne düzeyde yer verdiği aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2: Kurumların İnternet Sayfalarında Bulunması İhtiyari Olan Bilgiler

	Teşkilat Yapısı	Görevler	Bütçe Gelir ve Giderleri Hakkında Bilgi ve Belgeler	Personel Sayısı ve Statüleri	Verilen Hizmetlere İlişkin Bilgiler	Kamuyu Etkileyen Kararlar ve Gerekçeleri	Kayıt, Dosyalama ve Arşiv Düzeninin Tanıtımı	Şikâyet ve Başvuruların Yapılma Usulü, İlgili Mercii veya Yetkili Kişi	İstatistiki Veriler, Araştırma Raporları, Makaleler ve Diğer Belgeler
ADANA	✓	✓	✓	X	✓	✓	X	✓	✓
ANKARA	✓	✓	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
ANTALYA	✓	✓	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
AYDIN	✓ ²	✓ ²	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
BALIKESİR	✓	✓	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
BURSA	✓	✓ ²	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
DENİZLİ	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
DİYARBAKIR	✓	✓	✓	X	✓	✓	X	✓	X
ERZURUM	✓	X	✓	X	✓	✓	X	✓	X
ESKİŞEHİR	✓	✓	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
GAZİANTEP	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
HATAY	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
MERSİN	✓	✓	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
İSTANBUL	✓ ²	✓ ²	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
İZMİR	✓	✓	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
KAYSERİ	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
KOCAELİ	✓	✓	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
KONYA	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
MALATYA	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
MANİSA	✓	✓ ²	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
K.MARAŞ	✓	✓	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
MARDİN	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	X	X	X	X	✓
MUĞLA	✓	✓	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
ORDU	✓	✓ ²	✓ ²	✓ ²	✓	✓	X	X	✓
SAKARYA	✓	X	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
SAMSUN	✓	✓	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
TEKİRDAĞ	✓	✓	✓	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
TRABZON	✓	✓	✓ ²	✓ ²	✓	✓	X	✓	✓
ŞANLIURFA	✓	X	✓	✓ ²	✓	X	X	✓	✓
VAN	✓	X	X	X	✓	X	X	X ¹	X

¹: Bağlantı çalışmıyor/hatalı yönlendirme/sayfa boş

²: Performans Programı/Faaliyet Raporu içerisinde yer verilmiş

Tablo 2’de, Yönetmelik hükümleri çerçevesinde bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla yayımlanabilecek diğer bilgi ve belgelerin, büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarında yer alma durumları gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, ihtiyari olarak yayımlanabilecek hususların büyük bir bölümünün, büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarında yer aldığı görülmektedir. Birçok büyükşehir belediyesi, yönetmelikle zorunlu tutulmuş olan unsurları internet sayfalarında

yayımlamaktan kaçınırken, yayımlanma zorunluluğu bulunmayan unsurlara ise büyük oranda yer vermiştir. İhtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi ve belgeler arasında sayılan teşkilat yapısına, tüm büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarından ulaşılabilmektedir. Yönetmelikte ihtiyari olarak yayımlanabileceği belirtilen görevler, bütçe gelir ve giderlerine ilişkin bilgi ve belgeler, personel sayı ve statüleri, verilen hizmetlere ilişkin bilgiler, şikâyet başvuruları, istatistiki veriler ve araştırma sonuçları gibi bilgi ve belgelere de büyükşehir belediyelerinin birçoğunun internet sayfalarından ulaşılabilmektedir. Ancak bu unsurların büyük bir bölümü, büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarında ayrı bölümlerde yayımlanmamakta, çoğunlukla performans programları veya faaliyet raporları içerisinde yer almaktadır. Yönetmeliğin bu bölümünde sayılan kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin ise, hiçbir büyükşehir belediyesinin internet sayfasında bilgi veya belge bulunmamaktadır.

6. SONUÇ

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, bilgi verme yükümlülüğü çerçevesinde, kamu kurum ve kuruluşlarının internet sayfalarında zorunlu ve ihtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi ve belgeleri düzenlemiştir. Yönetmeliğin bu hükümleri çerçevesinde, 30 büyükşehir belediyesinin internet sayfaları incelenmiş olup, yönetmelikte belirtilen zorunlu unsurların tamamına yer veren belediye bulunmadığı tespit edilmiştir. İncelemeye konu 9 zorunlu unsurdan 8 adedine yer veren tek belediye, İzmir Büyükşehir Belediyesi olup, denetim raporu haricindeki tüm bilgi ve belgeler internet sayfasında mevcuttur. Bununla birlikte, 6 büyükşehir belediyesinin (Gaziantep, Kayseri, Malatya, Mardin, Şanlıurfa ve Van) internet sayfasında, bilgi verme yükümlülüğüne esas teşkil eden bilgi edinme başvurusuna ilişkin herhangi bir bağlantı veya form bulunmamaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi internet sayfasında, bilgi edinme başvuruları için iletişim bölümündeki formun doldurulması gerektiği belirtilmekte; ancak bu formda bilgi edinme seçeneği bulunmamaktadır. Adana ve Tekirdağ Büyükşehir Belediyeleri ise, bilgi edinme başvurusu için Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) sayfasına yönlendirmektedir.

Yönetmelikte zorunlu unsurlar arasında sayılan standart dosya planları ise, yalnızca 7 büyükşehir belediyesi tarafından yayımlanmıştır. Yönetmelik, kamu kurum ve kuruluşlarının temel nitelikli kararlarının da internet sayfalarında yayımlanmasının zorunlu olduğuna hükmetmiştir. Bu çerçevede; büyükşehir belediye meclisi kararlarını yayımlamayan 4 büyükşehir belediyesi (Gaziantep, Konya, Malatya ve Sakarya) bulunmaktadır. Encümen kararları ise, yalnızca 4 büyükşehir belediyesi (İzmir, Mardin, Muğla ve Trabzon) tarafından yayımlanmıştır. Yönetmelikte sayılan zorunlu unsurlardan olan mal ve hizmet alım ve satımlarına ilişkin ihale ilanlarına, tüm büyükşehir belediyelerince yer verilmiş olmakla birlikte; Aydın Büyükşehir Belediyesi bu ilanlar için Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) sayfasına yönlendirmekte, Muğla Büyükşehir Belediyesi ise bu ilanları ayrı bir bölümde değil genel duyurular içerisinde yayımlamaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi internet sayfasında ise bu ilanlar; e-belediye uygulamalarının e-sorgulamalar bölümünde yer almaktadır. İhale ilanlarının, konu ile ilgisi olmayan bir başlık altında toplanmış olması, yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesini sağlamış olsa dahi, bilgiye erişimi zorlaştırıcı bir etmendir. Yönetmelikte sayılan zorunlu unsurlardan bir başkası olan projeler 7, yıllık faaliyet raporları 5, görev ve hizmet alanına giren konulara ilişkin mevzuat ise 6 büyükşehir belediyesi tarafından yayımlanmamıştır. Denetim raporları ise yalnızca Adana, Bursa, Diyarbakır ve Samsun Büyükşehir Belediyelerince kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Yönetmelikte, kamu kurum ve kuruluşlarının, bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünü en aza indirilebilmesi amacıyla ihtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi

ve belgeler de sayılmaktadır. Zorunlu olarak yayımlanması gereken bilgi ve belgelerde olduğu gibi, ihtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi ve belgelerin tamamına internet sayfasında yer veren büyükşehir belediyesi bulunmamaktadır. Ayrıca, bu bölümde sayılan birçok bilgi ve belge büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarında doğrudan yayımlanmamış, bunun yerine performans programları veya faaliyet raporları içerisinde yer almıştır. Özellikle görevler, bütçe gelir ve giderlerine ilişkin bilgi ve belgeler, personel sayısı ve statüleri ile istatistiki veriler ve araştırma raporları; çoğunlukla faaliyet raporları ve/veya performans programları dahilinde yayımlanmıştır. Bütçe gelir ve giderlerine ilişkin bilgi ve belgeleri yayımlayan 29 büyükşehir belediyesinden 9’u, görevlerini yayımlayan 26 büyükşehir belediyesinden 12’si, istatistiki veriler ve araştırma raporlarını yayımlayan 27 belediyeden 23’ü ve personel sayı ve statülerini yayımlayan 26 belediyenin tamamı; bu bilgi ve belgelere performans programları veya faaliyet raporları içinde yer vermiştir. Yönetmelikte sayılan bu bilgi ve belgelerin internet sayfalarında doğrudan yayımlanmak yerine farklı belge ve raporların içeriğinde yer alması; bu bilgilere erişimi zorlaştıracı bir etmendir.

İhtiyari olarak paylaşılacak bilgi ve belgeler arasında sayılan teşkilat yapısı, tüm büyükşehir belediyelerince yayımlanmıştır. İstanbul ve Aydın Büyükşehir Belediyelerinin teşkilat yapıları ise, internet sayfalarında doğrudan yayımlanmamış, performans programları içerisinde yer almıştır. Mardin Büyükşehir Belediyesi haricindeki tüm büyükşehir belediyelerinin internet sayfalarında, hizmet rehberi ve benzeri adlar altında, verilen hizmetlere ilişkin bilgiler mevcuttur. Kamuyu etkileyen kararlar ve gerekçeleri 30 büyükşehir belediyesinin 17’si tarafından yayımlanırken; kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin bilgi veya belge yayımlayan büyükşehir belediyesi bulunmamaktadır. İhtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi ve belgeler arasında sayılan şikâyet ve başvuruların yapılma usulleri ise Mardin, Ordu ve Van Büyükşehir Belediyelerinin internet sayfalarında yer almamakta, bu belediyelerin internet sayfaları aracılığıyla da şikâyet veya başvuru yapılamamaktadır.

30 büyükşehir belediyesinin internet sayfaları üzerinde yapılan bu inceleme, bilgi edinme hakkına ilişkin yasal ve yönetsel düzenlemelerin uygulamaya tam anlamıyla yansıtılmadığını ortaya koymaktadır. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri gereği yayımlanması zorunlu olan bilgi ve belgeler, birçok büyükşehir belediyesi tarafından yayımlanmamaktadır. Aynı yönetmeliğin, bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yoğunluğunu azaltmak amacıyla yayımlanabileceğine hükmettiği bilgi ve belgelerin çoğu da internet sayfalarında mevcut değildir. Yönetmeliğin dayanağı olan 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanununun amacı, “...demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek” olarak belirlenmiştir. Ancak Kanununun amacının aksine; bilgi edinme hakkının kullanımı, bilgi paylaşımının sınırlı tutulması veya bilgiye erişimin zorlaştırılması yoluyla kısıtlanmakta, hatta engellenmektedir. Kanunun amaç bölümünde açıklık ilkesine yer verilmiş olsa da uygulamada bilgi paylaşımına özen gösterilmemekte, gizlilikten vazgeçilememektedir. Kanunda, açıklık aynı zamanda demokratik yönetimin de bir gereği olarak görülmektedir. Demokratik bir yönetimin gereği olan katılım mekanizmalarının sağlıklı şekilde çalışabilmesi, katılımcıların bilgiye erişimi ile doğrudan ilişkili olup; bilgi edinme hakkının kullanımı önündeki bu engeller, katılımı da kısıtlayıcı nitelik taşımakta, demokratik süreçlerin işleyişini de sekteye uğratmaktadır. Dolayısıyla; daha demokratik ve şeffaf bir yönetimden bahsedilebilmesi adına bilgi edinme hakkının kullanımı önündeki engeller ortadan kaldırılmalı, yasal ve yönetsel düzenlemelerin uygulamaya yansıtılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AYANOĞLU, Taner (2006), “4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Değerlendirilmesi”, Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Uluslararası Konferansı Konferans Tutanakları, TESEV Yayınları, İstanbul.
- Başbakanlık (2002), Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, <http://www.igb.gov.tr/Kutuphane/10%202003%20KYYY%20II.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.11.2017).
- ÇOLAK, N. İlker (2005), “Bilgi Edinme Hakkı Önemi ve Bilgi Verme Yükümlülüğü”, E-Akademi Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilgiler Aylık İnternet Dergisi, Sayı 39, Mayıs.
- GRIMMELIKHUIJSEN, Stephan ve FEENEY, Mary K. (2016), “Developing and Testing an Integrative Framework for Open Government Adoption in Local Governments”, Public Administration Review, Vol. 77, Issue 4, ss. 579-590.
- HASDEMİR, Tuğba Asrak (2014), “Türkiye’de Kamusal İletişim ve Bilgi Edinme:10 Yılın Ardından Panoramik Bir İnceleme”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 47, Sayı 3, Eylül 2014, s.111-144.
- İBİŞ, Hatun ve AKDAĞ, Mustafa (2015), “Bilgi Edinme Kanunundan Yararlanma Sıklığı: Erciyes Üniversitesi Örneği (2011-2014)”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 38, ss. 157-174.
- Kalkınma Bakanlığı (2003), 58. Hükümet Acil Eylem Planı, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/EylemVeDigerPlanlar/Attachments/13/58.HukumetAcilEylemPlani.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.11.2017).
- KAYA, Cemil (2005), İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KUNTBAY, İhsan (Çev.) (1978), “İdarenin İşlemleri Karşısında Bireyin Korunması Hakkında Karar”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 11, Sayı 4, ss. 3-11.
- MALAMUD, Carl (2010), “By the People”, Open Government Collaboration Transparency and Participation in Practice, Ed. Daniel Lathrop ve Laurel Ruma, O’Reilly Media Inc, CA.
- MENDEL, Toby, (2008) “Freedom of Information: A Comparative Legal Survey”, Second Edition, Unesco, Paris.
- ÖNEN, Mustafa (2016), “Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması: Kamu Denetçiliği Kurumu ile İsveç Parlamento Ombudsmanlığına Yapılan Şikayetlerin Değerlendirilmesi”, Social Sciences, 11(2), ss. 62-84.
- ROBERTSON, K.G. (1999), Secrecy and Open Government, Why Governments Want You to Know, Macmillan Press Ltd, London.
- SAYOGO, Djoko Sigit, PARDO, Theresa A. ve COOK, Meghan (2014), “A Framework for Benchmarking Open Government Data Efforts”, 47th Hawaii International Conference on System Science.
- SOYKAN, Cavidan (2006), “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı: Özel Hayatın Gizliliği X İfade Özgürlüğü”, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Çalışma Metinleri III, <http://www.ihmpolitics.org/files/metinler/soykan.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.11.2017).

- ŞENGÜL, Ramazan (2014), “Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi Karşısında Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 47, Sayı 3, ss. 91-110.
- TANSUĞ, Çağla (2003), “4982 Sayılı Kanun Uyarınca Bilgi Edinme Hakkının İçeriği”, Galatasaray ÜHFD, Yıl: 2, Sy. 1, ss. 121-134.
- TBMM (2003), “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/632)”, https://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bilgi_edinme_komisyon_raporu.pdf, (Erişim Tarihi: 22.11.2017).
- YAĞMURLU, Aslı (2007), “Bilgi Edinme Kanunu ve Halkla İlişkiler”, Amme İdaresi Dergisi, 40(4), ss. 63-79.
- YERGÖK, Mehmet Ziya (2003), TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:22, Cilt:27, Yasama Yılı:2, 5. Birleşim, 9 Ekim, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c027/tbmm22027005.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.12.2017).
- YILDIRIM, Ramazan (1998), “İdare Hukuku Açısından Bilgi Edinme Hak ve Özgürlüğü”, T.C. Başbakanlık İdari Usul Kanunu Hazırlığı Sempozyumu (17-18 Ocak 1998), Ankara, ss. 227-238.
- Yönetmelik (2004), Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, T.C. Resmî Gazete, Sayı:25445.

INVESTIGATION OF AWARENESS, TAKING RESPONSIBILITY AND MOTIVATION CHANGES IN PEOPLE WHO TAKE COACHING

Ph.D, Çağrı HAMURCU

Ankara / TURKEY, Email: cagri.hamurcu@gmail.com

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History: Received: 2017-12-07 Accepted: 2018-02-11</p> <p>Keywords: ICF, Coaching, Awareness, Taking Responsibility, Motivation JEL Codes: Z00</p> <p>DOI: 10.26809/joa.2018.003</p>	<p>This study examines the changes in awareness, taking responsibility, and motivation in people who take professional coaching. The data collection tool used in this study consists of six questions designed to identify participants' gender, age and educational status, awareness, taking responsibility and motivation changes. The prepared data collection tool was implemented at the end of each coaching sessions with face-to-face interviews with the coaching service recipients. According to the results of the analysis, it was determined that the level of awareness of those who take coaching service is high and the level of taking responsibility and motivation is moderate. Another important finding in the study is that; there is no relationship between sociodemographic factors (gender, age, level of education) and awareness, taking responsibility and motivation changes.</p>

1. INTRODUCTION

Professional Coaching is defined as a collaborative process that inspires people in a way that increases the potential of people in their personal and professional lives by encouraging them to think creatively today (ICF, 2017).

A number of studies have been conducted in order to define the coaching process as specific stages.

Peterson and Hicks (1995: 18-19) define the coaching as a process composes of the five strategic steps of building partnerships, becoming a source of commitment and inspiration, developing competencies that create new competencies, creating an attitude of never giving up between managers and employees, and creating the environment to create conditions that foster individual growth and development.

Stone (1999:15-16) defines coaching as the process consisting of five steps; collecting information, using effective communication techniques, determining the morale and motivations of employees, providing feedback on employees' inclination and employee performance.

According to Gilley and Boughton (1996: 37), coaching has four stages. They summarize these steps as confrontation with poor performance, mentoring, education and career coaching. These steps lead to improve individual and organizational performance and aggregate synergistic relationships between managers and employees.

Defining the coaching process as a model, Hawkins (2007: 27) presented four main models called GROW, STAR, CIGAR and CLEAR. Those models help people and organizations to define their current situation, to determine their future goals and to design approaches necessary to achieve those goals.

Creating awareness and responsibility are the primary goals of coaching. The common result of focused attention, concentration and openness brings the awareness to the first key element of coaching. Perhaps the increased awareness that strengthens our vision, like a magnifying glass, allows us to perceive it at a much higher level than normal. With awareness, we can see, hear and feel more and more.

All human activities can be summarized as a model consists of input, process and output. Awareness could be thought as a high-quality input. The higher the awareness, the more high-quality input could be achieved. This can be considered as having a superior ability, seeing more, seeing what others could not see, hear and feel.

A professional coach creates awareness and taking responsibility on those who receive coaching. Awareness, which expresses an increase in quality and quantity in the input, leads to an increase in performance, learning and pleasure. Taking responsibility which could be defined as the choice of someone to take control, leads to an increase in performance, feeling safe and self-motivation. The results of all these are higher productivity, increased communication, better associations, positivity in quality of life and increased awareness.

Awareness is defined as knowing what is around and experienced more. When necessary, the coach should raise the awareness of the environment to the optimum level and maintain its continuity. It should not be forgotten that awareness is a process that nourishes itself continuously and strengthened by feedbacks.

Taking responsibility, another important concept of coaching, is quite important in life for a high performance. When people think and act in the most appropriate way, in a chosen or a responsible way, their contribution to them and their performance in the end will be higher. The consequences of taking responsibility on high and one's self-defined goals bring with its own high valued effects that have well-defined feedback on a much more advanced level than those imposed by someone else at the normal level. Self-belief, motivation, clarity of choice, contribution and commitment, awareness, taking responsibility and change in behavior are the valued results of coaching process (Whitmore, 2009:34-36).

Awareness and responsibility are undoubtedly two of the most important features of coaching. These two core coaching values are the key factors directing the mind to achieve the best performance by accessing the desired thought mechanism. For the best performance, everlasting practices should be developed to reach the optimum level of mind.

A professional coach is never a problem solver, teacher, adviser, consultant or expert. A coach is a facilitator, fellow traveler and awareness raiser. A good coach must have a qualitative, focused, supportive, relevant, good listener who is patient, aware of what is happening around, aware of himself, careful and memorable, and consciously constantly alive. Having technical expertise, knowledge, experience, authority, and credibility are other features that complement and make a good professional coach (Whitmore, 2009:41-42).

It is important to remember that effective questions are important in coaching. In particular, open-ended questions should be preferred instead of closed-ended questions. Open-ended questions are highly effective effects in improving awareness and responsibility. This kind of questions could be created with the words; “what”, “when”, “who”, “how”. Another important thing when preparing the question sentences, a good coach should avoid to use “why” word. Because, starting with word “why” have a critical meaning and cause some sort of defense. In particular, this type of question has a negative impact on real thinking. For this reason, instead of using word “why”, “how” should be preferred in order to step in more detail and to reach real answers.

A professional coach should move into deep in order to carry out these findings to the consciousness level. If professional coaching is performed on the basis of these, people who receive coaching are more included to the coaching processes.

Active listening is another important factor in coaching negotiations. Coaching is more effective with an active listening that can bring out of the feelings and feelings of the voice under the tone. For example, while a monotone tone could point to old ideas, a slightly moving tone of voice could be sign that new ideas are awake.

As long as a professional coach is listening actively, it is necessary to monitor the body language. For example, a steep stance might indicate an awareness and an attention, the tightly closed mouth might indicate an anxiety and a chest-covered arms might indicate a resistance or a defense. The exact meaning of these indications can vary from person to person, so it should not be overlooked to identify all behaviors in more appropriate and personal way.

While listening, watching and understanding, professional coaches should be aware of what, why and how they behave. During coaching sessions, the coach behaves like a mirror. Professional coach periodically summarizes what they hear and see. This method provides the right understanding for coaches and at the same time it creates for the person who take coaching being heard and understood. This process could be named with back reflection. With the back reflection method, coaches could know what they understood is true or false. So it provides a second opportunity.

Another phase of the coaching process is a goal setting. It is very critical and important step of coaching. Basic characteristics of a good goal; specific, measurable, accepted, realistic, time-related, positively expressed, understood, relevant, ethical, challenging, legal, environmentally compatible, appropriate and recorded (Whitmore, 2009:62).

The goal setting process consists of the following four steps:

- ❖ Goal identification: Identification of both short and long term goals
- ❖ Checking the state of reality: Detecting the current state
- ❖ Identification of alternatives: Determine what alternatives are to goal, what action strategies and methods are to go to.
- ❖ Asking questions that will awaken and provoke ownership to the goal:
What to do, when to do it, who to do, how to do?

2. METHOD

This research was conducted in the form of a screening model in order to investigate awareness, responsibility and motivation changes in the field of professional coaching services.

The data collection tool used in the research consists of two parts. In the first part, there are three questions prepared to measure the socio-demographic characteristics of the participants. In the second part, there are three questions prepared to assess participants' awareness, responsibility and motivation changes. All answers of these 3 questions has 5-point Likert type choices, from 1 (none) to 5 (completely). The most negative expression 1 and the most positive expression 5 are scored. The higher score means the higher changes in awareness, responsibility and motivation; the lower score means the lower changes in awareness, responsibility and motivation changes.

Table 1: Points, Options, and Range Limits Given to Participation in Suggestions on the Data Collection Scale

Score	Option	Limits
1	None	1.00–1.79
2	Very little	1.80–2.59
3	Some	2.60–3.39
4	Highly	3.40–4.19
5	Completely	4.20–4.00

At the end of each the coaching sessions, the prepared data collection tool was applied to those who received coaching services. The applications were carried out with face to face interviews to ensure the objectivity of the study. In this study, totally 98 coaching sessions were carried out between March 2014 and March 2015. All of these sessions is resulted with implemented data collection tool successfully. Results of these 98 coaching sessions are included in the analysis of this study.

In the context of the reliability and validity of this data collection tool, it is approved by the expert that all the items are understandable and purposefully served (Büyüköztürk, 2003: 163).

3. RESULTS

The data obtained from the study were analyzed by the statistical program and the Cronbach alpha value of the scale was calculated as $\alpha = .730$. This value is above the acceptable level, which means that the data obtained is reliable.

In the first part of this study, the data obtained with the data collection tool applied to the target participants are analyzed on the basis of the sociodemographic properties. According to the analysis, 45.9% of the participants are male and 54.1% are female; 64.3% of them are between the ages of 29 and 38, 19.4% of them are between the ages of 39 and 48, 16.3% of them are between 18 and 28; 38.8% of them have a university degree, 21.4% of them have high school degree, 20.4% of them have a college degree and 19.4% of them have masters' degree.

In the second part of the study, the answers to the questions on awareness, taking responsibility and motivation changes in the participants are analyzed. As a result of these analysis, according to the limits stated in Table.1, it is concluded that the level of awareness in persons who receive coaching service is high and the levels of taking responsibility and motivation changes are moderate (Table 2).

Table 2. Awareness, Responsibility and Motivation Changes in People Who Get Coaching

Education Status	Number	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Awareness	98	3,51	0,976	0,099
Taking Responsibility	98	3,20	0,759	0,077
Motivation	98	3,21	0,84	0,085

In the third part of the analysis, it is examined whether there is a difference between awareness, taking responsibility and motivation changes in people who take coaching service and sociodemographic factors (gender, age and educational status) or not. At this stage, hypotheses are established and tested to determine there is a relationship or not.

Gender – Awareness

The hypotheses established to determine whether there is a difference between the gender and level of awareness of those who receive coaching services are as follows:

H0: There is no difference between the genders and the awareness of those who receive coaching services.

H1: There is a difference between the sexes and the awareness of those who receive coaching services.

Table 3. Gender - Awareness Relation

Gender	Awareness				Highly Completely	+ Total
	None little	+	Very	Some		
Male	9			12	24	45
Female	6			16	31	53
Total	15			28	55	98

($\chi^2=1,419$, $sd=2$ and $p=.492$)

As seen in Table 3, the analysis revealed that there is no difference between the levels of awareness of men and women who take coaching service, $p = 0.492 > 0.05$, and accepts H0 hypothesis.

Gender - Taking Responsibility

The hypotheses established to determine whether there is a difference in the level of responsibility of men and women who take coaching services are as follows:

H0: There is no difference between the gender and the level of responsibility of the persons who take the coaching service.

H1: There is a difference between the gender and the level of responsibility of the persons who take the coaching service.

Table 4. Gender – Taking Responsibility Relation

Gender	Taking Responsibility				Total
	None little	+	Very	Some	
Male	10			20	45
Female	9			21	53
Total	19			41	98

($\chi^2=1,116$, $sd=2$ and $p=.572$)

According to Table 4, $p = 0.572 > 0.05$, which is the result of the analysis, indicates that there is no difference between the levels of responsibility of men and women who take coaching service and accepts H0 hypothesis.

Gender – Motivation

The hypotheses established to determine whether there is a difference between the motivation levels of men and women who take coaching services are as follows:

H0: There is no difference between the gender of the persons who take coaching service and the level of motivation.

H1: There is a difference between the gender of the persons who take coaching service and the level of motivation.

Table 5. Gender - Motivation Relation

Gender	Motivation				Total
	None little	+	Very	Some	
Male	11			20	45
Female	10			20	53
Total	21			40	98

($\chi^2=1,594$, $sd=2$ and $p=.451$)

The statistical analysis showed that there was no difference between the levels of motivation of the men and women who take coaching service, $p = 0.451 > 0.05$, and accepted the H0 hypothesis (Table 5).

Age – Awareness

The hypotheses established to determine whether awareness situations differ between age groups are as follows:

H0: There is no difference between age groups and awareness.

H1: There is a difference between age groups and awareness.

Table 6. Age – Awareness Relation

Age	Awareness			+ Total
	None + Very little	Some	Highly Completely	
28 and 28-	13	25	41	79
29 and 29+	2	3	14	19
Total	15	28	55	98

($\chi^2=2,995$, sd=2 and p=.224)

The value of $p = 0.224 > 0.05$ according to the above table reveals that the level of awareness of the people who take coaching service does not vary with age and accepts the H0 hypothesis.

Age – Taking Responsibility

The hypotheses established to determine whether the status of taking responsibility differ between age groups are as follows:

H0: There is no difference between age groups and responsibilities.

H1: There is a difference between age groups and responsibilities.

Table 7. Age – Taking Responsibility Relation

Age	Taking Responsibility			+ Total
	None + Very little	Some	Highly Completely	
28 and 28-	16	36	27	79
29 and 29+	3	5	11	19
Total	19	41	38	98

($\chi^2=3,737$, sd=2 and p=.154)

The $p = 0.154 > 0.05$ value in Table 7, which is the result of the analysis, reveals that the level of taking responsibility of the people who take coaching service does not differ according to age and accepts the hypothesis H0.

Age – Motivation

The hypotheses established to determine whether motivational situations differ between age groups are as follows:

H0: There is no difference between age groups and motivations.

H1: There is a difference between age groups and motivations.

Table 8. Age – Motivation Relation

Age	Motivation			+ Total
	None + Very little	Some	Highly Completely	
28 and 28-	18	35	26	79
29 and 29+	3	5	11	19
Total	21	40	37	98

($\chi^2=4,096$, $sd=2$ and $p=.129$)

The $p = 0.129 > 0.05$ value according to Table 8 above reveals that the motivation levels of the people who take coaching service do not differ according to age and accept the hypothesis H0.

Education Status – Awareness

The hypotheses established to determine whether there is a difference between awareness and level of education are as follows:

H0: There is no difference between level of education and awareness.

H1: There is a difference between level of education and awareness.

Table 9. Level of Education – Awareness Relation

Level of Education	Awareness			+ Total
	None + Very little	Some	Highly Completely	
High School + College Degree	8	15	18	41
Bachelor + Master's	7	13	37	57
Total	15	28	55	98

($\chi^2=4,275$, $sd=2$ and $p=.118$)

The $p = 0.118 > 0.05$ values in Table 9 obtained after the analysis show that the level of awareness of the persons who take coaching service does not differ with level of education and accepts the H0 hypothesis.

Level of Education – Taking Responsibility

The hypotheses established to determine whether there is a difference between taking responsibility and level of education are as follows:

H0: There is no difference between level of education and taking responsibility.

H1: There is a difference between level of education and taking responsibility.

Table 10. Education Status – Taking Responsibility Relation

Level of Education	Taking Responsibility					Total
	None little	+	Very	Some	Highly Completely	
High School + Associate Degree	8			15	18	41
Bachelor + Master	7			13	37	57
Total	15			28	55	98

($\chi^2=2,895$, sd=2 and p=.235)

The $p = 0.235 > 0.05$ value obtained according to Table 10 above reveals that taking responsibility of persons who take coaching service do not differ in their level of education and accept the H0 hypothesis.

Level of Education – Motivation

The hypotheses established to determine whether there is a difference between motivation and level of education are as follows:

H0: There is no difference between levels of education and motivation.

H1: There is a difference between levels of education and motivation.

Table 11. Level of Education – Motivation Relation

Level of Education	Motivation				Total
	None little	+	Very	Some	
High School + College Degree	10			19	41
Bachelor + Master	11			21	57
Total	21			40	98

($\chi^2=2,161$, sd=2 and p=.340)

According to Table 11, $p = 0.340 > 0.05$, which is obtained from the analysis, reveals that there is no difference between the motivation levels of the persons who take coaching and level of education and accepts the H0 hypothesis.

All the analysis results detailed above; there is no relationship between gender, age and level of education of the persons who take coaching service and the level of awareness, taking responsibility and motivation changes after the coaching sessions.

4. DISCUSSION

In this study, awareness, taking responsibility and motivation changes which are the most essential outputs of coaching, are examined. According to the results of the analysis, it is determined that the level of awareness is high, taking responsibility and motivation are moderate in who take coaching services. These results shows us that professional coaching could be able to attain its most desired goals.

It is thought that in the next studies, the number of sociodemographic questions could be increased in order to increase the possibility of investigating meaningful relations with desired coaching outputs.

The greater the number of research activities related to professional coaching are performed, the more understanding in contexts, impacts and results of coaching will become. For this reason, the number of studies conducted in the field of coaching, both institutionally and individually, and the number of participants in the studies should be increased. It is also recommended that studies specifically on professional coaching and its connections with other scientific areas should be performed.

In addition to all these, besides the individual benefits of coaching found in the work, there are also social benefits; it should not be overlooked that it can create significant social benefits by ensuring adequate diffusion.

REFERENCES

- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2014). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem Akademi Yayıncılık, 19.Baskı, Ankara.
- ICF, International Coach Federation, (2017). www.coachingfederation.org.
- GILLEY, J. W., BOUGHTON, N. W. (1996). Stop Managing, Start Coaching: How Performance Coaching Can Enhance Commitment And Improve Productivity, New York: Mcgraw-Hill.
- HAWKINS, P. (2007). Coaching, Mentoring and Organizational Consultancy: Supervision and Development, Open University Press.
- PETERSON, DAVID B., HICKS, MARY Dee (1995). Leader as Coach: Strategies for Coaching and Developing Others, Minneapolis, Personnel Decisions International.
- STONE, FLORENCE M. (1999). Coaching, Counseling, and Mentoring: How to Choose and Use the Right Technique to Boost Employee Performance, New York, Amacom.
- WHITMORE, John (2009). Coaching for Performance: Growing Human Potential and Purpose: The Principles and Practice of Coaching and Leadership, 4th Ed., London, Nicholas Brealey Publishing.

ENTREPRENEURIAL ATTITUDE, ENTREPRENEURIAL SOCIAL ENVIRONMENT AND THE ENTREPRENEURIAL ABILITY TO ENTREPRENEURIAL INTENSITY TO BE YOUNG ENTREPRENEUR ON KABUPATEN MINAHASA INDUK

Irvan TRANG

Economic And Business Faculty Sam Ratulangi University, Pineleng I Kabupaten Minahasa, Sulut, Indonesia, E-mail: trang_irvan@yahoo.com

Christoffel Mardy O. MINTARDJO

Economic And Business Faculty Sam Ratulangi University, Pineleng I Kabupaten Minahasa, Sulut, Indonesia, E-mail: christoffelmintardjo@gmail.com

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History:</p> <p><i>Received:</i> 2017-11-07 <i>Accepted:</i> 2018-02-06</p>	<p><i>The Unemployment rate in indonesia on 2016 is quite high ± 9 million of the population 250 million people, it is based on the data from one of a body of the survey in indonesia (Compass, 2016). Ironically that 37 % unemployment is on the young, which means is still in the average age of productive. Unemployment kaula young quite high especially from a graduate of a college, school vocational school and common. Data shows that in last five years the number of entrepreneur in indonesia increased but insignificant, where in 2011 the number of entrepreneur in indonesia reach 0.18 % then in 2013 rose to 0.24 % next on 2016 rose to 1.65 %, so that the number of entrepreneur in indonesia are still under 2 %.</i></p> <p><i>The purpose of this research is to know and analyze the influence of simultaneously and partial between entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk.</i></p> <p><i>Sample used in this research were 250 respondents scattered on 25 in in kabupaten minahasa the province of north sulawesi. A discovery that obtained is an entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability have a positive impact and significant impact on entrepreneurial intensity on Kabupaten Minahasa Induk.</i></p>
<p>Keywords:</p> <p><i>Entrepreneurial Attitude, Entrepreneurial Social Environment, Entrepreneurial Ability, Entrepreneurial Intensity, Young Entrepreneur Kabupaten Minahasa Induk</i></p>	
<p>DOI:10.26809/joa.2018.004</p>	

1. INTRODUCTION

Indonesia country is a rich and its natural resources, both on land and at sea where occupy basis of ranking 1-10 to 42 types of commodities, (Source: FAO stated the statistics, 2016) .Basis of ranking indonesia in mining products the top 10, tin (1) , copper (5), gold (7), natural gas (8), nickel (5), rubber natural & amp; synthetic (3), coal (7) (Source: the economist, pocket world in figures, 2015 edition), whereas this has not in line with the facts, where the country indonesia still far from peace and prosperity , proved by the establishment of levels of poverty and unemployment high.

Unemployment in indonesia in 2016 quite a lot $\pm$ 9 million of the total population of 250 million people, it is based on the data from one of a body of surveys in indonesia (Compass, 2016). Ironically that 37 % unemployment is on young people, which means are still at reproductive age. High unemployment especially from the young college graduates, general vocational and technical schools, this is because a graduate of a college, vocational and technical schools choose to public school after graduation to have a career as an employee and employees of private companies and government agencies, due to the limited number of companies and government agencies the moratorium and the candidates (ASN) in how many of them so it causes a lot that is unemployed graduates (Trang, 2016). According to mcclelland (Trang, 2016) a country that was prosperous when having at least 2 % of population entrepreneur of the total number.

The Data shows that in last five years the number of entrepreneur in indonesia increased but insignificant, where in 2011 the number of entrepreneur in indonesia reach 0.18 % then in 2013 rose to 0.24 % next on 2016 rose to 1.65 %, so that the number of entrepreneur in indonesia are still under 2 %, Source: global entrepreneurship monitors (GEM). This certainly still too away with other countries the number of entrepreneur is above 2 %. The 1998 proves that who saved country from economy crisis is by the birth of UMKM / UKM from various sectors that are across indonesia, both in java, sumatera, kalimantan, papua and sulawesi.

This is in line with the government programs (Nawacita) President now where he built from upstream to downstream, develop indonesia is not one of the .It is quite clear that the government wants the creativity and innovation of the eastern part of indonesia on the positive contribution (National Economic Growth). In addition the eastern indonesia especially kabupaten minahasa parent is a wide area good land and the sea and had the potential of natural resources that is so great that need people especially the young whose young have creativity and innovation and initiation efforts new which is capable of turning the potential be products and services are required by market that the public should not only use of the resources in stringed system and selling but able to process, producing and make added value of potential. For that is needed a young entrepreneur, soul entrepreneurial high (intrapreneur and having soft skill: 1.Communication skills, 2. Can to be good citizens, 3. Responsible.

The younger generation development as the back bone of nation owns a significant role in developed and empowered .The business development of is one of the engine of indonesia for economic development in the country. This is in accordance with the main purpose of entrepreneurship is "National Economic Growth" the national economic growth. According to ciputra (nugroho, 2013), as well as entrepreneurs is those who can afford to change garbage into gold, gabage in gold out (GIGO) and fought contribute to good and community welfare. The young who had fit the burghers of establishing a new business as a result of various things, (Astamoen, 2005): they are still fresh graduates, is at reproductive age, they were enjoying educational opportunities to be higher than in the national averages who do not go to school, they have broad horizons in various sectors, they have the perceptibility of analysis, logic of thought and high intellect, them more easily adapting to the environment and the quality of work demands, them more easily sociable, time to learn about new easier, easy looking for capable of accessing and to process very useful information to open and development enterprise.

To speed up the increase in the number of entrepreneurs in the young (young entrepreneur) district Minahasa Induk and began by instilling mindset entrepreneurial thought patterns in college, as part of school cognitive skills and what is important is not change it but

it is all about mindset (nature had made by entrepreneur mindset) in their mindset, (Mintardjo, 2011). And according to indarti rostiani (2008) young desire is made for it in the future. It took an understanding of how to build and to encourage the young entrepreneurs (young entrepreneur) potential and reliable. Along with that, Hikmat (2006; 3) has suggested that this concept of community empowerment young in development connected on their own , participation , network and justice .The concept of empowerment trying to complete the development concept of only in favor of elite, power and involved in iconoclasts. To achieve a purpose empowerment we have known the existence of two approach. First, with change attitude human resource then is expected to affect on the behavior. Second, with change behavior human resources first then expected affect on the attitude.

With respect to the intensity of open a new business to make younger in the Kabupaten Minahasa Induk becomes to entrepreneur (young entrepreneur) needs to be creative and innovative research examining and analyzing the attitude entrepreneurial, a social environment entrepreneurial and the ability entrepreneurial to intensity be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk, that is why this issue is raised and we will be published as well as give positive contribution is for all stakeholders. The purpose of this research is to find and analyze *entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk.*

The young intellectual and educated a fresh graduate, got spirit and highly motivated as part of the work force should be ideal candidates to be entrepreneurs young (young entrepreneur). But most the young person either students and students after graduated from college, vocational school, public schools in the future will enter into the world of work, most are choosing to have a career as an entrepreneur. Because of the needs and the world of work, it then many a graduate of a college, public schools and vocational school had become unemployed.

The low number of entrepreneurs in indonesia especially in Kabupaten Minahasa Induk, requires of governments continue to launch programs with seed empower the banking sector through the credit for people business (KUR), credit for farmers (KUT) and others. But in the fact that these programs not maximum. Next, in Kabupaten Minahasa Induk there are still many educated who worst. They compared with that which is becoming belongs to their parents , so that they lazy to strive or developing the potential that exists in their hearts. In relation to this, pop the question in the community is something wrong in the system education in Indonesia.

Educational institutions, particularly of a college, public schools and vocational school should can grow pattern thought the thought patrens and entrepreneurship (entrepreneur mindset and entrepreneur spirit). Planting in patterns of thought and entrepreneurship in students and students became important for valor a candidate an entrepreneur young (young entrepreneur) start off an act of was main capital, courage begin an endeavor became the change from his whole life. Spirit entrepreneurship means take risks, creative, innovative, confident, unyielding, ductile and able to identify business opportunities business opportunities who are around and able to build independence.

More and more students and students who have the mindset of entrepreneurship and have given rise to many young entrepreneur. The more it will increase jobs open for others. The increasing number of jobs, the people vote for the most attractive to match their skill and competence, also selected companies have been able to provide the best service and welfare. Research and development in the field of entrepreneurship particularly identify and find that can predict the instruments of entrepreneurs in the future based on research is a leader in the

field of entrepreneurship, because almost all University in Indonesia maintains teaching University, research University and entrepreneur University with based on the commitment, academics and businessmen, called a triple helix (Trio ABG): academiton, businessman and Government.

2. LITERATURES REVIEW

Human Resources management (Human Capital)

According to Armstrong (2013) Human Resources Managemet are an approach to management human on four the basic principle. According to Umar (2012) management human resources are planning, organizing, briefing and of control of procurement labor, development , compensation , integration , maintenance and working a working relationship with human resources to reach the goal of individuals, organization and the community.

Of both human resources management definition is indeed this difference in viewpoints, where according to Umar (2012) emphasis on management functions, while Armstrong (2013) review from the perspective of the field. This meaning that if want to get high productivity is stress must be managed well, stress because that too few or too many hats influential same evil. This is in accordance with a view Weiss (2013) found that stress the good things are not too little and are also not very much.

Entrepreneurship

Entrepreneurial term have many words are often interpreted similar entrepreneurs, businessmen, entrepreneur, technoprenur, social technopreneur, entrepreneurs, traders, merchants and entrepreneurs referring to words from the language britain that is meaningful entrepreneur to operate independently, especially in reference to someone who tried to / open a new business. In theory is a process that entrepreneurship where someone could creating something new, different and could be added value and benefit the and the analysis by applying strategy, copy and modification (McClelland in Trang, 2016).

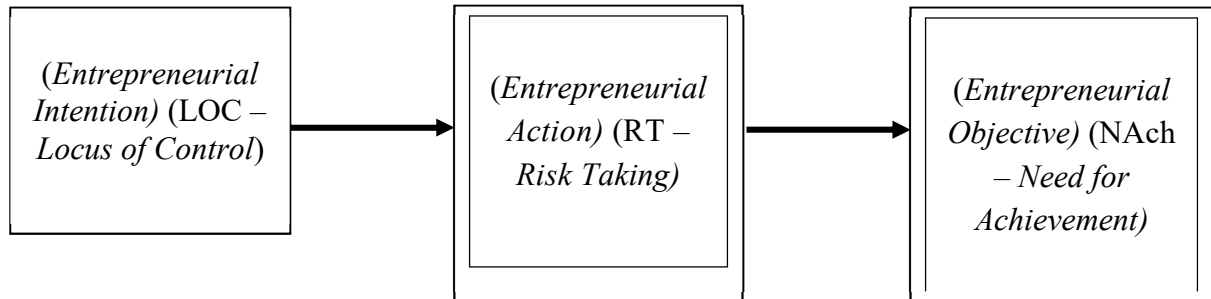
Intensity begin a venture or entrepreneurial intensity is a key variable the most significant to predict whether someone would begin a venture in the future or not. Research to look aspect intensity to open a business (entrepreneurial) gained recognition and a great frontline for the researchers management and entrepreneurship (Mintardjo, 2011). Entrepreneurial intensity is the search information used to achieve a purpose the establishment of an effort where someone the intensity to start business will have readiness and progress better in an effort to run a person without intensity to begin a venture (Katz and gartner, 1988)

According to Krueger and Carsrud (1993) entrepreneurial intensity has proven to be prediktor single best (single best predictor for behavior or purpose entrepreneur in the process, especially of concurrent rarely and difficult observed or includes something less can it is predicted. Hence entrepreneurial intensity can be approach a rational basic and scientific to grasp predict those who will open a business or would be an entrepreneur and businessmen (Choo and Wong, 2006). entrepreneurial Intensity be the first step in developing and often to the process over a long period of the creation of organization effort (Lee and Wong, 2004).

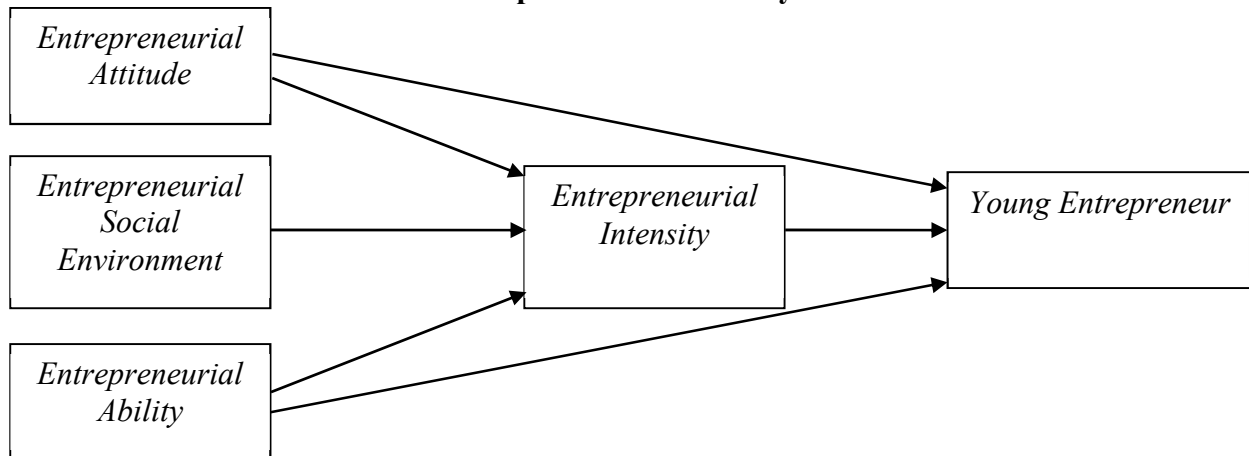
The experiments discovered that the level entrepreneurial intensity the young in indonesia not too high (Indarti, 2004), while factors affect entrepreneurial intensity open a business / include attitude, entrepreneurial environmental and social skills / entrepreneurial ability (Linan & Amp; Chen, 2007, 2009; Tjahjono & Amp; Ardi, 2008; Wu and Wu, 2009; Mintardjo, et.el, 2011). Based on ranges previous studies, according to Mintardjo (2011)

model entrepreneurial intensity begin a venture toward behaviour open / entrepreneur is presented in figure 1, regarding the entrepreneurial intensity have been modified is presented in figure 2 (Jogiyanto, 2011).

Figure 1
Entrepreneur Process

Entrepreneurial Intensity Model

3. HYPOTHESIS

H₁: *Entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability expected simultaneously impact on entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk*

H₂: *Entrepreneurial attitude expected in partial impact on entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk*

H₃: *Entrepreneurial social environment expected in partial impact on entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk*

H₄: *Entrepreneurial ability expected in partial impact on entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk*

4. RESEARCH METHOD

Approach Research

Research by this kind of explanatory research describing a causal relation between variables one other variables with hypothesis (Sugiyono, 2012). Based on it, this study provides an explanation influence Entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk

Location And Timing Of Research

Research activities are taking a location in 25 subdistrict minahasa Induk, where there are many young people. Kabupaten Minahasa Induk chosen because the region is greater than who has the expansion

The Population And Sample

But the population of this research is young people in Kabupaten Minahasa across 25 subdistric. Sample has a population of around 250 respondents. Engineering the sample collection in this research was accidental random sampling. This technique was used, for a population that too much so do not have enough time in collecting data so that the total sample taken at random data in accordance with their needs

Data Collection Method

In this research the kind of data that will be used seen from the source was primary and secondary data. Primary data is the data on obtained of a method of interviews and the questionnaire / chief. Secondary data obtained from media intermediaries (obtained and recorded the other hand in generally took the form of evidence, notes or report histories who has are arranged in archive data documentary will all published and not published (Indrianto , 2010). While technique data collection in this research uses the method the spread of the questionnaire / chief, observation and interview.

Data analysis

Statistical methods aimed at memeroleh overview of descriptive attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk for any identifying characteristic variable in the form of the frequency and the percentage. A statistical method inferential aims to test the influence of attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity to be young entrepreneur on Kabupaten Minahasa Induk and to test hypotheses which was formulated in this research. Model the analysis used is linear regression using multiple computer software assistance (software program) (SPSS, statistical product and service solutions) 23 version for windows

The testing of hypotheses criteria in this research using the F and the T. Model of regression analysis multiple linear is to find a difference between variables independent-dependent on variables. Independent variable in research is: software program The equation mathematical formulation of analysis linear regression multiple used is as follows, (Sugiyono, 2012)

5. RESULTS AND DISCUSSIONS

Research Result

Research Object

Kabupaten Minahasa Induk is one district in north sulawesi, Indonesia. The district capital is located on Tondano. The district occupies a land of 1.025,85 km². On 25 february 2003 Kabupaten Minahasa being the Minahasa Induk, Kabupaten South Minahasa and Tomohon city based on law no.10 / 2003. On 18 december 2003 Kabupaten Minahasa longer be Kabupaten North Minahasa based on law No. 33 / 2003. The district capital of Minahasa Induk, Tondano with broad 4.626 km². The population in 2016 ± 490.771 soul. The subdivisions includes 25 of district. The district capital Minahasa Induk, Tondano, with broad 4,626 km. The population of the in 2016 ± 490.771 soul. An administrative division of covering 25 in . When was lead by regent drs. Jantje Satjouw, M.Si and vice-regent Ivan Sarundajang. Kabupaten Minahasa having one state University, namely state University of Manado (Unima), campus blue tounsaru Tondano south and one high school private, that is high school philosophy seminary Pineleng. In terms of education, Tondano city there are 8 high school the upper level (senior high school), in some cities and district there are an average of two to three senior high school just, then there are also (high school adventists) very famous to the sabbath in scripture the only one who high school adventists. Next speak art and sports, there are artist known as Je. Tatengkeng, Mr. Dajoh, Yessy Wenas, Maya Rumantir, Chintya Maramis and Angel Karamoy. In the field of art safety contest the son of daughter se-minahasa waraney and wulan minahasa. A football club this area named Persmin. The football players famous origin of Minahasa as Ronny Pangemanan and Yopie Lumoindong.

Regression Analysis Linear Multiple

Based on the results of using SPSS Program as in the tables below it can be seen that obtained was that regression models :

Linear Regression Multiple Table

Model	Unstandardized Coefficients	
	B	Std. Error
1 (Constant)	10,331	1,867
<i>Entrepreneurial attitude</i>	,223	,065
<i>Entrepreneurial social environment</i>	,398	,058
<i>Entrepreneurial ability</i>	,193	,050

Source: Processing of the data, 2017

The Regression Equation :

$$Y = 10,331 + 0,223 X_1 + 0,398 X_2 + 0,193 X_3 + e$$

Shows that free variable (independent) a posture entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability, in the model regressions can be expressed if one independent variable changed equal to 1 (one) while others constant, then the variable bound (dependent) the entrepreneurial ability is of value the coefficients (b) of the value of the independent variable. Constant (α) as much as 10,331 has given understanding that if entrepreneurial attitude (X1), entrepreneurial social environment (X2)

and the entrepreneurial ability (X3) in unison or together has not changed or equal to zero (0) and the size of the entrepreneurial intensity (Y) as much as 10,331 .

If value b1 that is the regression coefficient of entrepreneurial attitudes (X1) as much as 0,223 which means have a positive influence on variables dependent (Y) means that if variable entrepreneurial attitude (X1) added 1 unit, so entrepreneurial intensity (Y) there will be of 0,223 a unit of assuming other fixed variables or constant. If value b2 that is the regression coefficient of entrepreneurial social environment (X2) as much as 0,398 which means have a positive influence on variables dependent (Y) means that if variable entrepreneurial social environment (X2) added 1 unit, so entrepreneurial intensity *berwirausaha* (Y) there will be of 0,398 a unit of assuming other fixed variables or constant. This variable is the the highest variable its effect on entrepreneurial intensity than second other variables. If value b3 all of which is the regression coefficient of the entrepreneurial ability (X3) as much as 0,193 which means have a positive influence on variables dependent (Y) means that if variable is the the entrepreneurial ability (X3) added 1 unit, so the entrepreneurial intensity (Y) there will be of 0,193 a unit of assuming other variables fixed or constant.

Coefficient Correlation (R) and Coefficients Determined (R^2)

Linear Regression Multiple Table

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,467 ^a	,218	,209	2,295	1,429

a. Predictors: (Constant), X3, X1, X2

b. Dependent Variable: Y

Source: Processing of the data, 2017

Based on the calculation on using program assistance spss 20 like the one on table above can be seen that the value of from produced is of 0,467 it means have strong relations. Value r a square is 0,218 or 21.8 % it means the influence of all variable free: entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to variable independent entrepreneurial intensity is of 21.8 % and the rest of 0,782 or 78.2 % in stir other variables.

Discussion

The influence of entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity

Entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability is perception of someone to be young entrepreneur in developing or start a new business. It is proven by the result that research shows that all three the simultaneously variables (simultaneously) influential and affected positive significantly to Entrepreneurial intensity. Entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial ability if positive note contribute to encourage or the Entrepreneurial attitude, entrepreneurial

social environment and the entrepreneurial ability intensity intention to be young entrepreneur in Kabupaten Minahasa Induk, so the central government should or local third must consider this factor to increase the economic growth thoroughly.

The influence of entrepreneurial attitude to entrepreneurial intensity

Entrepreneurial attitude is perception of someone start business or on private business good our own ingrained perceptions to business is positive or negative. The role of the Entrepreneurial attitude to be important in motivating someone to have intensity or Entrepreneurial intensity. The importance of Entrepreneurial attitude found the research this to respondents in Kabupaten Minahasa Induk taken from 250 respondents spread in 25 in Kabupaten Minahasa. Based on the research done found that if Entrepreneurial community in Kabupaten Minahasa is positive and influential significant impact on intensity or intending to become a young entrepreneur in developing or start new business.

The influence of entrepreneurial social environment to entrepreneurial intensity

Entrepreneurial social environment is perception of social environment someone start business or on private business good perception of social environment to business is positive or negative. The role of Entrepreneurial social environment to be important in motivating someone to have Entrepreneurial intensity or intention. Entrepreneurial Social environment consisting of close family, friends, colleagues / acquaintance, place going to school or education, the mass media important in the formation of social environment that motivates someone to be young entrepreneur in developing or start new business.

The importance of Entrepreneurial social environment found the research this to respondents in Kabupaten Minahasa Induk taken from 250 respondents spread in 25 in Kabupaten Minahasa Induk. Based on the research done found that of Entrepreneurial social environments community in Kabupaten Minahasa Induk is positive and influential significant impact on intensity or intention the community to be young entrepreneur in developing or start new business. This means that the views of environment about push or motivate someone to entrepreneur start new business. In the research also Entrepreneurial social environment is variable the most dominant impact on Entrepreneurial intensity suggesting that social environment is the variable most important, most powerful influential and contribute positive on Entrepreneurial intensity to the community in Kabupaten Minahasa Induk.

The influence of entrepreneurial ability to entrepreneurial intensity

The entrepreneurial ability is perception of someone start business or on private business good our own ingrained perceptions to business is easy or not easy. The role of the Entrepreneurial ability to be important in motivating someone to have Entrepreneurial intensity or intention. The importance of the Entrepreneurial ability found the research to this respondents in Kabupaten Minahasa Induk taken from 250 respondents spread in 25 in Kabupaten Minahasa Induk. Based on the research done found that the entrepreneur community in Kabupaten Minahasa Induk is positive and influential significant impact on intensity or intention the community to be young entrepreneur in developing or start new business.

6. CONCLUSIONS & LIMITATIONS

The results of research and discussion at over, so a conclusion can be drawn as follows: (1) Entrepreneurial attitude, entrepreneurial social environment and the entrepreneurial, simultaneously it has some positive effects and significant impact on the Entrepreneurial intensity in Kabupaten Minahasa Induk, (2) Entrepreneurial attitude had a positive impact and significant impact on the Entrepreneurial intensity in Kabupaten

Minahasa Induk, (3) Entrepreneurial social environment had a positive impact and significant impact on the Entrepreneurial intensity in Kabupaten Minahasa Induk. This variable is the variable most dominant or the most powerful of its effect on the Entrepreneurial intensity in Kabupaten Minahasa brood in other research this year from both variables, (4) the Entrepreneurial ability had a positive impact and significant impact on Entrepreneurial intensity in Kabupaten Minahasa Induk. This variable is the last or lowest in the intensity of the district made Minahasa brood in this study compared two other variables.

Several limitations experienced researchers in to do this research besides limited time and money among other: (1) the availability of the supporting data from related institution incomplete and not everyone is the latest data, (2) there are many things that can affect respondents of them a psychological state not might be expected so that can influence respondents in fill the questionnaires / chief, (3) of respondents a busy in filling out of the questionnaires / chief tended to be so see items each asked, (4) difficulty to obtain information from respondents to do an interview directly because the majority of respondents preoccupied with bustle each so that the majority of information obtained from the filling out of the questionnaires / chief.

7. CONTRIBUTIONS

Advice this research, for his (1) it is necessary to an increase in these factors Entrepreneurial attitudes, Entrepreneurial social environment and Entrepreneurial ability in order developing entrepreneurship to the community to be young entrepreneur in developing or start new business in the area especially in research is in Kabupaten Minahasa induk, (2) the result of this research can be used to the development of the science and entrepreneur concept relating to Entrepreneurial intensity, (3) for research is limited in certain variables, we need to further investigated research other related by research who own the effect on Entrepreneurial intensity more broadly.

REFERENCES

- Ajzen, I. 2001. Nature and Operation of Attitudes. *Annual Review of Psychology*. 52: 27-58.
- Astamoen, M. P. 2005. *Entrepreneurship in Indonesian condition perspective*. Bandung: Alfabeta.
- Choo, S. dan Wong, M. 2006. *Entrepreneurial Intention: Triggers and Barriers to New Venture Creations in Singapore*. *Singapore Management Review*. 28(2): 47-64.
- Indarti, N. 2008. *Factors Affecting Entrepreneurial Intention Among Indonesian Students*. *Economic and business journal*. 19(1): 57-70.
- Jogiyanto. 2007. *Behaviour Information System*. Yogyakarta: Andi Published.
- Katz, J. A. dan Gartner, W. B. 1988. *Properties of Emerging Organization*. *Acad. Management Review*. 13: 429-441.
- Kojo, Ch., Mintardjo, Ch. M. O.M., and Pangemanan, S. S. 2012. *Entrepreneurial Intention in a business based science and technology and environmentally friendly in university students home affairs in north sulawesi*. Research of Lemlit Unsrat
- Kompas, 2016. *Kompas newspaper, Unemployment rate in Indonesia*, Jakarta
- Krueger, N. and Carsrud, A. 1993. Entrepreneurial Intentions: Applying the Theory of Planned Behavior. *Entrepreneurship and Regional Development*. 5(1), 3 15-330.
- Liñán, F. and Chen, Y. 2007. *Testing the Entrepreneurial Intention Model on a Two Country Sample*. Document de Treball num. 06/7. Departement d'Economia de l'Empresa. Universitat Autònoma de Barcelona.
- . and Chen, Y. 2009. *Development and Cross-Cultural Application of A Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions*. *Entrepreneurship Theory and Practice*. May 2009: 593-617.
- Lupiyoadi, R. 2007. *Entrepreneurship: From Mindset to Strategy*. Jakarta. BPFE UI.
- Mintardjo, Ch. M. O. M. 2010. *Factors that affects Entrepreneurial intensity students in the eastern part of indonesia*. Proceeding National Entrepreneur Seminar November, 78-92.
- . 2011. *Intensity entrepreneurship students as factors that commenced the process of entrepreneurship students, Megadigma Journal*. 4(3): 391-404.
- Nugroho, R. 2013. *Understand the background of Entrpreneurship Ciputra*. Jakarta. Elex Komputindo Media.
- Rostiani, R. 2008. *The intensity of entrepreneurship students: Comparation Study between Studi Indonesia, Japan and Norwegia*. *Ekonomika and Indonesian business journal*. 23(4), Oktober 2008.
- Sugiyono. 2010. *Research methodology business*. Bandung: Alfabeta.
- Tjahjono, H. K., & Ardi, H. 2008. *The intention of Muhammadiyah University student management yogyakarta to be entrepreneurs*. *Utility Management and Business Journal*. 16(1) : 46-53.

- Trang, 2016. *Competitive strength and its impact toward achieving company's performance based on balanced scorecard aproach in the furniture industry in central minahasa regency* , Journal of Life Economics, Turkey. 3 (2) : 87-100
- Wu, S., dan Wu, L. 2009. *The Impact of Higher Education on Entrepreneurial Intention of University Students in China*. Journal of Small Business and Enterprise Development. 15(4) :752-774.
- Yamin, S., dan Kurniawan, H. 2009. SPSS Complete: *The Engineering statistical analysis comprehensive SPSS series 1*. Jakarta: Salemba Empat.

21. YÜZYILIN İDEOLOJİK GÜÇ MÜCADELESİ: ULUSLARARASI SİSTEMİN DEĞİŞEN DOĞASINI ANLAMAK

Arş. Gör. Kaan YİĞENOĞLU

Marmara Üniversitesi / TÜRKİYE, E-mail: yigenoglu2@hotmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Makale Geçmişi: Geliş: 2018-01-05 Kabul: 2018-02-11</p> <p>Anahtar Kelimeler: İdeolojik Güç Mücadelesi, Uluslararası Sistemin Doğası, Kapitalist İdeoloji, Globalcilik, Milliyetçilik</p> <p>DOI:10.26809/joa.2018.005</p>	<p>20. yüzyılın temel ideolojik çatışması kapitalizm ile sosyalizm arasında gerçekleşmiştir. Bu çatışma kapitalist ideolojiyi destekleyenler ile kapitalist ideolojiye karşıt olanlar arasında gerçekleşmiştir. 21. yüzyılda ise bu ideolojik çatışmanın evrildiğine şahit olunmaktadır. 21. yüzyılın temel ideolojik çatışması globalciler ile kapitalistler arasında olmaktadır. Globalciler ile kapitalistler arasındaki çatışma kapitalist ideoloji taraftarları ile karşıtları arasında değil, kapitalist ideolojinin farklı fraksiyonları arasında gelişmektedir. Söz konusu gelişmelerin bu yeni ideolojik çatışma bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada uluslararası sistemin gelişimi farklı ideolojiler çerçevesinde değerlendirildikten sonra, 21. yüzyılda ideolojik güç mücadelesindeki değişime yönelik analizler yapılmaktadır. Son olarak ise ideolojilerin çatışması ve tekleşme süreci anlatılmaktadır.</p>

THE IDEOLOGICAL POWER STRUGGLE OF THE 21ST CENTURY: UNDERSTANDING THE CHANGING NATURE OF THE INTERNATIONAL SYSTEM

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History: Received: 2018-01-05 Accepted: 2018-02-11</p> <p>Keywords: Ideological Power Struggle, Nature of International System, Capitalist Ideology, Globalism, Nationalism</p> <p>DOI:10.26809/joa.2018.005</p>	<p>The basic ideological conflict of the 20th century was between capitalism and socialism. This conflict occurred between the supporters of the capitalist ideology and those opposing the capitalist ideology. In the 21st century, this ideological clash is witnessed to be evolved. The basic ideological conflict of the 21st century is between globalists and capitalists. The conflict between globalists and capitalists is developing between different factions of capitalist ideology, not between oppositionists of capitalist ideology and their opponents. These developments need to be evaluated in the context of this new ideological conflict. In this work, the development of the international system is evaluated within the framework of different ideologies, and then the analysis of change in the ideological power struggle is being conducted in the 21st century. Finally, the conflict of ideologies and the process of unification are explained.</p>

1. GİRİŞ

Dünya siyaset sahnesinde yaşanan son gelişmeler globalciler ile milliyetçilerin gruplaşmalarına neden olmaktadır. Brexit ile İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden ayrılması, ABD'de Donald Trump'ın Başkan seçilmesi, Fransa'da Marine Le Pen'in oylarını

yükseltmesi ve diğer Avrupa ülkelerinde milliyetçi hareketlerin ivme kazanması globalcilere karşı bir tepki hareketi olarak yorumlanmaktadır.

Günümüz uluslararası sistemi liberaller ile muhafazakârlar arasındaki rekabete göre değil globalciler ile milliyetçiler arasındaki rekabete göre şekillenmektedir. Bu rekabetin bu yüzyıla damgasını vurması beklenmektedir. Bu rekabete dayalı olarak dünya iktisadi ve siyasi düzeni yeniden oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Global ideolojinin olgunlaşması 20. Yüzyılda gerçekleşmiştir. Bilindiği gibi 2. Dünya Savaşı'nın sebepleri arasında Almanya'da milliyetçiliğin yükselmesi ve buna bağlı olarak Almanya'nın saldırgan tutumu vardır. 1929 Büyük Bunalımı sonrasında ise ülkelerin korumacı iktisadî politikalarına yönelmesi uluslararası ticareti engellemiş ve savaşa giden yolu açmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrası oluşturulan yeni uluslararası sistemde bu nedenlere bağlı olarak milliyetçilik ve korumacılık politikalarına karşı olumsuz tavır sergilenmiştir. Yeni uluslararası sistemde ülkeler arasındaki ticaretin artmasına yönelik bir düzen oluşturulmaya başlanmıştır. Yeni oluşturulmaya çalışılan sistemde uygulanan politikalar ise global ideolojinin güçlenmesini sağlamıştır.

ABD'nin başını çektiği kapitalist düzen taraftarları ile SSCB'nin liderliğindeki komünist blok arasındaki rekabet sonucunda SSCB'nin çökmesi globalci ideolojiye yönelik dünya çapında olumlu bir algı oluşturmuştur. Böylelikle ülkeler liberal iktisat politikalarına sıcak bakmaya başlamışlardır.

Liberal iktisat politikaları uygulandıkça ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılık artmaya devam etmiştir. 1980'lerde popüler olmaya başlayan globalci ideoloji, 1991'de SSCB'nin çökmesiyle adeta zirveye ulaşmıştır. Bu dönemde korumacı ve milliyetçi politika uygulayan ülke yok denecek kadar azdır. Ulus devletlerin ekonomileri ve siyasetleri üzerindeki kontrolü bu dönemde büyük ölçüde azalmıştır.

Ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması globalciler için büyük bir fırsatten aynı zamanda da önemli bir tehdit olmuştur. Dünyanın herhangi bir yerinde olan bir gelişmenin kısa süre içerisinde dünyanın diğer noktalarında hissedilmesi globalcilerin iktisadî düzeni için pek iyi olmamıştır. 2008 yılında ABD'de başlayan iktisadî krizin hızlıca ve derin şekilde diğer ülke piyasalarını vurması globalcilerin 1991 yılında başlayan popülerliklerinin sorgulanmasına neden olmuştur.

2008 krizi sonrasında ulus devletlerin ekonomileri ve siyasetleri üzerindeki hakimiyet kurma istekleri artmıştır. ABD'de ortaya çıkan bir iktisadî krizin faturasının diğer devletler tarafından karşılanmasına yönelik tepkiler çoğaldı. Ayrıca kapitalist sistemin doğasındaki kriz potansiyeli, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve sosyal adaletin bozulmasına yol açması ulus devletlerde milliyetçi ve korumacı politikalara dönüş için bir zemin hazırladı. 2008 krizinden sonra yeterli iktisadî büyüme ve siyasi istikrarın sağlanamamış olması da eskiye dönüş özlemini artırdı.

Nasıl ki 2. Dünya Savaşı öncesindeki milliyetçi ve korumacı politikalar savaşa yol açarak gözden düştüyse, sonrasında yükselen global ideoloji de ülkeler arasında iktisadî farklılıklara ve siyasi istikrarsızlıklara yol açarak gözden düşmüştür. Her iki ideolojide yapılarında var olan dinamikler yoluyla yükselmiş ve düşmüştür. Avrupa'da ve ABD'de milliyetçiliğin tekrar yükselmesi globalciliğin neden olduğu ve belirsizliklerle dolu dünya düzenine bir tepki olarak gelişmiştir.

Global ideoloji, iktisat ve siyasetin kontrolünün ulus devletlerde olmadığı bir dünya düzeni tasavvur etmektedir. Bu ideolojiye göre kimliklerin ve farklılıkların bir önemi yoktur.

Tüm insanlığın bir dünya devleti çatısı altında toplanabileceğini savunuyorlar. Buna karşı milliyetçiler açısından kimlikler ve farklılıklar önemlidir ve hatta bunlar zenginlik kaynağıdır. Bu nedenle devletlerin kendi kimliklerine sahip çıkması ekonomi ve siyaset üzerindeki kontrol güçleriyle paralel olarak değerlendirilmektedir.

Bu yüzyılda milliyetçi ve global ideolojiler arasındaki rekabete şahit olunacaktır. Her iki ideoloji farklı görüşlerde olsalar da ikisi de kapitalist çatı altında rekabet etmektedirler. Dolayısıyla bu yüzyılda kapitalizm ile komünizm arasındaki ideolojik çatışma yerine kapitalist ideoloji çatısı altında globalciler ile milliyetçiler arasında bir çatışma olmaktadır.

2. İDEOLOJİ: ULUSLARARASI SİSTEMİN DOĞASINI ANLAMAK

Siyasal ideolojilerin, iktisadî, siyasî ve toplumsal dönüşümlere neden olan Fransa ve Amerika'da yaşanan devrimler ile İngiliz Sanayi Devrimi'nin düşünsel ürünleri olduğu kabul edilmektedir. Bu ideolojiler arasında yaşanan çatışmayı anlamak, günümüz dünyasının kaotik yapısını analiz etmemizi sağlayacaktır. Bu nedenle, bu bölümde uluslararası sistemin doğasını anlamaya yönelik olarak ideoloji kavramı ve kavramın tarihsel gelişimi üzerinde durulmaktadır.

2.1. İdeoloji Kavramı

İktisadî değişikliklerin, toplumsal yapıyı ve ilişkileri etkilediği kabul edilen bir gerçektir. 16. yüzyılda Avrupa'daki iktisadî değişim süreci, yeni mesleklerin ve sınıfların ortaya çıkmasında, paraya dayalı ekonomiye geçişte belirleyici olmuştur. Toplumsal ve siyasal yapı o kadar hızlı değişti ki, bu yeni durumu gelenekler ve dinlerle açıklamak neredeyse imkânsız oldu. Aydınlanma Felsefesi bu boşluğu dolduracak şekilde yükselişe geçmiştir. Doğa bilimleri ve sanattaki ilerlemelerin yanı sıra, sosyal bilimlerin de din ve metafizikten kurtulma süreci ve gelişmesi böylece başlamıştır. İdeoloji kavramı da bu gelişmelerin bir ürünü olarak Fransız Devrimi'nden sonra üretilmiştir (Örs, 2007:8-9).

Grekçe eidos ve logos terimlerinin birleşmesiyle oluşan ideoloji kavramını, ilk olarak 1796-1798 yılları arasında Fransız Aydınlanma filozofu Antoine Destutt de Tracy kullanmıştır. Diğer aydınlanma filozofları gibi Tracy de, insanî tecrübe alanının teolojik değil akıl yoluyla incelenmesi taraftarıdır. Aydınlanma dönemi ürünü olan yeni ampirik düşünceler bilimini tanımlamak için Tracy, metafizik ve psikoloji terimlerini yetersiz bulmuştur. Metafizik disiplini, yanıltıcı ve güvenilirliğini kaybetmiş olarak görülmekteydi. Psikoloji ise ruh bilimi gibi dinî izlenim oluşturan bir kavramdı. Materyalist bir filozof olan Tracy, kilisenin siyasette ağırlığına karşı çıkmıştır. Bu nedenle, Tracy'nin dinî bir anlama kaymayan ideoloji kavramını seçtiği düşünülmektedir. Kavramın farklı kullanımları da bunu ispatlamaktadır. İlk olarak ideoloji kavramı, Tracy'nin yeni ampirik düşünceler bilimini tanımlamak için kullanılmıştır. İkinci olarak, seküler liberal cumhuriyetçiliğe yakınlığın göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Üçüncü kullanımı daha olumsuz içeriğe sahiptir. Bu kullanımında, tehlikeli radikalizm ile entelektüel ve pratik verimsizliği ifade eden küçük düşürücü bir anlam söz konusudur. Son olarak, siyasi doktrini belirtecek şekilde bir kullanımı bulunmaktadır (Vincent, 2006: 1-3).

Alman ideolojisinde Karl Marx ve Friedrich Engels, Tracy'e karşı çıkan şekilde ideolojiyi tanımlamışlardır. Onlara göre ideoloji, bazı insanların kendilerini meşrulaştırmak için kullandıkları uydurmacadan ibarettir. İdeoloji, içerdiği kavramlar itibarıyla bütünüyle öznel ve yönetici sınıfın meşruiyet kaynağıdır. Toplumun ideolojisi, yönetici sınıfın çıkarlarını yansıtmaktadır ve bu nedenle, siyasetin doğasını yanlış yorumlamaya neden olur (Baradat, 2012: 14). Günümüzde ideoloji kavramı Marx ve Engels'in kullandığına benzer olarak “nesnel olmayan bir fikir ürünü” şeklinde görülmektedir. Batı Avrupa düşünce

tarhinde ise kavram tam tersi şekilde ortaya çıkmıştır. Buna göre ideoloji “doğru düşünme” bilimine verilen bir isimdir (Mardin, 1976:8).

Marx’ın ilk yazılarında Tracy’ye iki anlamda göndermelerde bulunduğu bilinmektedir. İlkinde ideologların varlığından bahseden Marx’a göre Tracy, küçük bir vülger burjuva liberal politik ekonomistidir. İkinci anlamda Marx ideolojiyi, dünyayı filozofvari yorumlayan fakat değıştirilebilir olarak görmeyen bir kavram olarak değerlendirmektedir. Marx’a göre Tracy idealist felsefenin izlerini taşımaktadır. Marx’ın ideoloji kavramı hakkındaki yaklaşımı, ideologların saygın üyelerinden bir tanesi olarak kabul edilen Napoleon Bonaparte’a benzemektedir. Bonaparte, ideologları politik zekaları düşük ve sadece zihinleriyle dünyayı değıştirmeyi istemekle eleştirmiştir (Vincent, 2006: 4-5).

İdeolojiye yaklaşımı Marx ile benzer olan bir diğer isim de Alman akademisyen Karl Mannheim’dır. Tarihsel perspektiften hareketle Mannheim, farklı tarihsel dönemlerin ideolojilerini karşılaştırmış ve tarihsel ilişki belirsiz olduğu sürece hiçbir ideolojinin anlaşılamayacağını ileri sürmüştür. Kısacası Mannheim’a göre, bir önceki ideolojinin şimdiki ideolojiye etkileri incelenmedikçe hiçbir ideoloji anlaşılır olamayacaktır (Baradat, 2012: 14).

İdeoloji konusuna daha farklı yaklaşımlardan birisi de Vilfredo Pareto’dur. İnsan davranışından bahseden tüm kurumların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ifade eden Pareto, toplumun gerçek mekanizması hakkında verilen bilgilerin çoğunun yanlış (ideolojik) olduğunu belirterek, yeni bir toplum bilimi oluşturulması gerektiğini savunmuştur (Mardin, 1976:44).

İdeolojileri değer sistemleri açısından inceleyen isimler de bulunmaktadır. L.T. Sargent’e göre, karmaşık ve çelişkilerle dolu olan modern toplumlarda bireyler, tek bir ideoloji yerine çeşitli ideolojilerin belirli kısımlarını benimseyebilirler. Dünyanın büyük karmaşıklığını basit ve anlaşılabilir bir şey olarak düzenleyen ideolojiler Sargent’e göre, sorun çözme açısından basit niteliktedir (Baradat, 2012: 16).

Günümüzde ideoloji kavramına yönelik görüşler belirten pek çok isim bulunmaktadır. Temel tartışma konusu, hakikat ile ideoloji karşıtlığı üzerinedir. İdeoloji konusunda görüş belirtenlerin ne kadar tarafsız oldukları da belirsizdir. Anglo-Amerikan ekolde ideoloji ile bilim ayrımı yapılmaya devam edilmektedir (Vincent, 2006: 19).

İdeoloji odaklı devam eden eleştirel tüm tartışmalara rağmen, ideolojilerin pratik yararlılığını öne çıkartan yaklaşımlar söz konusudur. İdeolojilerin, tıpkı mitler gibi karmaşık dünyanın anlaşılmasını sağlayan bir işlevi söz konusudur. Her şeyden önce bir dünya görüşü olarak ideoloji, toplumsal gerçekliğin anlaşılmasında ve sosyo-politik tercihler karşısında yol göstermede önemli bir unsurdur. Lévi-Strauss da ideolojinin, toplumun haritasını verdiğini ve toplumda yaşamamızı kolaylaştırdığını vurgulamıştır. Belki de ideolojilerin insanlar tarafından ilgi çekici olması bu nedendedir. İnsanlar yaşadıkları toplumun sosyo-politik gerçeklerini ideolojiler yoluyla anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadırlar (Örs, 2007:10-11).

3. ULUSLARARASI SİSTEMİ AÇIKLAMAYA YÖNELİK TEORİLER

Bu bölümde uluslararası sistemi açıklamaya yönelik teoriler arasında olan merkantilizm, liberalizm, muhafazakarlık, kapitalizm ve sosyalizm üzerinde durulacaktır. Bu teorilerin seçilme sebebi bugünkü uluslararası sistemi anlayabilmek açısından, uluslararası sistemin değışen doğasını anlayabilmek için söz konusu teorilerin iktisadî, siyasî ve sosyal meselelere bakışlarının bilinmesi gerekliliğidir. Ancak genel bir kategorilendirme yapmak gerekirse 19. yüzyıla kadar liberalizm ve muhafazakarlık, 20. yüzyılda ise kapitalizm ve sosyalizm ağırlıklı olarak etkinliğini koruyan teoriler olmuştur.

3.1. Merkantilizm ve Korumacılık

Merkantilizm genel olarak 16. yüzyıl ile 18. yüzyılın sonlarına kadar olan dönemi ifade etmek için kullanılan ve Batı Avrupa’da başlamış bir iktisadî teoridir. Merkantilist teori ulus devlet ve egemenlik düşünceleri ile şekillenmiştir. Klasik merkantilist dönemde devletler refah ve güçlerini artırmak için ihracatı teşvik etme ve ithalatı sınırlandırma yolunu tercih etmişlerdir. Bunun sonucu olarak ise ticaret fazlası oluşturmaya çalışmışlardır. Devletin güvenliğini sağlama çabası açısından merkantilizm, realizm ile oldukça yakındır. Merkantilizm asıl olarak ulus devletlerin dış tehditlere karşı toplumlarını ve ekonomilerini korumak için gerekli gördükleri refah ve gücü nasıl ve niçin yarattıkları ile ilgilenir. Devletlerin toplumlarını ve ekonomilerini korumak için refah ve güç yaratma çabasının arkasında savaş faktörü önemli rol oynamıştır. 15. yüzyılda küçük feodal beyliklerin kendilerini büyük devletlerden korumak için daha büyük devletler oluşturma eğilimleri ortaya çıkmıştır. Avrupa’da modern ulus devletlerin kurulmasına giden bu süreçte kralların ordu kurma ve bütçe yapma üzerindeki kontrolleri artmıştır. Ancak merkantilizmin asıl yükselişi 1648 yılında sona eren Otuz Yıl Savaşlarından sonra olmuştur. Devletlerin egemenlik yetkileri arttıkça siyasi otoriteleri merkezileşmiştir (Balaam ve Dillman, 2014: 54-55).

Merkantilistler dünyadaki servetin sınırlı olduğunu ve bu nedenle her devletin diğer devletlerin iktisadi çıkarlarını engelleyerek kendi çıkarlarını güvence altına almaları gerektiğini savunurlar. Sıfır toplamlı oyun olarak bilinen bu görüşe göre bir devletin kazancı bir başka devletin kaybı olarak kabul edilmektedir (O’Brien ve Williams, 2016: 8).

Merkantilizm, iktisadi milliyetçiliğin değişen isimlerinden birisidir. Hangi isim altında olursa olsun bu görüş iktisadi faaliyetlerin devlet inşası ve devlet çıkarlarına tabi olduğu ve olması gerektiği ile ilgilidir. Merkantilizm için devlet, milli güvenlik ve askeri güç önceliklidir. ‘İyi huylu merkantilizm’ ve ‘kötü huylu merkantilizm’ olmak üzere iki çeşit merkantilizmden bahsedilebilir. ‘İyi huylu merkantilizm’, devletin güvenliği ve devamlılığı için milli iktisadi çıkarların asgari seviyede korunması gerektiğini savunur. ‘Kötü huylu merkantilizm’ ise uluslararası ekonomiyi emperyalist gelişme ve milli yükselme için bir alan olarak gören merkantilizm çeşididir (Gilpin, 1987: 31-32).

Merkantilizm ticari kapitalizm olarak da ifade edilebilir. Bu dönemde bazı önemli gelişmeler ticaretin artmasına neden olmuştur. Şehirler önem kazanmış, ülke içi ve ülkeler arasında ticaret artmış, Batı’da altının keşfedilmesiyle ticaret hacmi büyümüş ve büyük coğrafi keşiflerle ticaret alanları genişlemiştir. Ticaret hacmi arttıkça ulus devletler arasındaki iktisadi rekabet hızlanmıştır. Merkantilizm bu yeni anlayışı teorik hale getiren doktrin olarak yükselmiştir. Merkantilizmin temel ilkeleri şu şekilde özetlenebilir (Oser ve Blanchfield, 1975: 8-10):

- ❖ Altın ve gümüş, zenginliğin en cazip şeklidir. Kıymetli metaller tek zenginlik kaynağıdır. Merkantilistler güç ve zenginliğin değerli külçeler yoluyla elde edileceğine inanıyordu. Bu nedenle ödemelerin altın ve gümüşle yapıldığı bir sistemde ihracat fazlası gereklidir. Altınla ödeme yapılacaksa bir ülke savaşta olduğu bir ülkeye dahi mal satmalıydı.
- ❖ Milliyetçiliği destekleme taraftarıdır. Tüm ülkelerin ihracat fazlası oluşturmaları beklenmiyordu. Sadece güçlü bir ülke koloniler kurabilir ve yönetebilir, ticaret yollarına egemen olabilir, rakiplerine karşı savaşları kazanabilir ve iktisadi savaşta başarılı olabilir. Dünyadaki iktisadi kaynaklar sınırlı olduğundan bir ülkenin kazancı bir başka ülkenin kaybı anlamına gelmektedir. Merkantilist milliyetçilik güçlü donanmalar ve ticaret filolarına sahip olma anlamına geldiğinden militarizm ile eşdeğer görülmektedir.

- ❖ Merkantilistler yurtiçinde üretilmeyen hammaddelerin tarifeler olmaksızın ithalatını desteklemişler, yurtiçinde üretilen hammadde ve işlenmiş ürünlerin korunmasını savunmuşlardır.
- ❖ Kolonilere egemen olma ve sömürme ile koloni ticaret yollarında tekelleşme faydalıdır. Kolonilerin ana ülkeye bağımlı olması ve itaat etmesi taraftarıdır. Bu politika 1651 ve 1660 yıllarındaki “İngiliz Denizcilik Kanunları” ile yasallaştırılmıştır. Buna göre Büyük Britanya’ya ve kolonilere gelen mallar İngiliz gemileri (koloni gemileri dahil) ile veya malların üretildiği ülkenin gemileriyle taşınacaktır.
- ❖ Ticari çıkarlarını korumak için merkantilistler ülke içerisinde serbest ticareti savunurlar. Bu nedenle ülke içi ticarete vergilere ve diğer kısıtlamalara karşıdır. Bununla birlikte bir kimsenin dilediği her şeye satabilmesine imkan sağlayan serbest iç ticarete itiraz ederler.
- ❖ Merkantilistler ticari düzenlemeleri yapmak için güçlü bir merkezi hükümetten yanadırlar. Devlet dış ticarete şirketlere tekel imtiyazı sağlamalıdır. Rekabeti sınırlandırmak için ticarete serbest giriş kısıtlanmalıdır. Tarım, madencilik ve sanayi tarifelerin yanı sıra sübvansiyonlarla teşvik edilmelidir. Dış piyasada malların kötü anılarak ihracata zarar verilmemesi için üretim yöntemleri ve malların kalitesi yakından kontrol edilmelidir. Merkantilistler bireysel tüccarın kararına ve dürüstlüğüne güvenilmemesi gerektiğine ve kötü işçilik ve adi malzemelerin hükümet tarafından yasaklanması gerektiğine inanmaktadır. Güçlü merkezi hükümet bu gibi düzenlemeleri yapmak için gereklidir. Ayrıca milliyetçilik, korumacılık, sömürgecilik ve iç ticaretin serbestçe yapılabilmesi için de böyle güçlü bir merkezi hükümet gereklidir.
- ❖ Merkantilistler milletin refahını savunurlar ancak nüfusun çoğunluğu için bir zenginliği desteklemezler. Merkantilistler ülke için gerekli olan ucuz emek gücü ve savaşıma hazır olan asker ve denizci ihtiyacını karşılamak için büyük ve çalışkan bir nüfus isterler.

Görüldüğü gibi merkantilizm, güçlü merkezi hükümet temelinde iktisadî hayatta korumacılığı savunmaktadır. Bu aynı zamanda her anlamda kontrolün yönetimin elinde olmasını gerektirmektedir.

Merkantilizm, ticarî kapitalizm ile sanayi kapitalizmi arasında ortaya çıkan çatışmadan dolayı sona ermiştir. Buhar makinesi, metalurji ve dokuma sanayinde yapılan teknolojik buluşlar ve üretimde mekanik gücün kullanılması ile sınaî kapitalizm gelişmiştir. Ayrıca sınaî kapitalizmin gelişiminde dış ticaretin gelişmesi, gümüş stokunun artmasına bağlı olarak fiyatların artması, ihracatı teşvik eden müdahalecilik sanayinin ve sanayi kapitalizmin gelişmesine hız vermiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda ticarî kapitalizme dayalı olan merkantilist doktrin sona ermiştir. Merkantilizmin sona ermesine neden olan faktörler aynı zamanda sınaî kapitalizme ve liberal doktrine geçişin koşullarını hazırlamıştır (Kazgan, 1974: 41-42).

3.2. Liberalizm ve Serbest Piyasa

Ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığın ve ticaretin artması küreselleşme sürecini başlatmıştır. Küreselleşme sürecinde ulus devletlerin, hemen hemen bütün alanlardaki bağımsızlıkları da zedelenmiştir. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte dünya adeta küresel bir köy haline gelmiştir. Bu süreçte dünyanın bir ucundaki herhangi bir gelişme, dünyanın diğer ucundaki ülkeleri kısa sürede ve hemen hemen aynı derecede etkilemeye başlamıştır. Ayrıca uluslararası ticaretin gelişmesi, merkantilist düşüncenin sıfır toplamı

oyun fikrine dayanan görüşünün sorgulanmasına neden olmuştur. Bu dönemde ülkelerin birbirleriyle yaptıkları ticaretten karşılıklı olarak kazançlı çıkacağı fikri doğmaya başlamıştır.

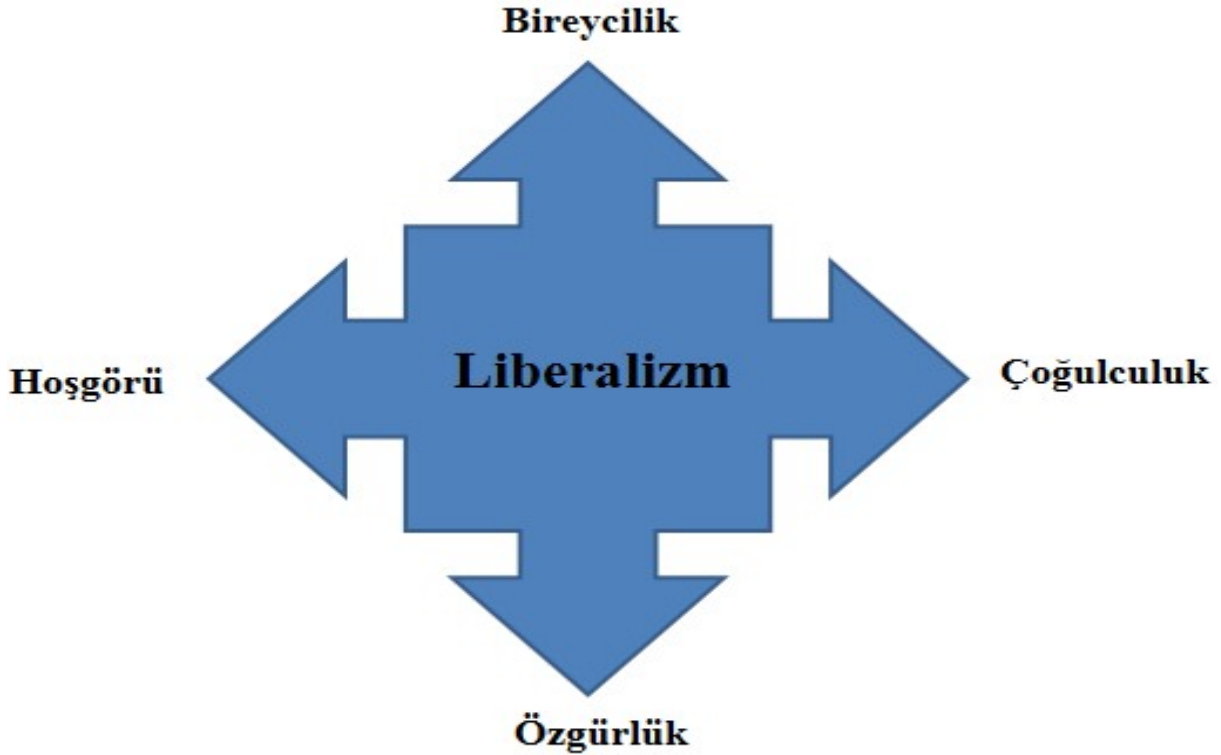
Liberalizm, merkantilizme tepki olarak ortaya çıkmıştır. Liberalizmin önemli fikir babaları arasında John Locke, David Hume ve Adam Smith vardır. Liberalizmde birey ön plandadır ve devlet düzenlemelerinin en aza indirilmesi savunulmaktadır. Hukukun üstünlüğü ve demokrasi de liberalizmin iktisadî olmayan hedefleri arasında yer almaktadır.

Devletin piyasalara müdahalesinin zararlı sonuçlar doğurduğu düşüncesi, liberalizmin doğmasında en önemli faktörlerden birisidir. Bu nedenle liberalizmin temeli Fizyokratlara kadar götürülebilir. François Quesnay'in başını çektiği fizyokratların temel görüşü 'bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler' şeklinde özetlenebilir. Fizyokratlar da kendilerinden sonra ortaya çıkan liberallere benzer şekilde devletin piyasalara müdahalesine karşı çıkmışlardır.

Liberalizm; bireycilik, özgürlük, çoğulculuk ve hoşgörü ilkeleri üzerine kurulmuştur. Bu ilkelerin dışında liberalizm ile özdeşleşen başka ilkeler de (özerklik, öz sahiplik, sınırlı devlet gibi) bu listeye eklenebilir. Burada üzerinde durulan ilkelerden ilki bireyciliktir. Liberalizme göre birey, iktisadî, siyasî ve sosyal yaşamın temel birimi olarak kabul edilmektedir. Temel insan haklarını bireyi eksen kabul ederek formüleştiren liberalizm, birey-devlet ilişkisinde de bireyin mutluluğunu esas alır. Liberalizmde hemen her şey birey merkezli yorumlanmaktadır. Bireyin kurumlar için değil, kurumların birey için yapılandığı görüşü hâkimdir. Liberalizme göre birey rasyonel olarak kabul edilir ve bu nedenle tercihlerinin bireyin kendisi tarafından oluşturulması beklenir (Çaha, 2012: 155). Liberalizmin bireycilik ilkesini en iyi şekilde ifade eden sözlerden birisi John Locke tarafından söylenmiştir. "Herkes kendisinin yargıcısıdır" (Locke, 1969: 193) sözüyle bireyi ön plana çıkaran Locke, bireyin her türlü otoriteden kurtulmasını ve kendi hayatını kurmasını savunmaktadır. Liberalizmin bireycilik ilkesini ifade eden sözlerden diğeri de Immanuel Kant'a aittir. Kant "kendi yasasını kendin yap" (Kant, 1982: 46) sözüyle bireyciliği yüceltmıştır.

Liberalizmin bir diğeri ilkesi özgürlüktür. Liberalizmde özgürlük, bireye müdahalesizlikle eşdeğerdir. Buna göre birey, siyasal iktidardan ve/veya sosyal çevreden gelebilecek baskı ve zorlamalardan uzak olmalıdır. Özgürlük ilkesi gereği bireye en büyük baskı ve zorlama devletten gelebileceği için liberalizmde siyasal iktidarın kısıtlanması esastır. Bunun yanı sıra liberalizm, düşünce, ifade, örgütlenme, inanç, seyahat, katılma ve girişim özgürlükleri de savunmaktadır (Çaha, 2012: 155). Özgürlük ilkesi gereği siyasal iktidarın sınırlanması gerekliliği, tüm kurumların birey için var oldukları anlayışının bir sonucudur. Birey, kişilerin ve kurumların özgürlüğünü kısıtlayıcı eylemlerine maruz kalmamalıdır. Bu açıdan birey, hem diğeri kişilere hem de kilise ve devlet gibi kurumlara karşı özgürdür (Locke, 1998: 28).

Şekil 1. Liberalizmin Temel İlkeleri

Liberalizmin diğer bir ilkesi ise hoşgörüdür. Liberalizme göre hoşgörü, insanların birbirlerine karşı tahammül etmeleri demektir. Hoşgörünün gelişmesinde en önemli faktör eğitimidir. Eğitim yoluyla insanlar farklılıklara karşı saygılı ve hoşgörülü olurlar (Çaha, 2012: 156). Hoşgörü, insanlar tarafından kabul edilemeyecek davranışlara karşı müdahalesizliği öngörür. Müdahaleden kastedilen baskı ve güç kullanmaktır. Bu öngörünün altında görüşlerin başkalarına dayatılmaması anlayışı vardır. Ayrıca özgürlük ilkesi, insanların kendi hayatlarını kontrol etme güçlerinin kendilerinde olduğu fikri üzerine inşa edilmiştir (<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:36YqE3uOgkJ:https://tr.wikipedia.org/wiki/Liberalizm+&cd=5&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, 27.08.2017).

Liberalizmin hoşgörü ilkesi, çoğulculuk ilkesine zemin hazırlamaktadır. Liberalizm bireyin baskı ve zorlamalarına karşı çıktığı için, tercihleri konusunda yapılabilecek dayatmalara da karşı çıkar. Bu nedenle toplumsal olarak çoğulculuğun ortaya çıkması doğal kabul edilir. Çoğulculuk ilkesi, tek tipçiliğe karşı olan bir ilkedir. Düşünce, inanç veya yaşam biçimi şeklinde olan tek tip dayatmalar çoğulculuk ilkesi gereği liberalizmde kabul edilemez. Farklılara hoşgörü ilkesinin bir devamı olarak devletin görevi, farklılıklar karşısında hakem rolü oynamak ve tarafların birbirlerine karşı dayatmalarda bulunmasını önlemektir. En başta da devletin bu tür dayatmalarda bulunmaması gerekmektedir (Çaha, 2012: 155-156).

3.3. Muhafazakârlık

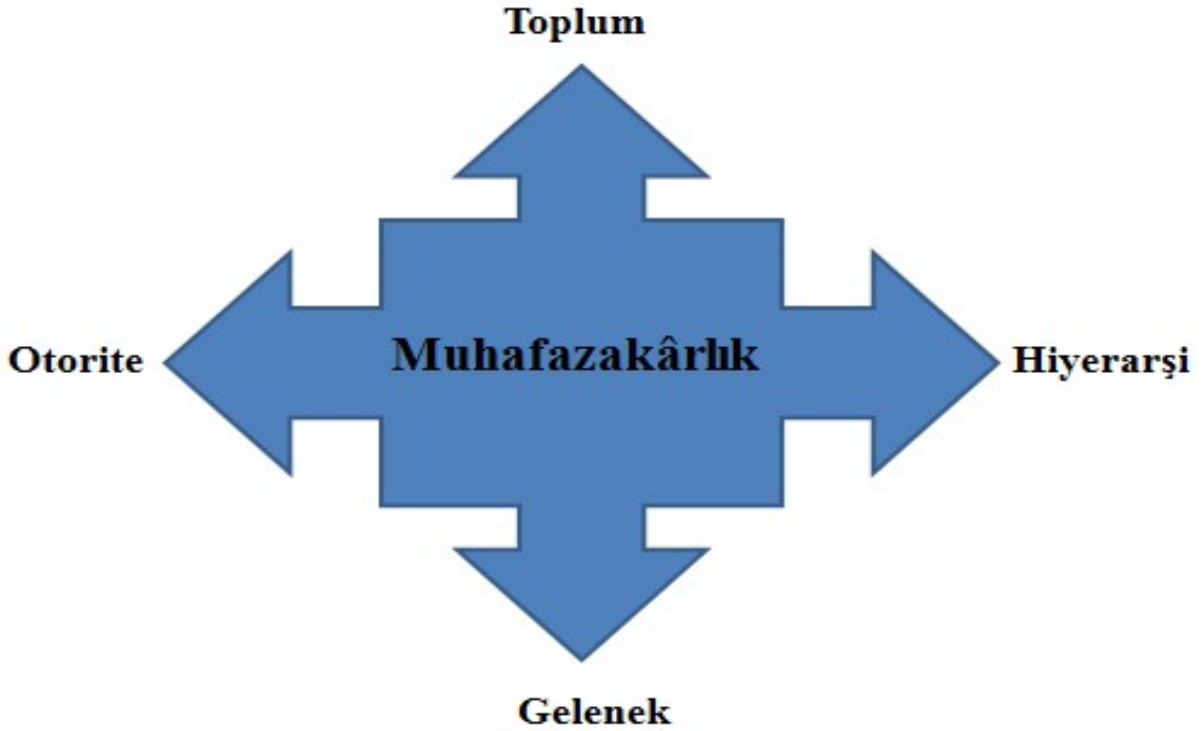
Bireyin özgürlüğü ve sınırlı devlet anlayışına dayanan liberalizm, 19. yüzyıl ve 20. yüzyılda ortaya çıkan iktisadî ve sosyal sorunları çözmeye başarılı olamamıştır. Bunun üzerine, devletin piyasalara müdahale etmesi gerektiği ve birey yerine toplumu ön plana çıkaran düşünceler popüler olmaya başlamıştır. Bu düşünceler en azından toplumsal düzeni, kurumları ve değerleri korumaya yönelik anlayış temelinde gelişmiştir.

Muhafazakârlık, Edmund Burke'nin "Fransız Devrimi Üzerine Düşünceler" isimli eseriyle şekillenen ancak siyaset literatürüne 1830'larda giren bir kavramdır. Günümüz meselelerini geçmişin birikimlerinden yararlanarak çözmeye çalışan bir felsefe olarak muhafazakârlık, geleneksel değerlerin korunması, toplumsal ve kültürel faktörlerin dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır. Muhafazakârlık, toplumsal düzenin radikal ve devrimci bir şekilde aniden değil, zaman içerisinde kendiliğinden değişmesi gerektiğini iddia etmektedir. Bu nedenle muhafazakâr düşüncenin olgunlaşmasında Fransız Devrimi, Sanayi Devrimi ve Aydınlanma Hareketi gibi iktisadî, siyasî, sosyal ve dini hayatta köklü değişikliklere neden olan tarihsel olayların etkisi büyüktür.

Muhafazakârlığın temel ilkeleri şu şekilde sıralanabilir (Ergil, 1986: 275-283):

- ❖ Her şeyin ölçüsü insan değil, Tanrı'dır. Tüm varoluşların kaynağı olarak Tanrı muhafazakâr düşüncede merkez olarak kabul edilir. Bu düşünceden dolayı siyasal sorunlar da dahil olmak üzere tüm sorunların temelinde dinsel ve ahlâki faktörler vardır. Geçmişle gelecek arasında ebedi varlığa sahip olarak toplum, ruhsal bir bütünlüktür.
- ❖ İnsan kusursuz değildir. Kusursuz olan Tanrı'dır ve insan da bu nedenle doğa yasalarına tabîdir. İnsan kusurlu yapısı nedeni ile toplumsal sorunlar karşısında yetersiz kalır. Liberalizmin insan aklına verdiği önem ve sorunları çözme becerisi, muhafazakâr düşüncede reddedilmektedir.
- ❖ Muhakeme yeteneği kısıtlı olan insan, rasyonel hareket edemez ve bu nedenle de toplumu yeniden düzenleyebilmesi beklenemez. Çünkü toplumsal düzen yılların birikimine dayalı geleneklerden oluşan karmaşık ve tutarlı bir yapıdır. Bu yapı akıl yoluyla oluşturulamaz. Toplumun bu yapısına akıl ve rasyonel ilkeler doğrultusunda yapılan müdahaleler, toplumsal yapının tutarlılığını ve sürekliliğini bozar.
- ❖ Muhafazakârlar pragmatiktir. Şimdiki düzen, mümkün olanların en iyisidir. Bu düzendeki farklılıklar ve eşitsizlikler doğal düzenin parçalarıdır. Mevcut farklılıklar ve eşitsizlikler devrim yoluyla değil, küçük ölçekli ve evrimsel yolla düzeltilmelidir. Düzeltme ihtiyacı da toplumun kendiliğinden ortaya çıktığında zaten yapılmaktadır.
- ❖ Batılı muhafazakârların temel değerlerinden birisi de bireysel özgürlüktür. Muhafazakâr düşüncede özgürlük ve mülkiyet arasında bir bağ vardır. Özgürlük, kişisel girişimciliğin ve kazancın güvencesi olarak görülür. Muhafazakârlar için iktisadî eşitlik gerçekçi değildir. İnsanın gelişmesi ve toplumsal istikrar; özel mülkiyet, din, sosyal hiyerarşi ve liderlik faktörlerine bağlıdır. Otoritenin yokluğu kargaşaya neden olur.
- ❖ Her toplumsal soruna uygun bir çözüm bulunabilir. Toplumsal sorunlar karşısında eski yöntemlerin başarısız olması durumunda, değişimin benimsenmesi gerekliliği ortaya çıkar. Değişimlerin benimsenmesi de inanç ve geçmiş eğilimler doğrultusunda olur.

Şekil 2. Muhafazakârlığın Temel İlkeleri

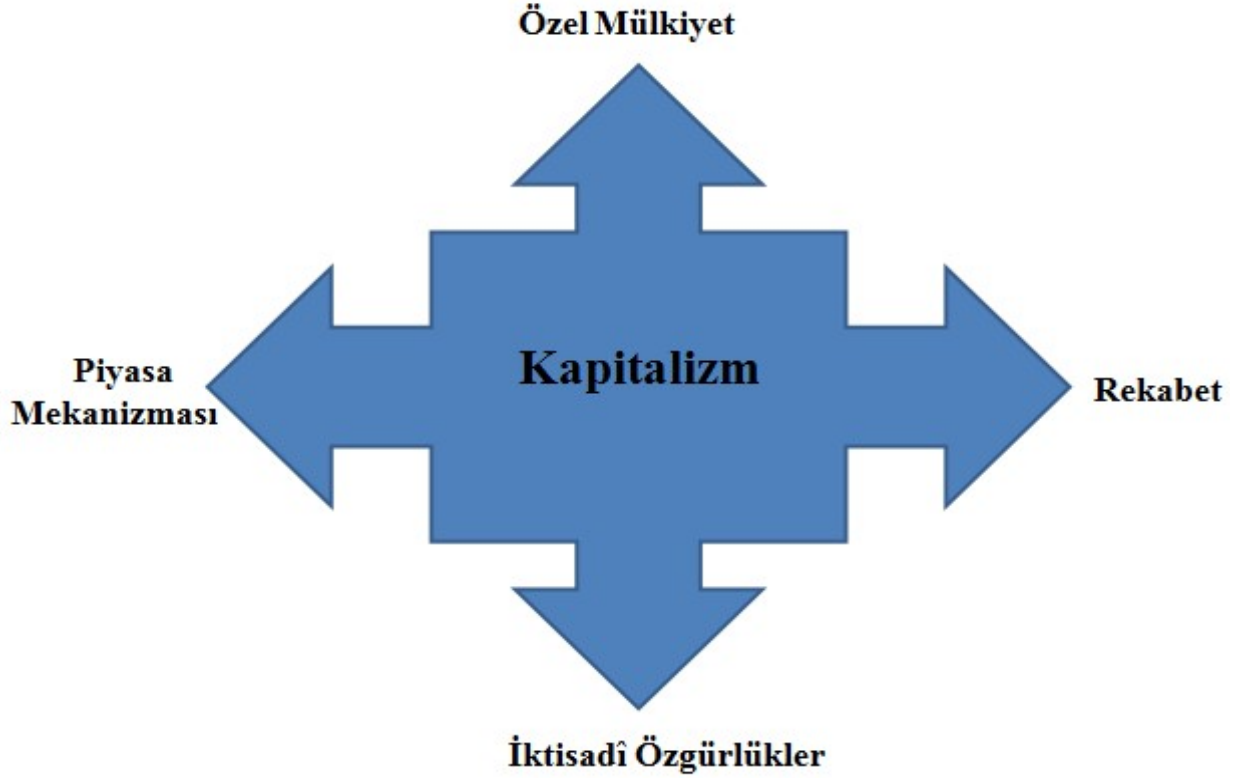

Muhafazakârlar, insanın toplumu değil, toplumun insanı şekillendirdiğini savunmaktadırlar. Toplum insanın yapısını, kapasitesini, düşüncesini, ahlâki değerlerini ve inançlarını oluşturmaktadır. Muhafazakârlara göre insanın bilgileri akla değil, tecrübeye dayanmaktadır. Toplum, insanları kuşatan ve istenilen şekle sokulamayan bir yapıdır. Toplum, geçmişten geleceğe uzanır ve canlı, karmaşık ve kompleks yapıdadır. Muhafazakârlar için toplum, kutsal bir organizmadır. Toplumsal düzenin temelini mülkiyet ve otorite oluşturur. Akrabalık, aile, komşuluk, din, gelenekler ve görenekler toplumsal düzeni muhafaza eden ve sürekliliğini sağlayan unsurlardır. Muhafazakâr düşüncede süreklilik ve istikrar önemlidir. Toplumsal değişim olacaksa örf, âdet, gelenek ve görenekleri sarsmadan olmalıdır. Birey, çıkar gözetmeden siyasi otoriteye sadakatle itaat etmelidir (Çaha, 2012: 158-159).

3.4. Kapitalizm-Sosyalizm Çatışması

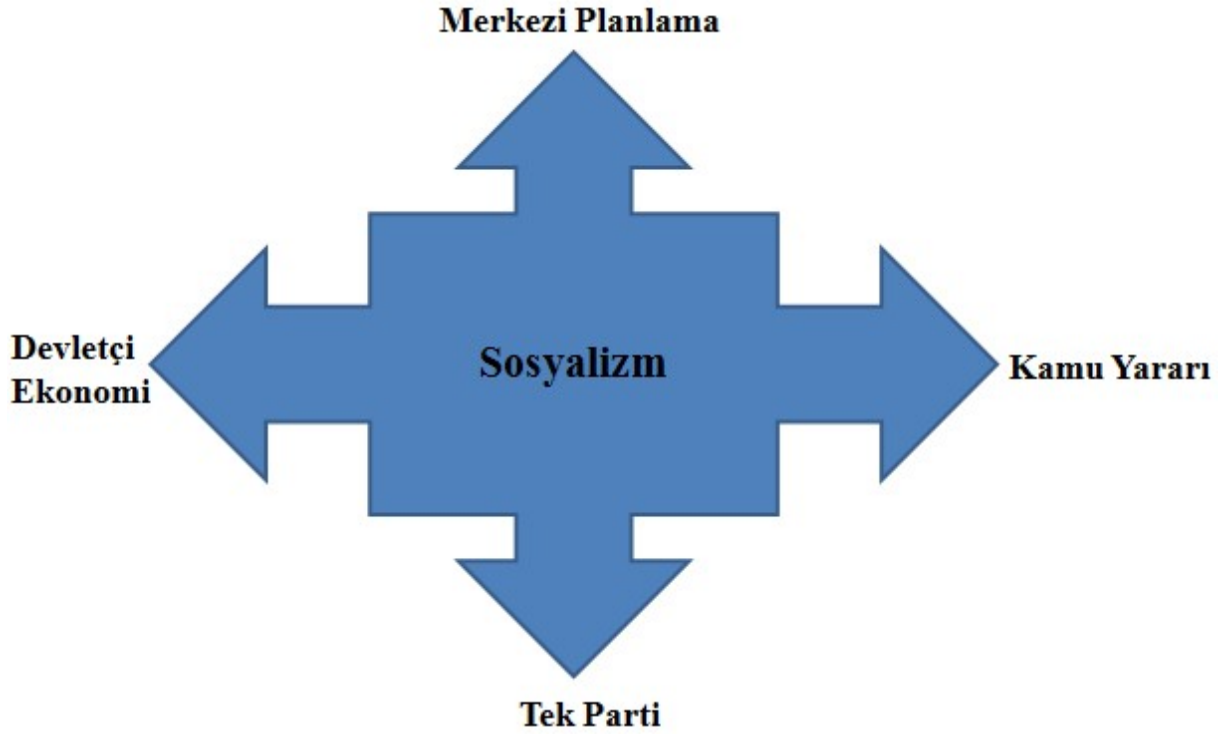
Kapitalizm, feodalizmden sonra ortaya çıkan ve sanayi devrimi ile hızlanan iktisadî bir sistemdir. Kapitalizmin tarihi daha eskilere de götürülebilir. Kapitalizm, üretim araçlarının özel mülkiyette olduğu bir sistemdir. Kapitalist sistem, temel olarak özel girişime ve serbest rekabete dayanmaktadır. Kapitalist sistemde arz ve talebin oluşmasında fiyat mekanizması önemli rol oynar. Sermaye birikimi ve kâr maksimizasyonu kapitalist sistemin özünü oluşturmaktadır.

Şekil 3. Kapitalizmin Temel İlkeleri

Sosyalizm, sanayi devriminin yol açtığı sınıflar arasındaki gelir dağılımı adaletsizliğine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu sistemde özel mülkiyet olmadığı için insanların bencil olması beklenmez ve sömürünün olmayacağı düşünülür. Üretim kâr amacıyla değil, ihtiyaçlara göre yapılır. Sosyalist sistemde mülkiyet ve üretim devlete aittir. Mülkiyet ve üretim kolektiftir. Üretim sürecinde karar verme yetkisi devlete aittir. Sosyalist sistemlerin diğer özelliği tek partinin sisteme hâkim olmasıdır. Tek parti devletle bütünleşmiştir. Toplumsal farklılaşmalara sosyalist sistemlerde izin verilmez (Çaha, 2012: 160-163). İhtiyaçlar ve kaynakların dağılımı merkezi planlama ile belirlenir. Mal ve hizmetlerin fiyatları piyasa mekanizması içerisinde değil, merkezi planlama yolu ile saptanır. Bireysel çıkarların yerini sosyalist sistemlerde kamu yararı düşüncesi almıştır.

Şekil 4. Sosyalizmin Temel İlkeleri

Kapitalizm ve sosyalizm çatışması ağırlıklı olarak 2. Dünya Savaşı sonrasında dünya gündemine oturmuştur. 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde sosyalist ve kapitalist bloklar arasında büyük rekabet gerçekleşmiştir. Her iki blok da kendi siyasî ideolojilerini dünya geneline yaymak için dış yatırım, hibe ve yardım gibi çeşitli stratejiler geliştirmiştir.

Sosyalist bloğun lider ülkesi SSCB ve kapitalist bloğun lider ülkesi ABD olarak ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası dönemde ABD, iktisadî ve siyasî olarak küresel üstünlüğü elde etmek için hamleler yapmıştır. ABD, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması ile kapitalist sistemin kurallarının dünya genelinde kabul edilmesine çalışmıştır.

Breton Woods sistemi ile uluslararası ticaretin önündeki engelleri tek tek kaldırmaya başlayan ABD, doların dünya rezerv parası olması için de girişimlerde bulunmuştur. SSCB çevresindeki ülkelere iktisadî, askerî ve teknik yardımlar ile SSCB'yi çevreleme politikası uygulayarak, SSCB'nin yayılcı politikasını engellemeye çalışmıştır.

Truman doktrini, Marshall yardımları ve NATO'nun kurulması ile ABD, SSCB'nin Doğu Avrupa üzerindeki nüfuzunu azaltmıştır. ABD'nin bu hamlelerine karşı SSCB ise Varşova Paktı, Kominform ve COMECON gibi iktisadî, askerî ve siyasî oluşumları desteklemiştir.

ABD'nin küresel üstünlüğü ele geçirme ve kapitalist ideolojiyi yayma girişimi, 1960'larda sekteye uğramıştır. ABD ve SSCB arasındaki rekabette, Avrupa ve Japonya kalkınma fırsatı yakalamıştır ve her ikisi de ABD'nin karşısına bir güç olarak çıkmıştır. Vietnam savaşı ve bu savaşın ABD bütçesine oluşturduğu yük, savaş sonrası dönemde oluşturulan altına dayalı para sisteminin çökmesine yol açmıştır.

Bretton Woods sisteminin çökmesiyle dolar, altına bağlı olmaktan çıkmış ve dalgalanmaya bırakılmıştır. Gorbachev'in göreve gelmesi ile 'Glasnost' (Açıklık ve 'Perestroika' (yeniden yapılanma) politikalarını izleyen SSCB, demokratik özgürlük ve serbest Pazar ekonomisine geçişin hazırlıklarını yapmaya başlamıştır. Böylece SSCB'de sosyalist sistemin sürdürülemezliği anlaşılmıştır. 1991 yılında SSCB dağılmıştır ve kapitalist ideoloji bir zafer elde etmiştir. SSCB'nin dağılması ile ABD, tek süper güç olarak yoluna devam etmiştir. ABD'nin tek süper güç olması ile kapitalist ideoloji de dünya çapında hızla yayılmıştır ve kapitalist ideoloji ile rekabet edebilecek bir ideoloji kalmamıştır.

3.5. Kapitalizme Karşı Globalizm

Kapitalist ideolojinin temsilcisi durumundaki ABD için her şeyin daha kolay olması beklenirken, 21. yüzyıla birlikte ABD'nin Afganistan ve Irak savaşındaki çok da başarılı sayılamayacak operasyonlara girişmesi ve ardından gelen 2008 global iktisadî kriz ile birlikte ABD hegemonyası düşüşe geçmeye başlamıştır. Özellikle 2008 global iktisadî kriziyle birlikte kapitalist ideoloji de sorgulanmaya başlanmıştır. ABD'de gelir dağılımı adaletsizliğine çözüm üretilememesi, dünyada aşırı zenginlik ve yoksulluğun birlikte bulunması, ABD'nin sürekli çatışma ortamlarına girmesi ve bunların sonucunda iktisadî olarak zararlara uğraması halkın tepkilerine yol açmıştır.

Her ne kadar kapitalizm ve globalleşme süreci uzun yıllar birlikte devam etse de, 21. yüzyılda globalleşme sürecinin dijital temelli projeleri kapitalist sistemi sarsmaya başlamıştır. Globalizm dalgası, kapitalizm döneminde oluşturulan kurumları ve politikaları derinden sarsmaktadır. Nasıl ki sanayi devrimiyle kapitalizmin gelişmesi hızlandıysa, 21. yüzyılda dijital devrimle globalizm hızlanmaktadır. Teknolojideki her devrim mevcut yapıyı değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Dijital devrim de kapitalizm döneminde oluşan tüm yapıları dönüştürecektir.

Kapitalizmin kendilerine sunduğu fırsatları değerlendirenler, kapitalist sistemin dönüşüme uğramasını istememektedir. Bu nedenle kapitalist ideolojiye sahip olanların milliyetçi ve vatansever politikalara yöneldiği görülmektedir. Çünkü globalizm için vatan, ulus, bayrak, din, aile, sınırlar, yerel kültür gibi kavramların pek önemi yoktur. Globalciler farklılıkların tek bir potada eritilmesini desteklemektedirler. Bu nedenle tek dünya devleti, tek din, tek kültür, tek dil ve tek para birimi taraftarlarıdır. Globalizm ideolojisi, global düzeyde etkili olan problemlerin tek tek devletlerin müdahalesiyle çözülemeyeceğini ve bu nedenle tek dünya devletinin olması gerektiğini savunur. Global ölçekteki problemlere örnek olarak da global ısınma, iklim değişikliği, yoksulluk, gelir adaletsizliği, sürekli devam eden çatışmaları göstermektedirler. Tek dünya devleti düşüncesi beraberinde, paranın da kontrolünün tek bir yerden olması gerektiği fikrini doğurmaktadır. Böylece tek dünya merkez bankası kurulması gerektiği belirtilmektedir. Globalizmde tekleşme özelliği ön plana çıkmaktadır.

Kapitalizm için globalizmin en büyük tehditlerinden birisi üretim yapısında meydana getireceği değişimlerdir. Bu nedenle öncelikle globalizmin üretim süreci ve buna bağlı olarak global iktisadî düzende oluşturacağı etkileri değerlendirmek gerekmektedir. Bu etkilerin hangi gelişmelere bağlı olarak oluştuğu şu şekilde sıralanabilir (OECD, 2016: 8-9):

- ❖ Dijital teknolojilerin geniş ölçüde yayılmasını sağlayan düşen maliyetleri,
- ❖ Farklı bilişim ve iletişim teknolojilerin kombinasyonu ve bunların diğer teknolojilerle yakınlaşması,
- ❖ Veri odaklı yenilik, ekonominin tüm sektörlerini dönüştürmektedir ve dijital teknoloji de endüstriyi daha fazla hizmet sektörüne benzer hale getirmektedir. Diğer teknolojiler arasında bulut bilgi işlem ve nesnelerin interneti radikal bir değişim getirecektir,

- ❖ Fabrika tabanındaki verilere dayalı gelişmiş robot teknolojisi, işlevsellik ve esneklikte iyileştirmeler sağlayarak yaygınlaşmaktadır,
- ❖ Biyo-bazlı piller, yapay fotosentez ve biyoyakıt üreten mikroorganizmalar, biyo temelli bir devrim için gerekli olan araçların mevcudiyetini göstermektedir,
- ❖ Nanoteknoloji sayesinde üretimde çeşitliliğin ve farklı alanlarda üretim yapmanın önü açılmaktadır,
- ❖ 3D yazıcılar sayesinde üretim verimliliğinin artması ve karmaşık ürünlerin üretiminin daha ekonomik olması beklenmektedir,
- ❖ Bilimsel enstrümantasyon, veri bilimi ve hesaplamadaki son gelişmeler, malzeme bilimlerinde bir devrime katkıda bulunmuştur. Endüstriyel malzemeler daha önce görülmeyen özelliklere sahip olacaktır. İstenen özellikler giderek materyallerin içine tasarlanmaya başlanacaktır.

Globalizmin desteklediği bazı dijital tabanlı teknolojiler şunlardır:

- ❖ **Endüstri 4.0:** Endüstri 4.0 kavramı, 4. Sanayi Devrimi anlamında kullanılmaktadır ve bilişim teknolojilerin sanayi ile birleşmesini ifade etmektedir. Düşük maliyetli ve az yer kaplayan, az enerji harcayan, az ısı üreten ve yüksek güvenilirlikli yeni nesil yazılım ve donanımlar ile nesnelere interneti olarak ifade edilen iki ana bileşenden oluşmaktadır. Endüstri 4.0 sayesinde yeryüzündeki tüm cihazların bilgi ve veri alışverişi yapması sağlanmaktadır. Bu da üretim sürecinde insandan bağımsız olarak optimum çapta üretim yapabilen akıllı fabrikaların doğuşu anlamına gelmektedir (https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:s_Zu1nKXLAAJ:https://tr.wikipedia.org/wiki/End%25C3%25BCstri_4.0+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, 30.08.2017).
- ❖ **Dijital Para:** Dijital para, fiziksel paralardan farklı olarak anlık işlemlere imkan sağlar. Sanal para birimleri ve kripto para birimleri gibi örnekleri bulunan dijital paralar, geleneksel paralar gibi fiziksel mal ve hizmet alımlarında kullanılabilir. Dijital paranın mantığı, elektronik olarak kayıtlı bir değeri, bir karta veya cihaza kaydetmeye dayanır. Özellikle de internet ortamında çevrimiçi olarak değer aktarımı yapılmasını sağlayan bir ağ parasıdır. Bitcoin, Litecoin, Dogecoin, Ethereum ve Zcoin gibi çeşitli dijital paralar vardır. Hong Kong, İngiltere, Japonya, Belçika, Kanada, Çin, Danimarka, Almanya, Rusya ve İsveç gibi ülkeler dijital paraya geçiş için çeşitli altyapı hazırlıkları yapmaya başlamışlardır (https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AgN27RJUZMJ:https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_currency+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, 29.08.2017).
- ❖ Dijital paralar, tek dünya para birimine geçişin ilk aşamasıdır. Dünya para biriminden 1988 yılında The Economist dergisinin kapağında söz edilmiştir. Bu kapakta ilginç bir şekilde kâğıt paralar ateşler içinde resmedilmiştir. The Economist dergisinin 2015 yılındaki kapağında ise Bitcoin teknolojisinin ekonominin işleyişini değiştirebileceği konu edilmiştir. 2017 yılında Estonya internet üzerinden işlem yapmayı sağlayan ve 'Estcoin' adı verilen bir sanal para birimine geçeceğini açıklamıştır. Lefkoşa Üniversitesi ise, harç ücretlerini Bitcoin ile kabul edeceğini açıklayan ilk üniversite olarak tarihe geçmiştir. Yale Üniversitesi'nden James Tobin de global bir para biriminin değişken faiz

oranlarına karşı alternatif oluşturabileceğini ifade etmiştir (IMF, 1998: 146-147).

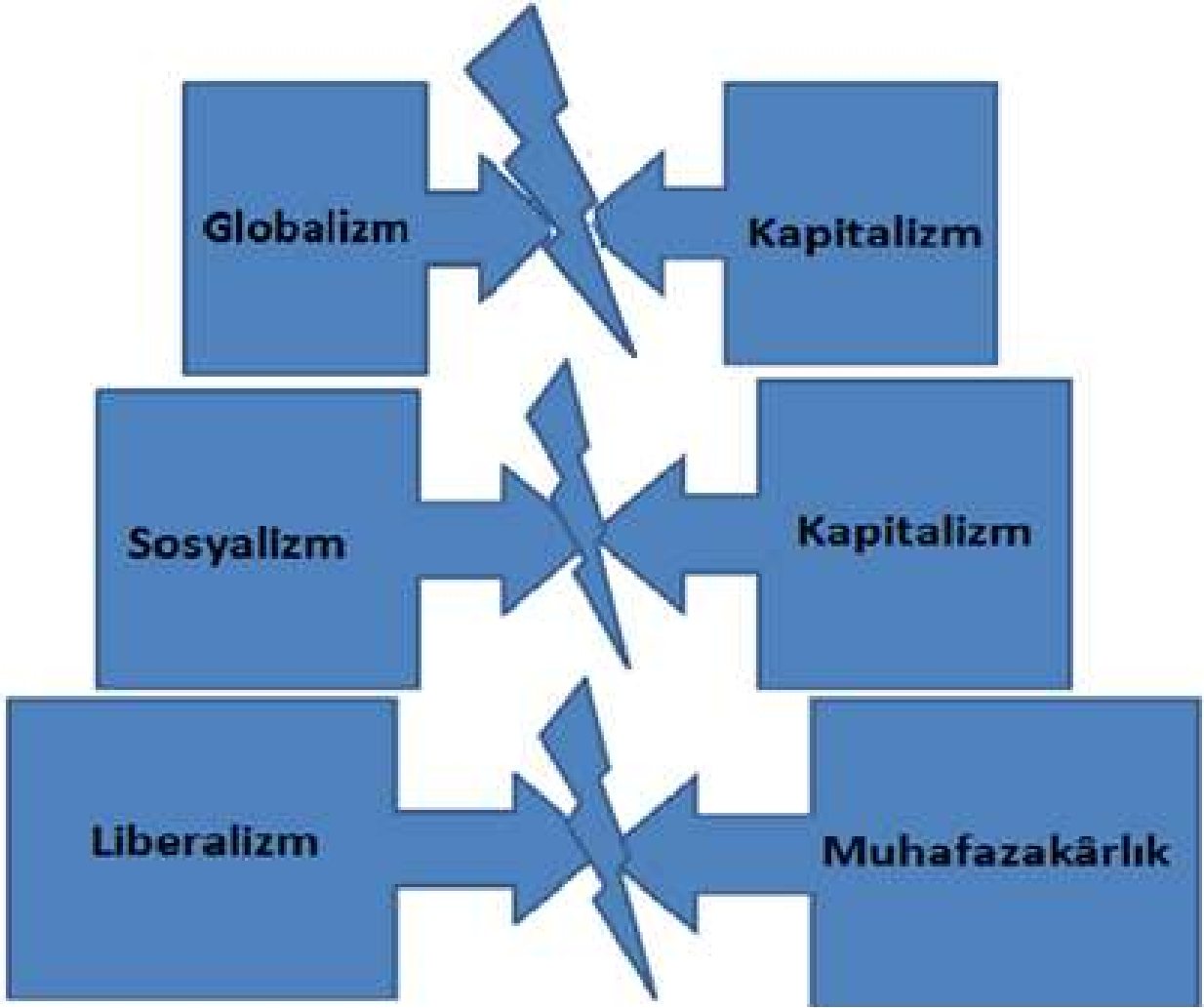
- ❖ **Çevrimiçi Alışveriş:** İnternetin yaygınlaşması ile birlikte hayatımızın hemen her alanında değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin en önemlisi de alışveriş alışkanlarımız ile ilgilidir. İnternet üzerinden alışveriş yapma giderek yaygınlaşmaktadır. Sağladığı birçok avantajdan dolayı birçok insan çevrimiçi alışverişi tercih etmektedir. Geleneksel alışverişte alışverişe giderken uygun giysiler giymek, saç ve makyaj bakımı yapmak, araca binmek gibi çeşitli zaman maliyetlerine katlanmak gerekmektedir. Çevrimiçi alışverişte ise istenilen anda, bulunulan yerden, konforlu bir şekilde alışveriş yapmak mümkün hale gelmiştir. Ayrıca ulaşım için harcanan harcamalardan, park bulma sorunundan, trafik sıkışıklığı gibi psikolojik stres faktörlerinden de kurtulmuş olmaktadır. Çevrimiçi alışveriş kalabalık ortama girmekten hoşlanmayanlar için rahat bir alışveriş imkanı da sunmaktadır. Bu sayede farklı mal ve hizmetler arasında tercihte bulunma ve farklı satıcıların fiyatlarını karşılaştırma imkanı da kolaylaşmıştır. İndirim fırsatlarından anında haberdar olan ve kampanyalardan yararlanmak isteyen tüketiciler, internet üzerinden rahatlıkla o anda alışverişlerini yapabilmektedirler. Satın alınan mal ve hizmetlerin tüketiciye kadar getirilmesi de çevrimiçi alışverişin tercih edilme nedenleri arasındadır (<https://medium.com/@ourshopeuae/how-online-shopping-has-made-our-lives-easier-97546a748bf2>, 29.08.2017)
- ❖ **Robot Teknolojisi:** Robotlar hayatın her alanına hızlıca yayılmaya devam etmektedir. Japonya’da SoftBank şirketi Tokyo’da açtığı cep telefonu mağazasında Pepper isimli robotları çalıştırmaya başlamıştır. Bu robotlar çok yönlü üç tekerleğe, çarpmaları önleyen sisteme, çoklu sensörlere, çift kola ve müşterilerin bilgi girmelerini sağlayan göğüs kafeslerine yerleştirilmiş tablete sahiptir (https://www.wired.com/2017/08/robots-will-not-take-your-job/?mbid=nl_81617_p2&CNDID=49340875, 30.08.2017). Biyoteknoloji şirketi Koniku’nun kurucusu Oshi Agabi, patlayıcı kokularını alabilen bir bilgisayar geliştirdiklerini açıklamıştır. Bu bilgisayarın ileride robotların beynine temel oluşturması beklenmektedir (<http://www.bbc.com/news/technology-40935771>, 30.08.2017). Özellikle robot teknolojisinde Çin büyük bir atılım yapmaktadır. Son 13 yıldır robot üretim ordusunun temelini atan Çin’de 2004 yılında endüstriyel robotların sayısı 7000 iken 2016 yılında 48 kat artarak 340000’e yükselmiştir (<https://www.marketsandmoney.com.au/chinas-robot-army-world-domination/2017/08/24/>, 30.08.2017)
- ❖ **3D Yazıcılar:** Son yılların popüler teknolojisi olan 3D yazıcılar sayesinde matbaalar adeta insanların evlerine ve işyerlerine taşınmıştır. 3D yazıcılardan çıkartılan parçalar sayesinde insanlar kendi yaratıcılıklarını kullanarak yeni ürünler tasarlayabilmektedirler. İlk zamanlarda plastik ürünlerin çıktısı alınarak kullanılan 3D yazıcılar, artık çelik kadar sağlam malzemeler yapabilmektedirler (<https://www.extremetech.com/electronics/254545-new-3d-printers-can-print-materials-strong-steel>, 30.08.2017)
- ❖ **Dijital İstihbarat:** Dijital tabanlı teknolojiler ile istihbaratın yapısı ve yöntemi de değişmiştir. Dijital istihbarat, müşterilerin web sitelerini, mobil sitelerini veya mobil uygulamaları nasıl kullandıklarını ve bu verileri, ne zaman, nerede ve nasıl bir etkileşimde buldukları konusunda deneyimlerini optimize etmek

için kullanmayı gerektirir. Günümüzün mobil, çoklu cihaz ve çok kanallı dünyasında, dijital istihbarat, dijital veriyi gerçek zamanlı, kullanılabilir, müşteri odaklı bilgilere dönüştürme yeteneğini ifade etmektedir (<https://www.atinternet.com/en/glossary/digital-intelligence-2/>, 30.08.2017).

- ❖ **Emoji Dili:** Emoji dili, globalizmin tek dünya dili oluşturma projesinin bir hazırlığıdır. Günümüzde İngilizce dünya genelinde en yaygın olarak konuşulan dildir. Ancak emoji dili ile İngilizce'nin tahtı sarsılabilir. Sosyal medya kullanımının artması, bu platformlarda emojilerin kullanılmasını da yaygınlaştırmıştır. Emojiler yoluyla insanlar duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade etmeye başlamışlardır. Emojiler sembollerin ötesinde bir dil gibi kullanılmaktadır. Özellikle geliştirilen yeni emojilerle, bir duygu ve düşünceyi farklı şekillerde ifade etmek mümkün hale gelmiştir.
- ❖ **Transhümanizm:** Transhümanizm, insanın yeteneklerini, kapasitesini ve sağlığını teknolojiyi kullanarak geliştirmek anlamına gelmektedir ve bir üst insan oluşturma projesidir. Hastalıkları ortadan kaldırmak, dünyanın en yoksullarına ucuz ama yüksek kalitede ürünler sunmak, yaşam kalitesini ve sosyal bağlantıları geliştirmek için kullanılan tüm stratejiler bu kapsamda değerlendirilebilir. Yapay zeka, zihin yükleme, mega ölçekli mühendislik, moleküler üretim, kendi kendini yenileyen robot teknolojisi, sibernetik, uzay kolonizasyonu, gen tedavisi / RNA müdahalesi, sanal gerçeklik ve canlı dondurma gibi bilim ve teknolojiye gelişmelerin hepsi transhümanizm projesinin parçalarıdır (<https://lifeboat.com/ex/transhumanist.technologies>, 30.08.2017).

Bu ve buna benzer birçok teknolojik gelişme, kapitalizm döneminde oluşturulan tüm yapıyı bozacak niteliktedir. Bu süreçten zarar görmeye başlayan ülkelerin, milliyetçi ve vatansever politikalar üretmeye başladıkları görülmektedir. Özellikle globalizmin, üretim yapısını ve global iktisadî düzeni baştan aşağıya dönüştürecek projeleri bulunmaktadır. Bu nedenle 21. yüzyılın ideolojik kavgası, bir zamanlar birbirlerinden ayrı düşünülmemeyen globalizm ile kapitalizm arasında gerçekleşecektir.

Şekil 5. İdeolojilerin Çatışması ve Tekleşme Süreci

Şekil 5’de buraya kadar anlatılanların bir özeti şeklinde ideolojilerin çatışması ve tekleşme süreci gösterilmektedir. Bu şekilde ilk olarak liberalizm ile muhafazakârlık, daha sonrasında kapitalizm ile sosyalizm ve en son olarak ise günümüzü betimleyen globalizm ile kapitalizm arasındaki çatışmalar resmedilmiştir. İdeolojiler arasındaki çatışmalarda döneme damgasını vuran ve ağırlıklı olarak literatürde yer bulan ideolojiler seçilmiştir. Bu ideolojilerin sonraki dönemlerde ortaya çıkan farklı boyutları da vardır (neoliberalizm, neo-muhafazakârlık gibi). Örneğin 2. Dünya Savaşı sonrasında neoliberalizm ideolojisi de ortaya çıkmıştır. Ancak bu dönemde ağırlıklı olarak dünya kamuoyunda sosyalizm ve kapitalizm çatışması tartışılmıştır. Bu nedenle söz konusu ideolojilerin farklı boyutlarına şekilde yer verilmemiştir.

Bu şekilde yer alan karelerin yukarıya doğru giderek küçülmesi bir tekleşme sürecini anlatmaktadır. Kareler arasındaki ideolojiler arasında benzerlikler bulunmakla birlikte, her ideoloji arasındaki farklılıkları vurgulamak açısından kareler arasında bazı boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca karelerin yukarıya doğru daralması, ideolojiler arasındaki çatışmanın giderek tek bir ideolojiye doğru dönüşümüne işaret etmektedir. Şekilde muhafazakârlığın liberalizme, liberalizmin kapitalizme, kapitalizmin ise globalizme evrildiği gösterilmek istenmektedir. İdeolojiler arasındaki çatışmada liberalizm-kapitalizm-globalizm üçlüsünün

dünyanın tercih ettiği ideolojiler olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu, muhafazakârlık ve sosyalizmin bittiği anlamına gelmemektedir. Ancak bu şekil günümüzde ağırlıklı olarak globalizm ve kapitalizm arasında ideolojik çatışmanın yaşanması beklendiğini göstermektedir.

3. SONUÇ

Bir dünya görüşü olarak ideolojiler, karmaşık toplumsal yapıları anlamayı mümkün kılan niteliğe sahiptir. Bu sayede insanlar, yaşadıkları toplumların sosyo-politik gerçeklerine ilişkin mantıksal çıkarımlar yapma imkânı bulurlar. İdeolojiler arası karşılaştırma yapmak, geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurmada yardımcı olur. Ayrıca yapılan bu karşılaştırmalar, söz konusu ideolojilerin geçerliliği hakkında yorum yapabilmeyi sağlar.

Bu çalışmada, ideolojiler arasındaki çatışmaların tüm yapıları dönüştürdüğü varsayımından hareketle, söz konusu çatışmaların günümüzdeki biçimi değerlendirilmeye çalışılmıştır. İlk ideolojik çatışma örneği olarak liberalizm ve muhafazakârlık üzerinde durulmuştur. Bireycilik, çoğulculuk, özgürlük ve hoşgörü ilkeleri üzerinde yükselen liberalizm, özerklik, öz sahiplik ve sınırlı devlet anlayışına da dayanmaktadır. Liberalizmin aksine muhafazakârlığın odak noktasında birey değil Tanrı vardır. Pragmatik bir özelliğe sahip olan muhafazakârlar, değişime kuşkuyla yaklaşmaktadırlar. Muhafazakârlar, geleneksel değerlere ve ulusal savunmalara önem verirler, liberaller için ise bunların o kadar önemi yoktur.

2. Dünya Savaşı sonrası dönemin ideolojik çatışması kapitalizm ve sosyalizm arasında yaşanmıştır. Üretim araçlarının özel mülkiyetinin kime ait olacağı üzerinden şekillenen çatışmada kapitalizm, dünya genelinde kabul görmüş bir ideoloji olarak kalmaya devam etmiştir. Sosyalizm deneyimi geçiren ülkeler ise, piyasa ekonomisine geçiş için çeşitli reformlar yapmak zorunda kalmışlardır.

Kapitalizm ve muhafazakârlık ise birbirine karşıt olarak görünse de, muhafazakârlık değişime karşı kuşkulu bakışı, kapitalizmin temel değerlerinin yeniden yorumlanmasıyla kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, muhafazakârlığın sosyalizm ile ayrışması da bir ideolojik çatışma olarak değerlendirilebilir. Muhafazakârlar, mevcut düzenin ve sistemin en iyisi olduğuna inanırlarken, sosyalizm taraftarları değişimin devrimle olması gerektiğini düşünürler.

Kapitalizm ve globalizm uzun süre birlikte hareket etmiştir. Globalleşmenin hız kazandığı günümüzde ise, söz konusu birliktelik ayrılığa dönüşmüş gözükmektedir. Kapitalizmin, muhafazakârlığın değişime karşı olan özelliğini benimsemeye başladığı ve kapitalist dönemde oluşan değerlerin ve kurulan yapıların korunması gerektiğini ileri sürmesi bunu göstermektedir. Kapitalist ideoloji, iktisadî üretim, demokrasi, din, aile, eğitim, kültür gibi toplumsal değerlere fazla müdahale etmemiştir. Oysa dijital tabanlı olarak gelişen globalizm, paradan alfabeye, eğitimden aileye kadar neredeyse tüm mevcut kurumsal yapıları hedef almaktadır.

Globalizm ve kapitalizm arasındaki çatışma bu yüzyıla şekil vermektedir. Dijital dünyadaki gelişmelere göre, bu çatışmadan globalizm ideolojisi kazançlı çıkacaktır. Globalizmin tek başına belirleyici olacağı bu yüzyıl, ideolojiler arasındaki çatışmanın giderek yerini tekleşmeye bırakacağını düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

- Balaam, D.N. ve Dillman, B. (2014). *Introduction to International Political Economy*, Sixth Edition, Pearson:USA.
- Baradat, L.P. (2012). *Siyasal İdeolojiler – Kökenleri ve Etkileri*, Çev: Abdurrahman Aydın, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çaha, Ö. (2012). Siyâsî Düşünceler ve İdeolojiler. Davut Dursun ve Mustafa Altunoğlu (Ed.), *Siyaset Bilimi* içinde (ss. 150-179). Eskişehir: AÖF Yayınları.
- Ergil, D. (1986). Muhafazakar Düşüncenin Temelleri “Muhafazakarlık ve Yeni-muhafazakarlık”, *A.Ü. SBF Dergisi*, Cilt 41, Sayı 1, 269-292.
- Gilpin, R. (1987). *The Political Economy of International Relations*, Princeton University Press: New Jersey.
- IMF. (1998). *IMF Survey*, Vol. 27, No. 9, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/pdf/051198.pdf> (29.08.2017).
- Kant, I. (1982). *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*, Ankara: Hacettepe Ü. Yayınları.
- Kazgan, G. (1974). *İktisadî Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi*, 2. Basım, Bilgi Yayınevi:Ankara.
- Locke, J. (1969). *Civil Government*, Aktaran: Mete Tunçay; *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Cilt II, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.
- Locke, J. (1998). *Hoşgörü Üstüne Bir Mektup*, Çev: Melih Yürüşen, Ankara: Liberte Yayınları.
- Mardin, Ş. (1976). *İdeoloji*, Ankara:Sevinç Matbaası.
- O’Brien, R. ve Williams, M. (2016). *Global Political Economy Evolution&Dynamics*, Fifth Edition, Palgrave:USA.
- OECD. (2016). Enabling the next production revolution: the future of manufacturing and services, *Meeting of the OECD Council at Ministerial Level*, Paris.
- Oser, J. ve Blanchfield, W. (1975). *The Evolution of Economic Thought*, Third Edition, Harcourt Brace Jovanovich: USA.
- Örs, H.B. (2007). 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, Der: H. Birsen Örs, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Vincent, A. (2006). *Modern Politik İdeolojiler*, Çev: Arzu Tüfekçi, İstanbul:Paradigma.

İnternet Kaynakları

- <https://plato.stanford.edu/entries/world-government/#LibRejWorGov> (17.08.2017)
- <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:36YqE3uOgkJ:https://tr.wikipedia.org/wiki/Liberalizm+&cd=5&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, (27.08.2017)
- https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AgrN27RJUZMJ:https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_currency+&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, (29.08.2017)
- <https://medium.com/@ourshopeuae/how-online-shopping-has-made-our-lives-easier-97546a748bf2>, (29.08.2017)
- https://www.wired.com/2017/08/robots-will-not-take-your-job/?mbid=nl_81617_p2&CNDID=49340875, (30.08.2017)

<http://www.bbc.com/news/technology-40935771>, (30.08.2017)

<https://www.marketsandmoney.com.au/chinas-robot-army-world-domination/2017/08/24/>,
(30.08.2017)

<https://www.extremetech.com/electronics/254545-new-3d-printers-can-print-materials-strong-steel>, (30.08.2017)

<https://www.atinternet.com/en/glossary/digital-intelligence-2/>, (30.08.2017)

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:s_Zu1nKXLAAJ:https://tr.wikipedia.org/wiki/End%25C3%25BCstri_4.0+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, (30.08.2017)

<https://lifeboat.com/ex/transhumanist.technologies>, (30.08.2017)

İSPANYA’NIN ALTIN ÇAĞINDA SEVİLYA KENTİNİN İSPANYOL SANATINDAKİ YERİ

Yrd. Doç. Erdal KARA

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / TÜRKİYE,

E-mail: erdal.kara@msgsu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Makale Geçmişi: Geliş: 2018-01-05 Kabul: 2018-02-11	15.yy’ın sonundan itibaren İspanya kıtalararası bir imparatorluğa dönüşmüştür. Bu değişimin merkezi Sevilya şehri olmuştur. Yeni fethedilen topraklardan gelen servet bu şehirde yeni bir yapılaşmaya ve sanat ortamının doğmasına sebep olmuştur. İspanya İmparatorluğunun siyasi, ekonomik ve sanatsal anlamda yükseldiği bu döneme “Altın Çağ” denilmiştir. Sevilya bu çağda, hem ekonomik hem de sanatsal açıdan çok önemli bir rol oynamış ve İspanyol sanat tarihine yön veren şehir olmuştur. Sevilya’da ortaya çıkan ekonomik ve sosyolojik gelişmeler politik güç de yaratmıştır. Bütün bunların toplamı sanatsal ve kültürel bir gelişmeye sebep olmuştur. Velazquez, Zurbaran ve Murillo gibi Barok resmin üç önemli ressamının bu şehirde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu da sanat ve oluştuğu koşulları ortaya koymakta iyi bir örnek oluşturmaktadır.
Anahtar Kelimeler: İspanya sanatı, Sevilya, Velazquez, Murillo, Zurbaran	
DOI: 10.26809/joa.2018.006	

71

PLACE OF THE CITY OF SEVILLE IN SPANISH ART DURING THE GOLDEN AGE OF SPAIN

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Article History: Received: 2018-01-05 Accepted: 2018-02-11	By the end of the 15th century, Spain had been transformed into an intercontinental empire, Seville being the epicenter of this change. The wealth from newly conquered territory was caused a new formation and the birth of art scene. The era in which the Spanish Empire rose up in politics, economy and art was called, "The Golden Age." In this age, Seville played an important role in both the economy and art, becoming the city that determined the course of art history in Spain. Economic and sociological growth of Seville created also a political power. And all these conditions caused artistic and cultural progress as well. This provided the appearance of tree important painters in this city such as Velazquez, Zurbaran and Murillo. And It is a good example for the art and the conditions that brings out the art.
Keywords: Spanish art, Seville, Velazquez, Murillo, Zurbaran	
DOI: 10.26809/joa.2018.006	

1. GİRİŞ

1492 yılı Batı dünyasındaki pek çok tarihçiye göre, Ortaçağın bitip Yeniçağ’ın başlangıç yılı olarak görülmektedir. Bu yıl aynı zamanda İspanyol altın çağı, “Siglo de Oro”nun başlangıç yılıdır. 1492 yılında hem İberya’nın hem de dünyanın tarihini değiştiren

üç olay olmuştur. İspanya'nın iki büyük hükümdarı olan Kastilya ve Leon kraliçesi 1.İsabel ve Aragon Kralı 2. Fernando'nun evliliği vasıtasıyla kurulan yeni Katolik ittifakı Müslümanların İspanya'daki son kalesi olan Granada şehrini fethetmişti. Böylece İspanya günümüzdeki anlamıyla, toprak bütünlüğü ve siyasi yönetimiyle ortaya çıkmıştır.* Aynı yıl Kristof Kolomb, İspanya kraliçesi İsabel ve kral Fernando'nun desteği ve himayesinde ve onlar adına Amerika kıtasına ulaşmıştır. Bu olay İspanya'yı bir anda bir Okyanus İmparatorluğuna dönüştürmekle kalmayıp, yeni fethedilen ve o tarihlerde Hindistan olduğu sanılan bu yeni coğrafyadan gelen ticaret mallarının, altın ve paranın İspanya'ya akmaya başlamasıyla, ülkenin zenginleşmesine de yol açmıştır. Yine aynı yıl, Sevilyalı bir yazar, şair ve bilim adamı olan Antonio de Nebrija, Kastilya Dillinin Grameri (Gramática de la lengua castellana) adlı kitabını yayınlamıştır. Kitap Kastilya dilini standart altına alırken, yaygınlaşmasına yardımcı olmuştur. Bu yeni imparatorluğun resmi dili olan Kastilya dili, İspanyolca'ya dönüşmüştür.

İspanyol Altın Çağı, siyasal ve ekonomik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmış olan, kültür ve sanatta varoluş ve atılım dönemi olarak adlandırılabilir. Aragon krallığının Akdenizin batısında kurduğu hakimiyet, Sicilya ve Napoli gibi İtalyan bölgelerinde sahip olduğu egemenlik, bir süre sonra İspanya'nın Rönesans'la tanışmasına, İtalya'da süregelen kültür ve sanat hareketlerini takip edebilmesine sebep olmuştur. Fakat asıl gelişme 16.yy'ın başında Habsburg Hanedanı'nın İspanya'da yönetime geçmesi ve I. Carlos veya V. Karl'ın (Şarlken) hem Kutsal Roma-Germen İmparatoru, hem de İspanya kralı olması ile başlamış oldu†. Böylece İtalya'dan ve Avrupa'nın geri kalanından önemli sanatçılar İspanya'ya gelmeye veya İmparator Carlos'a ve ardından gelen kral II. Felipe'ye hizmet vermeye başlamışlardır. 1577 yılında El Greco adıyla tanınan Domenikos Theotokopoulos'un İspanya'ya göç etmesi de, ülkedeki sanatsal gelişmeyi hızlandıran bir unsur olmuştur.

2. SEVİLYA'NIN POLİTİK, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞİM SÜRECİ

16.yy başlarından itibaren İspanya, Avrupa'nın en zengin bölgelerinden birisi olma yoluna girmiştir. Katolikliğe karşı oluşan Reform hareketi sonucunda oluşmuş Protestan meshebinin de liderliğini sürdüren güç konumundaydı. Ülke gittikçe zenginleşirken bir yanda da politik ve askeri açıdan önemli bir pozisyona gelmişti. Amerika kıtasındaki yeni ele geçirilen topraklardan gelen servetin idaresi için bir devlet şirketi kurulmuştu. İspanya'nın güneyinde bulunan Endülüs bölgesinin Sevilya şehrinde üstlenmiş olan Casa de Contratación ‡ (Ticaret Evi) adlı bu şirket, gelen paranın ve ticaret mallarının kontrolünü elinde bulunduran, İspanya ve Avrupa'nın diğer ülkelerine dağıtımını sağlayan bir tekel konumundaydı. Yeni kıtanın tüm mallarının gemilerle, Guadalquivir nehir yolu kullanılarak ilk önce Sevilya'ya getirilmesi, şehrin zaman içinde zenginleşmesine ve gelişmesine yol açmıştır. Bu dönemde, Sevilya kentinin zenginlikten pay almak isteyen kitlelerin göçüne maruz kaldığı görülmektedir. Ticaret amacıyla şehre gelenler nüfusun artmasına ve giderek daha kosmopolit bir yapının oluşmasına sebep olmuşlardır.

Oluşan sermaye birikimi ve ekonomik canlılık, Sevilya'da yapılaşmanın artmasına, entellektüel bir ortamın doğmasına ve sanatsal üretimin canlanmasına sebep olmuştur. Bu dönemde şehir içinde yeni meydanların açıldığı, kiliseler ve devlet binalarının imşaa edildiği görülmektedir. İtalya'dan Pietro Torrigiano, ve Belçika'dan Roque Balduque gibi sanatçılar Sevilya'ya gelip sanatsal faaliyet göstermeye başlamışlardı, sanatsal hayat dış etkilere açık bir

* 1492 yılında Granada'nın Katoliklerin eline geçmesinden bir süre sonra, ülkedeki Sefarad Yahudileri de sürgün edildiler.- y.n.

† <http://www.luminarium.org/encyclopedia/charles5.htm> -10.12.2016

‡ La Casa de Contratación de Sevilla (1503-1790) y el premercantilismo <http://www.hispanidad.info/contratahisp.htm> -08.12.2012

hale gelmişti. Bu durum Rönesans'ın ve özellikle de Maniyerizmin etkisinin kente yerleşmesine, Barok sanata giden yolun açılmasına sebep olmuştur. Böyle bir ortamda Francisco Guerrero ve Alonso Lobbo gibi önemli müzisyenler ortaya çıkmışlardı... Süregelen Reform ve Karşı-Reform hareketleri ve bunların sonucunda oluşan siyasi ve askeri karşıtlıklar, Katolik Kilisesini ülkedeki en önemli bir güç odağı konumuna yükselmişti. Sanat eseri siparişlerinin en büyük kaynağı kilise olmuştur ve sanatçılardan sipariş edilen eserlerde, dini kaynaklı bazı normlara göre çalışma yapmaları istenmesine sebep olmuştur. Hangi dini konuların resmedileceğine, bunların ne şekilde yansıtılması gerektiğine ruhban sınıfı karar veriyordu. Protestanlığa karşı konumunu güçlü tutabilmek için kilisenin sanat eserlerine ihtiyacı vardı ve bu sanat eserleri karmaşık bir dile sahip olmayan, alegorik mesajlar içermeyen, halkın kolaylıkla anlayabileceği, gerçekçi ve duygusal olarak inananları kolayca etkileyebilecek işler olmalıydılar. Bu durum Sevilya'ya özgü bir sanat türünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu tür kendini ilk önce heykel sanatında göstermiştir ve en önemli temsilcilerinden birisi, yapıtları sadece İspanya ve Latin Amerika'daki heykeltraşları değil, ayrıca dönemindeki ressamı da etkilemiş olan Juan Martínez Montañés'dir. "Dios de la Madera" § (ahşap oymacılığının tanrısı) diye adlandırılan Montañés, 16.yy ve 17yy. İspanyol sanatının Maniyerizm'den Barok'a geçmesine sebep olmuş kişilerinden birisiydi. Bazı kaynaklarda Sevilya'da, bazı kaynaklarda ise Endülüs'ün Alacala la Real kentinde doğduğu belirtilmektedir. Granada'da heykeltraş Pablo de Rojas'tan eğitim aldıktan bir süre sonra Sevilya'ya gelip kendi atölyesini kurmuş ve en önemli eserlerini bu kentte vermiştir. Juan de Mesa , Pedro de Mena ve Alonso Cano gibi önemli sanatçıları etkilenmiştir. Montañés ahşaptan oyduğu heykelleri veya rölyefleri geleneksel olarak, boyuyordu **, bu onun, çalışmalarıyla, kendi türünün dışında da yoğun bir etki olmuşturmasını sağlamıştı. (Francisco de Zurbaran, resimlerinde biçimsel olarak Montañés'den çok etkilenmiştir. Ayrıca Diego Velazquez'in Çarmıhtaki İsa resminde Montañés'den etkilendiği bilinmektedir. Velazquez daha sonra Montañés'in bir portresini yapmıştır)††. Montañés ve benzer türde üretim yapan dönemin sanatçılarının heykelleri, konularını tamamen dinsel temalardan oluşturmaktaydılar; İsa'nın ve azizlerin hayatları, rölyef kompozisyonlar veya tekil figür olarak yansıtılmışlardır. Zaman zaman, da gurup kompozisyonlarında önemli din adamları ve krallar da kompozisyona dahil edilmektedirler. Biçimsel olarak, yalın hatta kaba, dramatik figürlerden oluştuğu görülmektedir ve çoğunlukla da Gotik sanattan gelen bir gelenekle ahşap heykeller ortaya çıkmıştır. Sevilya heykel ekolü , bir tür olarak geniş bir coğrafyaya yayılan Hispanik dünyada büyük bir etki bırakıp karşılık görmüştür. Aynı zamanda, İspanyol sanatı Geç Rönesans'tan Barok Sanata geçiş yapmış ve bu oluşum ülkeyi, mimariden resme kadar uzanan bir alanda derinden etkilemiştir.

§ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/390556/Juan-Martinez-Montanes> 08.12.2012

** Sevilya'da 13.yy Gotik sanatının bir etkisi olarak heykeller geleneksel olarak boyanmaktaydı. y.n

†† Emil Kren, Daniel Marx, Web Gallery of Art <http://www.wga.hu/frames-e.html?bio/m/montanez/biograph.html> -08.12.2012

1.Juan Martínez Montañés – Çarmıhtaki İsa, 1603-1604, Sevilya Katedrali

16.yy'ın ikinci yarısında İspanya, Kral 2. Felipe liderliğinde gücünün doruğuna ulaşmıştır ve İspanyol sanatı tamamen İtalyan sanatının etkisi altına girmiştir. Bu dönemde, ülkenin farklı yörelerinden gelen ressamaların Sevilya'da çalışmaya başladığı görülmektedir. Juan de las Roelas, Luis Fernandez, Luis de Vargas, Agustin del Castillo, Juan del Castillo, Francisco Herrera ve Francisco Pacheco bu ressamların en tanınmış olanlarıydılar, onların açtıkları atölyeler ve okullarda geleneksel usta-çırak ilişkisi içinde, hem çalışmalar yapıyorlar, hem de yeni ressamlar yetiştiriyorlardı. İspanyol egemenliği altında bulunan Flaman bölgeleriyle de süren derin ticari ilişkiler, sanatsal alanda da karşılık bularak İspanyolların Flaman sanatını da tanımalarını sağlamıştır. Bu durum, başta Sevilya olmak üzere ülkenin tamamında Barok resmin yaygınlaşmasına ve güçlü bir altyapı elde etmesine sebep olmuştur. 17.yy'ın başlarında Sevilya, sanat açısından İspanya'da en önde gelen şehir olmuştur.

Diego Velazquez

Sevilya'daki atölyelerde eğitim alan ressamların en ünlüsü, İspanyol Resminin en önemli sanatçısı kabul edilen Diego Velazquez'dir. Peter Paul Rubens tarafından "yaşayan en büyük ressam"^{††} olarak adlandırılan Velazquez 1599 yılında Sevilya'da doğmuştur. İlk önce, Francisco Herrera'nın atölyesine girip burada bir yıl eğitim aldıktan sonra, 12 yaşındayken Francisco Pacheco'nun öğrencisi olmuştur .O dönem Pacheco'nun okulunda eğitim gören öğrencilerden birisi de Alanzo Cano'ydu. Velazquez'in gelişiminde hem Herrera'nın , hem de Pacheco'nun etkisi olduğu görülmektedir.^{§§} Francisco Pacheco, Luiz Fernandez'in öğrencisiydi ve uzun süre Madrid ve Toldedo'da bulunmuş, El Greco ile tanışmış ve onun işlerinden kopyalar çalışmıştı. Venedik tarzı bir Maniyerizm ile yerel dramatizmin karışımı bir üslup edinmişti. Önemli bir kuramcı ve eğitmendi ve sahip olduğu birikimi öğrencilerine aktarmaktaydı. Ayrıca hem Sevilya'daki Engizisyonun danışmanlığını yapıyor olması hem de şehrin önde gelenleri ve entellektüelleriyle yakın ilişkiler içinde bulunması, Pacheco'yu farklı bir konumda tutmuştur. Bir süre sonra Velazquez'in, Pacheco'nun kızı Juana ile

^{††} Philip Troutman, Velazquez, Spring Art boks, Londra, 1966, s.15

^{§§} Velazquez'in uzun saplı fırça kullanma tekniğini Herrera'dan öğrendiği sanılmaktadır-y.n

evlenmesi ile aralarında akrabalık bağı da oluşmuştur. Fakat Pacheco'nun yanında aldığı altı yıllık eğitime ve onun damadı olmasına rağmen Velazquez'in sanatında hocasının üslubunun izine rastlanmaz. Francisco Pacheco'nun ölümünden beş yıl sonra, 1649 yılında yayınlanan, kitabı "Arte de la Pintura" (Resim Sanatı), resim tekniği ve ikonografisi açısından önemli bir kaynak olmasının yanı sıra, dönemin ressamlarının hayatlarını anlatadan bir biyografi kitabı olma özelliği de göstermektedir. Bu bakımdan Velazquez'in kariyerinin 1632 yılına kadar süren kısmını, Pacheco'nun kitabından ayrıntılı biçimde takip edebilmekteyiz.

1600'lerin ilk yarısında İtalyan Barok resim teorisi, İspanyol sanatçılar arasında oldukça etkili olmaya başlamıştır. Bu Caravaggio kaynaklı bir natüralizm teorisidir ve sanatçıların doğaya bağlı olmalarını öngörmektedir. Gerçekte Caravaggio'nun hiçbir resmi Sevilya'ya gelmemiştir ama onu takip eden ressamların veya taklitçilerinin işleri bilinmekteydi. Bu yüzden Juan Sanchez Cotan gibi sanatçılar ön plana çıkmaya başlamışlardı, İtalya'da yaşayan Valensiyalı bir İspanyol ressam olan Jusepe de Ribera natüralist figürleri ve kompozisyonları ile dikkat çekmekteydi ve Pacheco da öğrencilerine çalışmalarında doğayı takip etmeleri konusunda ısrar ediyordu. Arte de la Pintura'da Pacheco şöyle yazmıştır ve bu Velazquez'in sanatsal temellerinin oluşumuna işaret eder.

"Ben herşey için doğaya giderim. Carravaggio böyle yaptı, bu yüzden Aziz Petrus'un Çarmıha Gerilmesi gerçeğin kopyasıymış gibi gözükür. Ribera da böyle yapar ve bu yüzden figürleri ve portreleri canlı gibi gözükür... ve damadım (Velazquez) bu yolu takip etti." ***

2. Francisco Pacheco, Azize İnes'in Mistik Nişanı, 1628, Sevilya Güzel Sanatlar Müzesi

Diego Velazquez 1617 yılında eğitimini tamamlayıp, Pacheco ve Sevilyalı diğer ressamlar tarafından sınava tabi tutulmuştur. Sınav sonucunda başarılı olması üzerine "a pintor de imagineria" (dinsel imgeler ressamı) ünvanıyla Aziz Lukas loncasına kaydedilmiştir. Bu ünvan o dönem ressamlıktaki en önemli sınıfı belirtmektedir ve ona sadece

*** Philip Troutman, Velazquez, Spring Art Books, Londra 1966, s.9

dinsel resimler yapma yetkisi değil ayrıca heykel boyama yetkisi de verilmekteydi. Artık “usta” olarak kabul edildiğinden, kendi sanatını bağımsız olarak icra etme iznine sahip olmuştu. Usta olduktan sonra aldığı ilk resmi siparişler sonucunda bilinen ilk resimleri olan 1618 tarihli “Inmaculada Concepcion”^{†††} ve “Evangelist Aziz Yuhanna Patmos’da” ortaya çıkmıştır. Günümüzde Londra’da Ulusal Galeride sergilenen resimlerin, Sevilya’da organize olan ve Meryem’in günahsız yaratılışı dogmasına adanmış Shod Carmelites tarikatının ruhban meclisi için sipariş edildiği sanılmaktadır.

Bu dinsel temalı resimlerin yanı sıra yaptığı bodegonlar, bize Velazquez’in sanatının gerçek amacını daha fazla göstermektedirler. Günümüzde natürmort ile eş anlamlı kullanılan bodegon terimi, “han, meyhane, taverna” anlamına gelmektedir ve daha çok natürmortlu mutfak görüntüleri veya pazar tezgahı görüntüleri içeren İspanya’ya özgü bir tür resmini işaret eder. Bu türde konular gündelik hayattan, sıradan insanları yansıtmakla birlikte, simgelerle gizlenmiş ahlaksal veya dinsel alt anlamlar içermekteydiler. Francisco Pacheco bodegonlar için şunları yazmıştır;

“Bu başlangıç işleri vasıtaysıyla, bodegon resimleri, eğer benim damadım gibi resmedilmişlerse, övgüyü hak eden bir resim türüdür, ve portreleri vasıtaysıyla o, doğanın gerçek taklidine ulaşmıştır.”^{†††}

1617-1620 yılları arasında yapılmış bazıları aynı tema ve kompozisyonun versiyonları olan yirmi adet bodegon günümüze ulaşmıştır. Bunların arasında “Marta ve Meryem’in evindeki İsa”, “Yumurta pişiren yaşlı kadın”, “Masadaki iki adam”, “Sofrada üç adam” ve üç ayrı versiyonu bulunan “Sevilya’lı su satıcısı” öne çıkan resimler olmuşlardır. Hiçbiri sipariş için yapılmamış olan bodegonlar, genç Velazquez için paha biçilmez bir eğitim alanı olmuşlardı. Çünkü, toprak renkleri, sarılar, griler ve beyazdan oluşan oldukça kısıtlı bir palet kullanmıştır ve kendisine sipariş edilen dini resimlerde, ibadet imgesi için gerekli olan renkler belli olduğundan böyle bir çalışma yapabilmesi imkansızdı. Bu kısıtlı palet, onun tonaliteyle ilişkili bir kompozisyon kurgusu geliştirmesine yardımcı olmuştur. Bu, resim elemalarını boşlukta birbirleriyle ton vasıtaysıyla ilişkilendiren resimsel bir yaklaşımdır ve derinlik ve atmosfer izlenimi yaratır. Kompozisyonlarını, Hollanda mutfak resimlerinin kalabalık ortamlarının aksine, loş ve ayrıntıları belli olmayan, yalın bir boşluğa yerleştirmiştir. Resimlerde çok sayıda yiyecek veya mutfak gereci bulunmayıp, yalınlık vasıtaysıyla sıradan , aşağı tabakadan insanların gerçekçi görüntülerini ortaya çıkarmaktadır. Her bakımdan Rönesans’ın ülküsel güzellik kavramından uzak olan bu resimler, gerek sahip oldukları sanatsal yaklaşımla gerekse chiaroscuro (ışık-gölge) anlayışıyla doğrudan doğruya Caravaggio resminin İspanyol sanatındaki yansımaları temsil etmektedirler. Bununla beraber Velazquez, Caravaggio’nun saldırgan etkisini, tonlar, renkler ve kurduğu insan-nesne ilişkisiyle yumuşatmıştır.

1619 yılında Sevilya’daki bir Cizvit kilisesi olan Noviciado de San Luis için aldığı bir sipariş sonucunda chiaroscuroyu en güçlü bir şekilde kullandığı “ Müneccim Kralların Tapınması” resmini yapmıştır. Bu resimde bebek İsa olarak kullandığı model, yeni doğmuş kızı Francisca idi. Aslında resimdeki modellerin tamamı aile bireylerinden oluşmaktaydı ve Meryem olarak karısı Juana, ön planda eğilmiş kral olarak da Francisco Pacheco resmedilmiştir. Arka planda gözükken genç kral için ise Velazquez kendi portresini yapmıştır.

^{†††} “Inmaculada Concepcion” Meryem’in orijinal günahattan arınmış olarak yaratıldığına dair bir Katolik dogması ve bu inancı yansıtan yortudur. Katolik dünyada bir resim ve heykel teması olarak sıklıkla işlenmiştir; Meryem bulutlar üzerinde, çoğunlukla melekler eşliğinde, hilal ve oniki yıldız sembolleriyle birlikte tasvir edilir ve mutlaka mavi bir şal taşımaktadır.- y.n

^{†††} Philip Troutman, Velasquez, Spring Art Books, Londra 1966,s.11

3. Diego Velazquez, Yumurta Pisiren Yaşlı Kadın (Bodegonlar), 1618, İskoçya Ulusal Müzesi, Edinburgh

4. Diego Velazquez, Münecim Kralların Tapınması, 1619, Prado Müzesi, Madrid

Apostolado (İsa ve Havarilerinin portrelerinden oluşan resim serisi) dönemin İspanyasında ressamalara en sıklıkla sipariş edilen türlerden biridir. Sevilya'daki Cartuja tarikatına ait olan ve Kristof Kolomb'un Amerika'ya ilk yolculuğu öncesinde uzun süre ikamet ettiği manastır için sipariş edilen seriyi Velazquez 1619-1620 yılları arasında bitirmiştir. Onun portre ressamı olarak ününün artmasına sebep olan bu seriden günümüze, Barcelona Ulusal Sanat müzesinde bulunan "Aziz Paul" ve Orleans Güzel Sanatlar Müzesinde sergilenen "Aziz Tomas" kalmıştır. §§§ Bundan sonraki dönemde Diego

§§§ Günümüzde Sevilya'daki Isla de Cartuja semtine adını veren Cartuja Manastırı, Sevilya Çağdaş Sanat Müzesi olarak hizmet vermektedir.-y.n

Velazquez, 1620-1622 yılları boyunca aralarında “Rahibe Jermonima de la Fuente” ve “Aziz Ildefonso'nun cüppe giymesi “ resimlerinin de bulunduğu bir dizi dinsel kompozisyon ve portre yapmıştır.

II. Felipe'nin krallığı İspanya'nın her açıdan gücünün doruğuna ulaştığı bir dönemdir. Güney ve Orta Amerika'daki yerli krallıklar mağlup edilmiş ve ünlü yenilmez Armada kurulmuştu. İspanyol egemenliği Asya'ya kadar uzanmıştı ve daha da önemlisi 1571 yılında, yenilmez kabul edilen Osmanlı Donanması Lepanto (İnebahtı) savaşında tamamen yok edilmiş, Akdeniz'deki Türk egemenliği kırılmıştı. Papa'nın desteği de Katolikliğin savunucusu olarak II. Felipe ile birlikteydi. Siglo de Oro böyle bir dönemde yükselişe geçmiştir. Müzisyenler, yazarlar, şairler ve sanatçılar yüksek kalitede ürün vermekteydiler ve Madrid'in biraz dışına kurulan, gözükamaştırıcı bir kraliyet saray manastırı olan El Escorial çok önemli bir sanat koleksiyonuna sahip olmuştu. Öyle ki El Escorial'i görmek dönemin Avrupasındaki tüm mimar ve ressamalar için büyük bir hayaldir. Fakat Avrupa'da Katolikler ve Protestanlar arasındaki savaş devam ediyordu. 2.Felipe'nin Hollanda ve İngiltere'ye karşı aldığı askeri mağlubiyetler sonucunda 1598 yılında saltanattan çekilmesi ve ardından hayatını kaybetmesi İspanya'nın politik ve ekonomik açıdan sorunlar yaşadığı bir döneme girmesine sebep olmuştur. Fakat Siglo de Oro tüm ihtişamıyla devam ediyor gözükmekteydi; Yeni kral 3.Felipe iktidarı, İspanyol edebiyatının zirveye ulaştığı bir dönem olmuştur. Miguel de Cervantes'in Sevilya'daki hapishanede yazdığı, 1605 ve 1615 yıllarında iki kitap halinde yayınlanan Don Kişot, modern Batı edebiyatının en kayda değer kurgu romanlarından birine dönüşmüştür. Aynı dönemin önemli diğer bir ismi ise oyun yazarı Lope de Vega'dır. İspanyol tiyatrosunu baştan aşağı yenileyen de Vega, halk arasında bir fenomene dönüşmüştür. 1610 yılında 3. Felipe İberia'daki tüm Morisco'ları sürgün etme kararı almıştı. Morisco terimi, Hristiyanlığa geçmiş Müslüman kökenliler için kullanılan küçük düşürücü bir terimdir ve bu insanların gizlice İslam dinini sürdürdüklerinden şüpheleniliyordu. Bu karar Hristiyanlar arasında çöşkuyla karşılanmış, kral bir aziz olarak övülmüştür. Fakat bu sürgün yüzbinlerce insanın yarımadayı terk etmesiyle sonuçlanırken, İspanya için büyük bir ekonomik yıkıma sebep olmuştur. 1618 yılında Avrupa'da uzun zamandır devam eden Katolik-Protestan çekişmesinin bir yansıması olarak, yeni güç dengesi oluşturmak adına tarihin en uzun savaşlarından biri olan “Otuz Yıl Savaşları” başladı.

Böyle bir ortamda, 1621 yılında 4. Felipe, 17 yaşında tahta çıkmıştır. Özellikle resim sanatına büyük değer veren bu yeni kral, genç ve tecrübesiz olduğundan devlet işlerini başbakanlığa getirdiği Kont Olivares'e teslim etmiştir ve bir İspanyol asilzadesi olan Olivares Sevilya kökenliydi. Pacheco'nun devlet görevlileri ve saraya yakın kişilerle olan iyi ilişkileri sonucunda Diego Velazquez Madrid'e çağrılarak kralın hizmetine girdi. Velazquez'in 1623 yazında Madrid'e gelişini Pacheco şöyle anlatmaktadır;

“...Kont-Dükün (Olivares'in) emriyle, Juan de Fonseca tarafından Madrid'e çağrıldı ve onun (Fonseca'nın) evinde kalıp portresini yaptı... Bittiği akşam resim saraya götürüldü... Prensler, Kral ve diğerleri tarafından görüldü... Kendisine Prens portresini yapması emredildi ama ilk önce Kralın portresini yapması uygun görüldü... Yapılıp, 30 Ağustos'da Kralın, Prenslerin ve Kont-Dük'ün beğenisine sunuldu... Ayrıca Galler Prensinin de bir portresini yaptı ve bunun için ona 100 düka ödendi... Kont-Dük, Kral'ın resmini sadece onun yapması izni için ona söz verdi...”

1624 yılında ailesini de yanına alıp, Madrid'de kraliyet sarayının dört ressamından biri olan Velazquez için bundan sonra hızlı bir yükseliş süreci başlamıştır. Artık Sevilya dönemi

**** A.g.e. s.24

onun için gerilerde kalmış oldu. Bununla birlikte tüm altyapısının oluşmasına sağlayan, doğup büyüdüğü şehrin etkisi hayatı boyunca üzerinde kalmıştır.

1629'daki ilk İtalya seyahatine kadar geçen süre içinde, kraliyet koleksiyonunu inceleme fırsatı bulan Velazquez, tarihsel, dinsel ve mitolojik konulardan oluşan kompozisyonlar ile Kral'ın, Olivares'in ve saray çevresindeki diğer kişilerin portrelerini yaptırmıştır. Bu resimlerin bazıları kaybolduğundan günümüze ulaşamamış, fakat yapıldıkları tarihte kayıtlara geçmiştir. 1628 Ağustosunda ünlü Flaman ressam Peter Paul Rubens, Madrid'e diplomatik bir görevle gelmişti. Pacheco'nun anlattığına göre, saraydaki sanatçılar arasında sadece Velazquez'le vakit geçiren Rubens, onunla birlikte El Escorial'i ziyaret etmiştir. İki ressam arasında bu süreç içinde yakın bir dostluk oluşmuştur.

Kralın onayı, Ceneviz asıllı İspanyol komutan Spinola'nın yardımı ile çıktığı, bir buçuk yıl süren İtalya seyahati boyunca, Venedik, Roma, Floransa ve Napoli'de bulunan Velazquez, güncel İtalyan ve Avrupa sanatıyla tanışmakla beraber, klasik sanatı ve Rönesans ustalarını inceleme fırsatı bulmuştur. İtalya'da yaptığı çalışmalar sayesinde, kendi sanatında atılım yapma olanağı bulmuştur. Bu yolculuğun son durağı olan Napoli'de, dönemin bir diğer İspanyol ustası olan Ribera'yla da tanışmıştır.

1631 yılında Madrid'e dönüp derhal çalışmalarına başlamıştır. Yeni doğan prens Baltasar Carlos'un, kralın ve kraliçe'nin yeni portrelerini yaptı. Bu portrelerde İtalya'da geliştirdiği strüktür, ışık ve ton tekniklerini ustalıklı uygulamıştır. Ard arda gelen devlet adamları ve asilzade portrelerinin ardından 1632 yılında Madrid'deki San Placido Manastırı Kilisesi için aldığı bir sipariş hem onun dinsel resim türündeki başyaptını oluşturmasına hem de Sevilya'daki kökenlerine geri dönmesine olanak sağlamıştır. Bu resim "Çarmıhtaki İsa" dır.

Sevilya'da 1603 yılından kalma bir belge, dini konulu resimlerde izleyicinin (inananın) resme nasıl dahil edileceğini açıklayıp, İsa'nın çarmıha gerilmesinin nasıl resmedilmesi gerektiğini konusunda tavsiyelerde bulunan bir kanıt niteliği taşımaktadır. Bu belgenin tarihinin Juan Martínez Montañés'in Sevilya Katedralinde bulunan "Çarmıhtaki İsa" heykelinin yapılış tarihiyle aynı olması da bir başka dikkat çekici unsurdur.

"İsa, canını teslim ettiği andan bir an önce, henüz yaşıyor olarak gösterilir, başı sağ omzuna düşmüştür ve doğrudan ayaklarının ucunda dua eden herkimse ona bakmaktadır.^{††††} Böylece İsa ona, doğrudan kendisine hitap ediyormuş gibi gözükür, İsa doğrudan onun için acı çekmektedir..."^{††††}

Velazquez'in İsa'sı ile Montañés'in İsa'sı dikkat çekici bir şekilde benzerlikler taşımaktadırlar. Velazquez bu resimde bir Endülüs tasvir geleneğine uyarak, İsa'yı koyu tonlardan oluşan bir boşlukta, ayakları bir takoza basılı vasiyette iki ayrı çivi ile resmetmiştir.^{§§§§}

Avrupa'da "Otuz Yıl Savaşları" devam ediyordu ve Burbon-Habsburg rekabeti doruğa ulaşmış, 1635 yılında Fransız-İspanyol Savaşı'na dönüşmüştür. Aynı yıl İspanyol kraliyetinin yüceliğini tüm dünyaya göstermek amacıyla Madrid'in doğusunda inşaa edilmekte olan yeni saray gösterişli bir biçimde açılmıştı. Buen Retiro olarak adlandırılan bu ihtişamlı saray,

^{††††} Burada kilisede resmin veya heykelin karşısında dua eden inanan kişi kastedilmektedir.-y.n

^{††††} A.g.e. s.10

^{§§§§} Geleneksel olarak İsa toplam üç çivi ile çarmıha gerilmiş olarak, Golgota tepesi peyzajı ile resmedilir. Fakat bu resimde, kendinden önceki Endülüslü ressamlarında olduğu gibi, her iki ayak, iki ayrı çivi ile çakılmış olarak gösterilmektedir ve fon olarak peyzaj yerine, koyu tonda bir derinlik bırakılmıştır. Bu Pacheco'nun, Zurbaran'ın ve yüzyıllar sonra Goya'nın da aynı temalı resimlerde uygulama biçimidir. 20.yy'da bir başka İspanyol ressam, Salvador Dali de bu konuyu geleneksel olarak koyu bir fona alarak resmetmiştir.-y.n

İspanya'nın düşmanlarına karşı sanatsal ve kültürel bir gövde gösterisi olacaktı. Ana salonu için Velazquez'e Habsburg Monarşisi'nin gücünü ve zaferlerini yansıtmaya amacıyla büyük boyutta yedi resim sipariş edilmiştir. Bunun sonucunda atlı kral ve kraliçe resimleri ve "Breda'nın Teslimi" gibi başyapıtlar ortaya çıkmıştır. Buen Retiro Sarayı'nı dekore etmek için Madrid'e Avrupa'nın başka şehirlerinden ve tabii ki Sevilya'dan da bazı sanatçılar çağrılmışlardı. Bu sebeple Juan Martínez Montañés İspanya'nın en ünlü heykeltıraşı olarak, 4.Felipe'nin büstünü yapmak için Madrid'e gelmişti. Diego Velazquez, kendi şehrinin bu büyük ustasının, kralın büstü ile birlikte, şu anda Prado Müzesi'nin koleksiyonunda bulunan bir portresini yapmıştır. Yeni sarayın dekorasyonu için Sevilya'dan çağrılan bir başka sanatçı daha vardı ve kendisine kahramanlık hikayeleri ve mitolojik konular işleyeceği büyük tualler sipariş edilmişti. Bu sanatçı, o tarihte Sevilya'nın en önde gelen ressamı olan Fransisco de Zurbaran'dı.

Francisco Zurbaran

Buen Retiro Sarayı'nın Krallar Salonu için Zurbaran, on resimden oluşan "Herkül'ün İşleri"***** serisi ile aralarında, bugün Prado Müzesi'nde sergilenen, "Cadiz Savunması"nın da olduğu iki savaş sahnesi resimini yapmak için 1634 yılında Madrid'e gelmişti. Bu siparişler "keşişlerin ve manastırların ressamı" için kendi alışık ve hakim olduğu dinsel konuların oldukça dışındaydılar.

Francisco de Zurbaran 1598 yılında Sevilya'nun kuzey batısında Extremadura bölgesindeki Fuente de Cantos kasabasında doğmuştur. Sevilya'ya gelip, Pedro Diaz de Villanueva'nın çırağı olduğunda onbeş yaşındaydı ve bu, ressam çırağı olmak için geç bir yaş sayılmaktaydı. Villanueva'nın yanında aldığı iki yıllık temel eğitimin ona ne kattığı net olmamakla birlikte, Sevilya'daki sanat ortamını gördüğü ve bu ortamdan beslendiği muhakkaktır. Şehirde diğer sanat eserlerini görüyor, ressamlarla tanışıyor, İtalya ve kuzey ülkelerinden gelen gravürlerden çalışmalar yapıyordu. Sevilya'nın kozmopolit yapısıyla birlikte, kendi kendini eğitime fırsatı bulmuştur ve bu onun sanatının farklı kaynaklardan beslenmesine sebep olmuştur. İki yıl sonunda, çıraklığını bitirip Llerena'ya taşınmıştır, bunun sebebi Sevilya'nın rekabetçi ortamının biraz dışında, daha küçük bir şehirde güvende olma isteği olabilir. Llerena'da 1617 yılında kendinden dokuz yaş büyük Maria Paez Jimenez ile evlendi, fakat karısının bir süre sonra hayatını kaybetmesinin ardından bu sefer onüç yaş daha büyük olan Beatriz de Morales ile ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evlilikler ona düzenli bir ev hayatı, güvenli ve huzurlu bir çalışma ortamı sağlamıştır. 1616 ile 1624 yılları arasındaki resimlerinin hiç biri günümüze ulaşmamıştır sadece bazılarının varlığını o dönemden kalma belgelerde kayıtlı olarak görmekteyiz.

Zurbaran Llerena'da yaşamaktaydı ama Sevilya'ya sürekli olarak gidip gelmeye devam etti. Bu onun için, o dönemde, sanat patronlarıyla bağlantılar kurma ve sipariş alma olanağı sağlamıştır. Bu dönemden günümüze kalan kontratlardan ilki 1626 yılına aittir ve Francisco de Zurbaran ile Sevilya'daki Dominikan tarikatına ait San Pablo el Real arasında imzalanmıştır. Fakat aynı döneme ait en önemli resimler ise Zurbaran'ın Cartuja Manastırı için yaptığı ve günümüzde Sevilya Güzel Sanatlar Müzesinde sergilenen üç adet büyük ebatlı resimdir. Cartuja tarikatının kurucusu Aziz Bruno'nun yaşamından iki sahneyi ele alan "Aziz Bruno'nun Papa 2. Urban ile Söyleşisi" ve "Aziz Bruno ve Yenilemeyen Et Mucizesi" ile "Cartujanların Meryemi" resimlerinin 1625 yılına ait olduğu sanılmaktadır. Zurbaran'ın sanatsal yaklaşımını açıkça yansıtan, güçlü ve güçsüz yanlarını ortaya çıkaran bu resimler onun için öneml bir prestij olmuşlardı.

***** Mitolojik olarak Herkül'ün İspanya'da yaşadığına inanıldığından, resimlerin sembolik bir anlamı vardı. Cebelitarık Boğazının antik çağlardaki adı da "Herkül Sütunları"dır ve bu semboller günümüz İspanya'sında, Endülüs bölgesinin bayrağında yer almaktadır. Y.n

Cartuja resimleri Zurbaran'ın Sevilya'daki manastırlardan giderek daha fazla artan bir sayıda sipariş almasına sebep olmuştur. Öyle ki sipariş edilen işlerin listesi şehir konsülüne ulaştığında, konsül 27 Haziran 1629 tarihli kararıyla Francisco de Zurbaran'ı Sevilya'da yaşaması ve çalışması için davet etmek durumunda kaldı. Böylece Zurbaran'ın Sevilya'daki ikinci dönemi başlamış oldu.

Zurbaran'ın üslup olarak Maniyerizm kökenli Sevilya resminden etkilendiği söylenemez. Onun resmi ortaya çıktığında, teknik, biçim ve kompozisyon açısından Francisco de Herrera, Juan de las Roelas veya Francisco Pacheco gibi şehrin önde gelen ressamlarının yaklaşımından oldukça uzaktaydı. Fakat Sevilyalı bu ustalarla dönemdaş olan ve Granada'daki Cartuja manastırında yaşayan ressam Juan Sanchez Cotan'ın mistik ve sert kontrastlı resimleri Zurbaran'ı oldukça etkilemişti. Bununla birlikte en önemli esin kaynağı dramatik üslubu ve anıtsal biçimleriyle heykeltraş Juan Martínez Montañés oldu. Kullandığı, barok sanata özgü chiaroscuro yöntemiyle, Zurbaran resimlerini Montañés'in heykellerinin etkisine çok yaklaştırmıştır. Bunun en etkili örneği olarak 1627 yılında bir Dominikan manastırı olan San Pablo için yaptığı ve ilk başyapıtı olarak kabul edilen "Çarmıha gerilme" dikkat çekmektedir. Velazquez'in "Çarmıhtaki İsa"sından beş yıl önce yapılan bu resim, açık bir şekilde Montañés'in Sevilya Katedralindeki heykeliyle ve dönemin bu konuyu tasvir ediş yöntemiyle birebir örtüşmektedir. Koyu bir fonda çarmıha gerilmiş İsa'nın başı sağ göğsüne düşmüş ve ayaklarının ucunda dua edecek olana bakmakta ve geleneksel olarak İsa'nın iki ayağı takoza basar biçimde iki ayrı çivi ile çakılmış durumdadır. Bugün Chicago'da sergilenen bu resim, henüz orijinal yerindeyken, onu gören biri şöyle yazmıştır;

"Resim, oldukça küçük bir şapelin içinde, kapalı parmaklıklar arkasında görünüyordu ve onu gören ve resim olduğunu önceden bilmeyen herkes, bunun bir heykel parçası olduğuna inanıyordu"^{††††}

Özgün üslubunun gittikçe daha fazla ortaya çıkmaya başladığı bir dönemde Zurbaran'ın daha fazla sayıda manastır ve tarikatlara özgü aziz ve keşiş resimleri yaptığını görmekteyiz. Resim elemanlarının yapısal özellikleri çok iyi yansıtılmaktaydı. Kumaş dokularını ve tenselliği, dramı arttıran yoğun bir ışık gölge tekniğiyle birlikte resmediyordu. Özellikle, inanç konuları içeren tekli veya ikili figürlerde son derece başarılı oluyordu. Bunlar mistik yansımalarla dolu, görenleri duygusal olarak kolaylıkla yakalayacak ve inanmalarını sağlayacak, güçlü resimlerdi. Zurbaran'ın çok figürlü kompozisyonlarda, basılıp Avrupa'nın farklı noktalarına dağıtılan Alman veya İtalyan gravürlerinden yararlandığı bilinmektedir.

"Çarmıha Gerilme" resminin ardından Sevilya'daki Merced Calzada manastırı için yaptığı "Aziz Serapion" ve "Aziz Petrus Nolasco'nun Çarmıhataki Aziz Petrus Vizyonu", San Buenaventura Kilisesi için yaptığı sekiz büyük resimlik seri^{††††}, Endülüs ve Palma de Mallorca'daki okul ve manastırlar için yaptığı diğer resimler gelmiştir. Fakat bu erken döneminin baş yapıtlarından birini 1630 yılında yaptı. "Meryem ve İsa Nasıra'daki Evde", Katolikliğin gücünü ve popüleritesini arttırmak için İsa'nın hayatı hakkında 17.yy'da oluşturulan, İncil dışı mitolojij konulardan birini göstermektedir. Çocuk İsa, Nasıra'daki evlerinde gelecekte başına giydirilecek dikenli taç dizlerinin üstünde durduğu halde, avucunda tuttuğu çivileri annesine göstermektedir. Meryem'in yüzü o an hüznle kaplanmış. Resim çarpıcı renkleri ve sert ışık gölgesiyle, olağanüstü bir etki yarattı ve Zurbaran'ı Sevilya resminin en önemli ressamı olma konumuna çıkarmıştır.

^{††††} Johathan Brown, Zurbaran, Harry N. Abrams, Inc., Publishers, New York, 1991. S.54

^{††††} İlk önce Francisco de Herrera'ya verilen ve dokuz ayda bitirilmesi istenen altı resimlik sipariş, Herrera'nın zamanında teslim edememesi üzerine Zurbaran'a verilmiş ve Zurbaran resimlerin sayısını sekize çıkarttığı halde, zamanından iki ay önce teslim edebilmiştir. Bu da hem dönemin Sevilla'sındaki rekabeti, hem de Zurbaran'ın atölyesinin gücünü göstermesi açısından dikkate değer bir ayrıntıdır A.g.k. s.60

6. Francisco de Zurbarán, Herkül ve Hydra, 1634, Prado Müzesi

6. Francisco de Zurbarán , Çarmıha Gerilme, 1627, Chicago Sanat Enstitüsü.

Bunun üzerine, Sevilya ressamı loncası, Zurbarán'dan kendilerine yasal bir sınav için başvurmasını talep etmiştir. Loncanın bu isteğine karşı Zurbarán'a şehir konseyi, belediye sarayı için bir kaç resim sipariş ederek, kendileri tarafından şehre davet edilen ressamı destek olmuşlardır. Dört yıl boyunca, Sevilya ve Endülüsteki diğer şehirlerdeki manastır ve kiliseler için, kendine özgü bir oval suratlı kadın figürünü geliştirdiği "Inmaculada Concepcion" "Dua Eden Genç Meryem", "Azize Margaret" gibi daha yumuşak

resimler, “Aziz Thomas Aquinas’ın Yüceltilmesi” gibi çok figürlü kompozisyonlar ve sadece bir tanesine imza attığı bir kaç bodegon yapmıştır. §§§§§

Bütün bu gelişim sürecinin ardından, Zurbaran 1634 yılında, Buen Retiro Sarayı için Madrid’e çağırılan ressamlardan birisi oldu. “Herkülün İşleri” serisi, daha çok dinsel ve monastik konular işleyen bir ressam için çok zor bir tema içermekteydi, çünkü bu tip konular her zaman giyinik figürlerle doluydular. Bu yüzden Zurbaran hareketli figür anatomisi çizmek için Kuzey Avrupa gravürlerinden yararlanmak zorunda kaldı. Madrid’deki çalışması ona, yeni konularla karşılaşma, bunlara çözüm arama ve sanatını geliştirme fırsatı sağlamıştır. Sevilya’dan tanıdığı Diego Velazquez’le tekrar bir araya gelmiş ve onun işlerinden çalışmalar yapmıştı. Fakat bundan da önemlisi Zurbaran’a, kralın onursal ressamı ünvanı verilmiştir. Bu ona yıllar sonra Sevilya kentinin krala hediye edeceği geminin dekorasyonunu yapma olanağını da sağlamış olacaktı.

17.yy başından itibaren sanat eseri ihracatı İspanyol sanatında önemli bir unsur olarak gözükmektedir. Fakat Zurbaran’ın Latin Amerika’ya yapılan bu ihracata dahil olması 1640 yılını bulmuştu ve o tarihe kadar Sevilya ve Endülüs’teki manastır ve kiliseler için çalışmalar yapmaya devam etmiştir. Başta Peru ve Meksika olmak üzere Latin Amerika için yaptığı çalışmaların sayısı gittikçe artmaktaydı ve imzalanan anlaşmalarda sipariş edilen resimlerin adeti çok yüksek oluyordu. Bu durum Zurbaran’ın atöyesini büyütmesine ve seri üretime geçmesine sebep olmuştur. Sadece Buenos Aires’te anlaştığı iki ajans vasıtasıyla sattığı resimler şöyle listelenmişti ve o dönem yapılan ithalatın büyüklüğünü göstermek açısından önemli bir belge teşkil etmektedir;

“onbeş bakire şehit, onbeş kral ve ünlü kişi, yirmidört aziz ve patrik”*****

Fakat hem Zurbaran’ın hem de Sevilya’nın kaderini değiştiren olay 1647 yılında gerçekleşmişti. Bu, Cezayir’den gemiler vasıtasıyla Malaga’ya ve oradan da Sevilya’ya sıçrayan bir veba salgınıydı. Tarihe “Sevilya’nın büyük veba salgını” diye geçen bu salgın, beş yıl boyunca şehirde 150.000 kişinin hayatını kaybetmesine sebep oldu ve bu sayı tüm şehir nüfusunun dörtte birini oluşturuyordu. Veba tüm Endülüs’de büyük bir ekonomik yıkım yaratmıştır. Ticaret durmuş ve sanat üretimi büyük bir düşüş yaşamıştır. Bu salgın esnasına Zurbaran, oğlu Juan’ı kaybetmiştir..Hayatını kaybeden bir diğer kişi de Juan Martinez Montañés’di.

Bu Francisco de Zurbaran için gerçekten zor bir dönemin başlangıcı olmuştur. Sanatında yeni bir atılım yapmak istiyordu, bir tarz değişikliğinin kendisine yeni olanaklar sunacağını düşünmekteydi fakat karşısına genç ve çok ciddi bir rakip çıktı. Kendisinin yapmak istediği bu yeni tarzı ondan daha iyi yansıtmayı başarabilen bu genç ressamın adı Bartolome Esteban Murillo’du. Aslında her iki ressamın da birbirlerinden etkilendiği düşünülebilir. Fakat aralarında gerçek bir rekabet de başlamıştır. 1650 yılından sonra Zurbaran’ın Sevilya’dan herhangi bir sipariş alabildiği kayıtlara geçmemiştir. Ama güçleşen ekonomik şartlara rağmen Murillo gerçek bir patlama yaşamaktaydı ve Zurbaran’la giriştiği rekabeti tamamen kazanmıştır.

Zurbaran’ın ekonomik şartları iyice kötüleşmeye başlamıştı. Evini satıp bir apartman dairesi kiralamıştı. Hem İspanya’dan hem de Latin Amerika’dan gelen tüm siparişler kesildiği için, hayatını idame ettirebilmek adına borca girmek zorunda kalmıştır. Fakat bu da bir çare olamamıştır. Son bir seçeneği kalmıştı oda Sevilya’yı terk edip Madrid’e gitmek ve 1658

§§§§§ O dönem bu tip bodegonlar, ağır dinsel resimler yapan bir manastır ressamı için hafif bir konu sayıldığından sıklıkla imzalanmazlardı.-y.n.

***** A.g.k. s.128

yılıının Mayıs ayında bunu yapmıştı. 1664 yılında hayatını kaybedene kadar Zurbaran Madrid'de yaşamış ve sanatını icra etmiştir.

1659 yılında İspanya-Fransa Savaşı sona ermişti ve Pirene Anlaşmasıyla birlikte İspanya toprak kaybetmek zorunda kalmıştır. Bu siyasi ve ekonomik açıdan İspanya'nın altın çağının sonu olmuştur, ancak "Siglo de Oro" kültürel açıdan bir süre daha devam etmiştir.

Bartolome Estaban Murillo

İspanyol Altın Çağı'nın son büyük sanatçısı Bartolome Estaban Murillo, 1617 yılında Sevilya'da dünyaya geldi. Babası bir berber olmakla birlikte, amcası ve kuzenleri sanatla uğraşıyorlardı. On yaşındayken anne ve babasını kaybetti ve büyük ablası ve eniştesi tarafında ressam Juan de Castillo'nun atölyesine çırak olarak verilmişti. Alonso Cano ile akraba olan de Castillo, Venedik tarzı resimden etkilenmişti ve bu tarzı öğrencilerine öğretmekteydi. Murillo erken dönem çalışmalarında Zurbaran, Ribera ve Alonso Cano'ya öykündüğü resimler üretiyor ve bunları yerel fuarlarda sergiliyordu.

1642 yılında Velazquez'le tanışmak ve kraliyet ailesinden siparişler almak umuduyla Madrid'e gitmişti. Ne var ki herhangi bir sipariş almamış olmakla birlikte Madrid ziyareti onun sanatsal gelişiminde büyük bir katkı sağlamıştır. Burada Kraliyet koleksiyonunu görme ve inceleme fırsatı bulmuştur, ayrıca Rubens, Van Dyke gibi Flaman sanatçılardan ve İtalyan resminden çok etkilendiği bilinmektedir. Bu etkilenmenin kendi resmine yansımaları beklemek uzun sürmemiştir.

1645 yılında Sevilya'ya geri döndükten sonra, zengin bir kadın olan Beatriz Cabrera y Villalobos ile evlenmesi kariyeri açısından da dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde, insanların gözüne hoş gelen, yumuşak ve cilalı tarzını geliştirmeye ve karısının da yardımıyla Sevilya'da siparişler almaya başlamıştır. San Francisco el Grande manastırı için 13 tablolu bir siparişin ardından, Sevilya Katedrali için iki resimlik bir sipariş almıştır; Bu sipariş onu kariyeri boyunca uzmanlaşacak olduğu konular olan, "Inmaculada Concepcion" ve "Meryem ve Çocuk İsa" ile bir araya getirmişti. Zurbaran'ın hala Sevilya'nın en önemli sanatçısı olduğu bu dönemde, genç Murillo artık ortaya çıkmış ve tarzıyla ilgi çekmeye ve kentte hakkında konuşulan biri olmaya başlamıştı. Geleneksel bir şekilde yansıtılan ve çoğunlukla azizlerin hayatlarını anlattığı dini konuların yanı sıra gündelik yaşam resimleri de yapıyordu. Konuları daha çok, artık fakirleşmeye başlamış olan kentteki insanlardan oluşuyordu. Kısa bir süre sonra, Zurbaran'dan daha popüler bir ressam halini almıştır.

1658 yılında tekrar Madrid'e giden Murillo, iki yıl başkentte kalarak resimler yapmaya devam etmiştir. Sevilya'ya geri döndükten sonra hayatında bazı üzücü olaylar yaşadı. İlk önce oniki çocuğundan bazılarını ve daha sonra da eşini kaybetti. Fakat bu kayıplar sanat kariyerini olumsuz olarak etkilememiştir. 1659 yılında Pyrenes anlaşması sonucunda İspanya Fransa'ya karşı büyük mağlubiyetini resmileştirmiş ve böylece İspanya için zor bir döneme girilmiştir. Fakat Sevilya'ya geri döndüğü 1660 yılı Murillo'nun kariyerinde bir başka aşamaya geçtiği yıl olmuştur. Bu yılın ilk yarısında Sevilya Katedralinin yöneticilerinden ve şehirdeki en önemli din adamlarının başında gelen Justino de Neve ile tanışmıştı. İlk önce Neve'nin portresini yapmak için aldığı sipariş çok geçmeden aralarında bir dostluk oluşmasına neden olmuştur. Kısa bir süre sonra Justino de Neve, sahip olduğu güç ile Murillo'nun hamisi konumuna gelmiştir. Aynı yıl Murillo İspanya'da bir ilki gerçekleştirerek Real Academia de Bellas Artes de Santa Isabel de Hungria'nın kurulmasını sağlamıştır. Böylece İspanya'da ilk defa bir sanat akademisi kurulmuş ve Murillo'da Mimar "Genç" Francesco Herrera ile birlikte

akademinin iki yöneticisinden biri olmuştur. Bu okul günümüzde hala varlığını sürdürmektedir.^{†††††}

Murillo ve Neve'nin dostluğunun ilk ürünü olan yapıtlar, 1664 yılında tadilatı yeni bitmiş olan Santa Maria la Blanca kilisesi için yapılan dört resim olmuştur. Kubbeyi taşıyan iki kemerli duvar ve kilisenin diğer iki duvarı için hemen hemen yarım daire içine oturtulan bu kompozisyonlardan karşılıklı ikisi Roma'daki Santa Maria Maggiore kilisesinin mistik kuruluş hikayesini anlatmaktadırlar. Diğer iki resim ise, "Inmaculada Concepcion" ve "İnanç" alegorisi resimleridir. Murillo, Juan de Neve'yi bir gurup portesi içinde, Meryem göğe yükseltirilirken seyrederek vaziyette resmetmiştir. 1810 yılında Fransız işgali sırasında İspanya dışına götürülen resimlerin yerlerinde bugün kopyaları bulunmaktadır.

1664 yılında San Agustin manastırı için yaptığı ve aralarında bugün Prado Müzesi'nde bulunan, "Çarmıha Gerilmiş İsa ve Meryem" in de bulunduğu resimlerden sonra, Sevilya'daki Capuchins Kilisesi için toplam 16 resimden oluşan iki etaplık bir sipariş almıştır. 1665 ve 1668 yılları arasında, kilisenin şapelleri ve altarı için tamamladığı resimler, Aziz Fransis ve Aziz Tomas'ın hayatından kesitler sunmaktadır.

Sevilya'da bulunan Caridad Kardeşlik Teşkilatı'nın hastanesinde 1649 veba salgını sırasında yoğun faaliyette bulunulmuştu. Hastane salgın sonrasında kendini yenileme ihtiyacı duymaktaydı ve restorasyon çalışmalarıyla birlikte, hastalara umut ve inanç aşılayacak dinsel temalı resimlere de gereksinim vardı. Mimar olarak Bernardo Simon de Pineda, heykeltıraş olarak Pedro Roldan ve ressam olarak da Bartolome Esteban Murillo ve Valdes Leal'e seçilmişti.

Murillo ile Neve'nin iş birliğinin diğer bir önemli sonucu da bugün Madrid Prado Müzesinde bulunan "Inmaculada Concepcion"dur. Justino de Neve için özel olarak yapılan bu resim de Murillo kendi tarzının en tipik örneklerinden birini ortaya koymaktadır ve bir başyapıt niteliği taşımaktadır. Resim daha sonra Venerables Sacredotes hastanesine götürüldüğü için "Venerables Sacredotes'in Inmaculada Concepcion'u" adıyla anılmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra Murillo, Justino de Neve için ve onun oluşturduğu bağlantılar sayesinde pek çok resim yapmıştır. Bunlar çoğunlukla dini konular, "Vaftizci Yahya", "Çoban İsa" veya "İsa'nın vaftiz edilmesi" gibi konular olmakla beraber, "Çiçekçi Kız (Bahar)" veya "Meyve Sepetli Genç Adam (Yaz)" gibi din dışı konularda resmedilmişti. Murillo Venerables Sacredotes için "Tövbekar Aziz Petrus", "Meryem ve Çocuk İsa Rahiplere Ekmek Dağıtırken" gibi iki önemli resmi 1675 ve 1679 yıllarında yaptı.

^{†††††} <http://www.insacan.org/rabasih/rabasihsede.html>

6.Bartholome Estaban Murillo, Venerables Sacerdotes Inmaculada Concepcion'u, 1678, Prado Müzesi

1660'lar ve 1670'ler boyunca Murillo, ekonomisi zayıflamış olan Sevilya'da en önemli ressam olarak ayakta kalmış ve hem Amerika'ya hem de Avrupa'nın diğer ülkelerine resim satmaya devam etmiştir. 1680 yılında Cadiz'deki Capuchin tarikatının kilisesi için altar resmi siparişi aldı. Resmi yaparken iskeleden düşmesi sonucunda ağır biçimde yaralanmış ve hasta olarak geçirdiği ayların ardından 1681 yılında hayattan ayrılmıştır.

2. SONUÇ

Fransızlarla yapılan Pyrenes Anlaşması İspanya'nın ekonomik, siyasal ve askeri gücünün sonunu getirmişti. Kültürel olarak ise Murillo'nun ve yazar Pedro Calderon dela Barca'nın 1681 yılındaki ölümü ile Siglo de Oro sona ermiş oldu. Edebiyatta ve sanatta pek çok başyapıtın ortaya çıkmasına sahne olan bu dönem, Sevilya kentinin de yıldızının parlamışına ve sönüşüne tanıklık etmiştir. İspanyol İmparatorluğunun gerilemesinin ardından arka arkaya gelen salgın hastalıklar şehrin ekonomik gücünü ortadan kaldırmıştı. İlerleyen yüzyıllarda ortaya çıkan reform hareketleri ve istilalar da şehrin sanatsal birikimini ortadan kaldırmış ve unutulmasına sebep olmuştur.

Sevilya, 15.yy'dan itibaren İspanyol kültürünün ve sanatının gelişmesinde bir başlangıç noktası olmuştur. Uzun yıllar ülkenin kültürel kimliğini şekillendiren en önemli yapı taşlarını oluşturmuştur. Dünya sanat tarihinin bu önemli bölgesinde politik olayların ve ekonominin sanatı ne denli etkilediğine bir defa daha tanıklık edilmiştir. Kentin kimliği ve sanat tarihindeki rolü daha sonraki yüzyıllarda tamamen gözlerden kaçmış ve gölgede kalmıştır. Sanat tarihinde İspanyol Barok döneminden bahsedilirken ve bu dönemin daha sonraki yüzyıllarda Avrupa ve batı sanatını ne denli etkilediği irdelenirken Sevilya'nın o dönemdeki yapısı bir değer oluşturmaktadır. Rönesans'ta Floransa ve Venedik İtalya için nasıl bir etki oluşturmuşsa, 17.yy İspanya'sında da Sevilya benzer bir konumda olmuştur.

Bununla birlikte bu şehrin gelişim hikayesi ve kültürel mirasının ortaya çıkışı, siyasal olaylar, sosyolojik gelişmeler ve ekonomik canlanmanın bir arada ne denli etkili unsurlar olduğunu da gözler önüne sermektedir. Sevilya'da oluşan sermaye birikiminin yanında kilisenin gücünün, siyasal güçle birleşmesi bir sanat ortamının doğması açısından verimli bir alan açmıştır. Buna Avrupa'nın o dönem içinde bulunduğu siyasal ve sosyolojik koşullar da eklenince, gelişim ortaya çıkmış ve sanat tarihine iz bırakmıştır. Bununla birlikte zaman içinde ortaya çıkan, siyasal ve sosyolojik ve ekonomik sebeplerle oluşan olumsuzluklar bu şehrin yapısının bozulmasına yol açmıştır. Sevilya günümüzde İspanya'nın en kalabalık kentlerinden biri olmakla birlikte hala tarihteki o parlak dönemine ulaşamamıştır.

KAYNAKÇA

Gabriele Finaldi, Murillo & Junstino de Neve, The Art of Friendship, Museo Nacional del Prado, Fundacion Focus-Abengoa, Dulwich Picture Gallery, Madrid/ Seville, London, 2012

Henry Kamen, Golden Age Spain, Palgrave Macmillan, Basingstoke,2005

Henry Kamen, Phillip of Spain, Yale University Press,New Haven, 1998

<http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/80084> 13.12.2018

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/390556/Juan-Martinez-Montanes> 08.12.2012

<http://www.hispanidad.info/contratahisp.htm> -08.12.2012

<http://www.insacan.org/rabasih/rabasihsede.html>

<http://www.luminarium.org/encyclopedia/charles5.htm> -10.12.2016

<http://www.wga.hu/frames-e.html?/bio/m/montanez/biograph.html> -08.12.2012

<https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/hercules-and-the-hydra/acf05ecf-3314-4de1-b86a-78a192dcebfd> 13.12.2018

Johathan Brown, Zurbaran, Harry N. Abrams, Inc., Punlishers, New York, 1991

Norbert Wolf, Velazquez, Taschen, Köln, 2005

Philip Troutman, Velasquez, Spring Art boks, Londra, 1966

ENCOUNTERED OCCUPATIONAL RESPIRATORY TRACT DISEASES IN THE PRODUCTION OF CERAMIC*

Assist. Prof. Dr. Halide OKUMUS

*Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Fine Arts, Traditional Turkish Arts Department,
Çanakkale, E-mail: halideokumus@yahoo.com*

Prof. Dr. Ateş ARCASOY

Marmara University, Faculty of Fine Arts, Ceramic Department, İstanbul

Prof. Dr. Arzu MİRİCİ

*Çanakkale Onsekiz Mart University, Medical School, Chest Diseases Department Çanakkale,
E-mail: arzumirici@gmail.com*

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History: Received: 2018-02-17 Accepted: 2018-01-30</p>	<p><i>It is a serious problem that the ceramists are exposed to substances detrimental to the health in the production of ceramic. In recent years, the developing technology as well as the increase in the number and the diversity of the chemicals and the raw materials used has increased the severity of the detriment. The product of ceramic, contributing greatly to the needs of the humans, requires the ceramicist to deliberately use the facilities of the ceramic design and its technology in order to protect the health of theirs and the people using such products. The measures to be taken are very easy to apply. However, irreversible risks may occur in terms of health when the necessary attention is ignored.</i></p>
<p>Keywords: Ceramic, Pneumoconiosis, Silicosis, Occupational Diseases</p>	
<p>DOI:10.26809/joa.2018.007</p>	

1. INTRODUCTION

Most of the substance may be detrimental when taken through mouth, skin and respiration, or when exposed to for a long time. The substances used in ceramic can be divided into two groups in terms of the dangers they cause; a) those naturally b) the chemical compounds and synthetic substances. Chemical combinations and synthetic substances are toxic and detrimental to the health due to their internal structures (Fraser, 1998: 121-125). They need to be kept in closed containers and any contact with the body should be prevented (Fraser, 2005: 171-180).

In general, the processes that may be exposed to health problems in the production of ceramic are listed as preparation of raw materials, preparation of slip and application,

* This article has been produced from art proficiency thesis named "Precautions to be taken in terms of health in ceramic design and production". Presented on 12-14 October 2009 in Eskişehir at the "I. International Ceramics, Glass, Enamel, Glaze and Pigment Congress".

preparation of paint and application, preparation of frit and application, preparation of glaze and application, preparation of mud, the shaping of ceramic mud, the drying of ceramic, the firing of ceramic and the decoration of ceramic (Okumuş, 2008: 16-50,52-85).

Those working in ceramic firing and glaze making are exposed to many harmful chemical substance and gases. The dry preparation of the substances used especially for glaze and structure in ceramic making, the dry modification of the ceramic parts and various gases emitted from kiln chimney while firing cause these substances to be mixed into the air breathed in the working place (Canduran, 2006: 124). There are compounds in the raw materials of ceramic that may create adverse effects from cadmium, uranium, chrome, lead, coolers, and toner with barium carbonate (Güler and Çobanoğlu, 1994).

The cold releases generally contain particles released during the processes such as glazing, shaping, and raw material and mud preparing carried out at atmospheric levels (Döğeroğlu and Kara, 1991: 430-445).

2. RESPIRATORY TRACT DISEASES FACED IN THE PRODUCTION OF CERAMIC

Respiratory system is the biggest one vulnerable to the external influence, so environmental and occupational exposures such as smoke, gas, and vapor may create various adverse effects. This effect may give rise to the more detriment in closed areas especially where there is an airing problem. The reaction of the respiratory system to these exposures generally depend on the exposure level, but it may develop immediately or a slow development (URL-1, 2007).

Dust is referred to as solid particles that can move through the air conduction or remain hanged in the air (Kavak and others, 2004: 69-75). The dusts encountered in the ceramic production can be divided into two groups according to the effect they caused in the people. The dusts causing systemic posinining are heavy metals such as lead, cadmium and zinc, whereas the radioactive dusts are radioactive substances such as uranium, thorium, zirconium and cerium (Akdur, 2007). As has been known, even if the raw materials with mineral origin (quartz, kaolin, feldspar, talc, asbestos etc..) are at low levels, it causes various lung diseases generally referred to as pneumoconiosis when long inhaled (Döğeroğlu and Kara, 1991: 430-445).

Silica and silicates especially quartz are fibrogenic particles (URL-1, 2007). Pb, Cd, Be, As, Co, Ni and similar metallic compounds that are likely to be found in the particle and similar metallic compounds cause various diseases to occur, adversely affecting the organisms (Döğeroğlu and Kara, 1991: 430-445). As in the silica dust, the particles taken in the cells may penetrate the cell as a result of the toxic effect or lead to functional disorder (Mirici and Tutar, 2002: 3-6)

Gases give way to parenchymal damage, upper and lower respiratory system depending on the dissolvability in water.

The respiratory tract diseases encountered in the making of ceramics are also regarded as occupational diseases or occupational lung diseases (URL-2, 2007). Slipped disk, varicose and the respiratory tract disorders experienced by the workers working in these environments because brick sector is an industry which requires one to stand for a long time exerting tremendous labor where there is a lot of dust (Zeybek, 2007).

The respiratory tract diseases encountered in the production of ceramics can be listed as pneumoconiosis (silicosis, asbestosis, silicatosi, berylliosis, and talcosilicosis) and occupational asthma.

2.1. Pneumoconiosis

Lung diseases occurring as a result of excessive inhale of various dusts are defined as pneumoconiosis. The factors such as the size of the particles taken in through inhaling, the length of exposure, the structure of the dust, and the silica toxic effect, the awareness of the individual affected or an infection with it play a key role in the reaction to occur (Oktan and Aydin, 2006). Pneumoconiosis are one of the leading diseases that are preventable lung diseases. That pneumoconiosis-generating agents are reduced to the lowest level through the engineering measures is the main measure, but when this is not always obtained, it is quite possible that the exposure can be stopped and the progress can be prevented through early diagnosis (Akkurt, 2001: 61-71). The term “pneumoconiosis” does not include all the respiratory system disorders arising as a result of the factors in the working life because there is no accumulation of dust and fibrosis in all the diseases occurring due to the dusts in the lung (Bilir and Yıldız, 2007).

2.1.1. Silicosis

Silicosis is one of the dust diseases of the lung that develops the fastest and that results in death under the title of pneumoconiosis. It has three clinically different forms; chronic, accelere and acute. In chronic form, the lung symptoms appears at least 15 years after the first exposure to the dust. In accelere silicosis, this period ranges from 5 to 15 years. However, in acute form silicosis develops in a few months and there will be an excessive exposure to crystal silica (Akkurt, 2000).

Silicosis generally develops slowly. It results from the lengthy respiration of free silica and long exposure to silica dust concentration. Silica is the basic raw material of glaze and glass. It is found in all the clay and rock minerals from which ceramic raw materials are obtained (Okumuş, 2008: 16-50,52-85).

SiO₂, shaped like crystal, is more dangerous than that in the amorphous structure, but because substances with amorphous silica, when exposed to high temperature, may change into crystal shape (cristobalite) due to amorphous hydrate silica calcinations, the fibrogenic effects increase. Owing to its fibrotic effect, silica penetrates into deeper points in the no decayed cells in the lung and the symptoms develop even after the exposure to the dust is prevented. Asthma, cough and mucus are generally observed in the bad cases. In the course of the silicosis disease, such complications as lung tuberculosis, ganglion silicosis made up of nerve cell bodies found outside the central nerve system in the places where vein, cell and flowing channels appear from the organs, lung cancer, blood coming through the mouth from the lungs or respiratory channels, blood spitting, spontaneous pneumothorax, silico-arterit complications are reported to appear. In the kaolin pneumoconiosis, which is regarded as complicated silicosis, such occurrences as nodular fibrosis, heavy fibrosis, asthma, cough and mucus are observed (Döğeroğlu and Kara, 1991: 430-445).

In a study in which silicosis is investigated among the workers of a ceramic plant, it was found out that there are some measures more than the amount allowed in the average dust measurement in various sections of the plant. As the age and the length of working increases, the risk of silicosis also increases (Şakar and others, 2005: 148-155). Even though there is a serious parenchymal corruption in the lung, one cannot complain seriously and detect it, so it is an insidious disease. However much exposure to dust is prevented, parenchymal corruption will play up in time. The person inhaling the dust cannot realize that s/he has a disease until there is a serious damage to the lung (Çımrın 2007: 118-122).

Silicosis is the most frequently encountered pneumoconiosis and is the occupational disease resulting in disability. Silicosis generally continues to develop even years after the exposure to it stops (Özcan and Şimşek, 2004: 117-131).

2.1.2. Asbestosis

Pneumoconiosis caused by the asbest dust is called asbestosis. Asbestos, causing lung disorders, is taken in through lungs (Canduran, 2006: 124). Asbestos has many uses such as especially to reduce the excessive effect of heat and the isolators. A specific kind of two sided interstitial pulmonary fibrosis occur through the inhaling of numerous fibers separated from the minerals where effective substance is used (Oktan and Aydın, 2006).

As in the other kinds of pneumoconiosis, there won't be an indication in asbestosis at the beginning as well. In the later phases as fibrosis gets formed, asthma begins. Pleural fluid may be accumulated in some workers exposed to asbestos. If so, the indications related to pleural fluid such as shoulder ache, asthma, pleural ache are clinically proved. One of the important problems arising from the exposure to asbestos is lung cancer and mesothelioma (Bilir and Yıldız, 2007).

The fibrous minerals such as talc, aluminum silicates, and zeolite as well as organic fibers cause asbestos fibers to form. Having been taken in through respiration, fibrous minerals in the asbestos group provokes the pleural inflammation due to the toxic effects of the mesothelial on the cells. The fibrous asbestos inhaled reveals the pleural damage indirectly and gives way to the release of inflammatory cytokines from the lung. Asbestos fibers may cause local tissue reaction in the lung, and metaplasia and cancer developing in the bronchial especially on the cell surface covering the small bronchial (Kavak and Others, 2004: 69-75).

2.1.3. Silicatosis

Simple silicosis, a type of a pneumoconiosis seen after silicates (clay, feldspar, kaolin, bentonite etc.) having long been inhaled is different from other types in that they create collagen fibrosis (the formation of thick collagen fibers) seen in silicosis and anthracosis except for silicates, asbestos, and talc. Silicates create a thin fiber net. This type of pneumoconiosis draws attention as a result of the accumulation of the dusts around the bronchial and veins and the increase in the intensity in the films of the lungs (Döğeroğlu and Kara, 1991: 430-445).

2.1.4. Berylliosis

The respirable dusts of the metal compounds containing beryllium and beryllium salts and metal oxide and the inhaling of the smoke cause berylliosis. Nuclear weapon and ceramic production make the workers sensitive more often. The excessive exposure to beryllium causes upper and lower airway inflammation, bronchiolitis, lung edema, and chemical pneumonia. The chronic beryllium is a systemic granulomatous disorder keeping skin and many internal organs, and lung, pleura, lymph node. It may play up years after the exposure is stopped. It is typically insidious, slow developing, and more common than the acute forms. The period passing between when the disorder first appeared to the time it played up is averagely ten years, but ranges from a few months to forty years. Early symptoms are cough, fatigue, exercises, asthma. Fever, night sweating, loss of appetite, loss of weight, arthralgia are other systemic symptoms. The experiments with animals show that beryllium causes cancer (Önal and Ökten, 2004: 102-110).

2.1.5. Talc silicosis

Talc silicosis depends on the exposure to talc containing quartz in high concentration. In these cases, there are irregular star-shaped fibrosis points observed in the pneumoconiosis

of typical malign nodular lesions and mixed dust in the lung. Talc pneumoconiosis can be seen in the form of diffuse interstitial pulmonary fibrosis due to the existence of asbestos and is defined as talcoasbestosis. Following the clinically long exposure, effort asthma, cough, reduction in the respiratory voice, abnormal respiratory voices in the basis of the lung, decline in the expansion of the lung, and clubbing of the fingers are identified. It might also appear years after the exposure to talc ends. Epidemiologic studies with those exposed to talc demonstrate that the risk of death from non-malign lung disorders and of cancerous malign lung tumor or tumor related to the lung (Önal and Ökten, 2004: 102-110).

2.2. Occupational asthma

Occupational asthma is basically the one related to work arising as a result of the substances encountered in the work place (Can and Çımrın, 2001: 163). Though there is a serious decrease in many of the lung disorders especially pneumoconiosis in many countries, occupational asthma is increasing day by day. Today the number of the substances causing occupational asthma is more than 250. Occupational asthma ranks first among occupational lung disorders in many countries. The surest treatment approach for occupational asthma is to change the environment causing it. The identification of the risky cases through early diagnosis and employing the person in a suitable work, and protective respirators and gradual general asthma treatment when one cannot leave the work constitute the sub-titles. Permanent withdrawal is the surest treatment because occupational asthma develops with the allergens even at the lowest level, which is different from the other occupational diseases. When there is a delay in the treatment and in the withdrawal from the culprit, there will be disorder of permanent tension in the airway and of lung functions (Akkurt, 2007).

3. RESULTS

The designers and producers of ceramic objects that contribute to humanity should use the opportunities of ceramic design and technology consciously in order to protect both their own health and that of the user. While creating the glaze and mud ingredients and while choosing the coloring substances, raw materials and metal oxides, issues such as the hazards of the materials to the environment and human health both while producing ceramic object and using the final product, preference of the least hazardous ones should be taken into account. Usage conditions and limits of ceramic components should be followed meticulously. Workers should be informed about the hazards of the raw materials and metal oxides that they use. Trainings about their effects on health, alternative protective precautions against them and to this end use of material safety data sheets should be popularized. Production should be done within the circle of proper using conditions and personal security rules.

Precautions should already be taken while the workspace is chosen, places like workplaces, schools and their interior decoration is being done, working circumstances should be rendered suitable, production should be carried out in standards that will cause no sanitary problems. Eating, drinking and smoking should be forbidden in the workplaces.

At the institutions providing ceramics education, the issue should be held within the course content while in the workplaces employees should be educated through in-service trainings. Workers (employees and employers) should be informed about the properties of raw material and auxiliary materials, main and by-products so as to minimize the troubles faced in ceramic production.

In the event that ignoring the necessary care about the raw materials and metal oxides that might possibly cause health problems, not taking the necessary precaution, employees could face irreversible serious health problems. Measures to be taken are fairly simple and

when taken, no serious danger could occur. Workers should know the hazards of the materials and ways to protect themselves from them, production should be done to protect the body from these materials, necessary hygiene and security standards should be followed, personal controls should be increase, working conditions should be controlled by up-to-date laws (Okumuş, 2006: 148).

REFERENCES

- AKDUR, R., “İşyerinde Toksinler” <http://209.85.129.104/search?q=cache:iztKb3iGXGoJ:www.recepakdur.com/getfile.asp%3Ffile%3D%C4%B0%C5%9EYER%C4%B0NDE%2520TOKS%C4%B0NLER%2520RA.pdf+silisyum+dioksit+tozu+seramik+silikozis&hl=tr&ct=clnk&cd=2&gl=tr> (erişim tarihi: 26.12.2007).
- AKKURT, İ., Ağustos 2001, Toraks Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, Sayfa(lar) 62-71 “Pnömonyozda ILO Standartlarında Radyolojik Değerlendirme” <http://www.toraks.org.tr/journal/text.php3?id=124#r6> (erişim tarihi:10 Ekim 2007).
- AKKURT, İ., 2000, Sted Bilimsel ve Dostça, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Silikozis, <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0300/03003.html> (erişim tarihi:10 Ekim 2007).
- AKKURT, İ., Mesleki Akciğer Hastalıkları, <http://216.239.59.104/search?q=cache:VPhBfbYgkFMJ:www.toraks.org.tr/mesleki-gelisim-kursu-4-ppt-pdf/iakakurt.pdf+ilo+silika+seramik&hl=tr&ct=clnk&cd=4&gl=tr> (erişim tarihi:10 Ekim 2007).
- BİLİR, N., and YILDIZ, A. N., Mesleki Akciğer Hastalıkları <http://www.solidebv.nl/asbestgMAH.pdf> (erişim tarihi: 7 Ocak 2007).
- CANDURAN, K., 2006, “Seramikte Toksik Maddeler”, Seramik Türkiye, Seramik Federasyonu Dergisi, No:14, İstanbul, Mart-Nisan, s.124.
- CAN, S., ÇİMRİN, A., “Meslek Astımı”, Bronş Astması 2001, Editör: A. Fuat Kalyoncu, Ankara, Atlas Kitapçılık Limited Şirketi, 2001, s.163.
- ÇİMRİN A., 2007, Tüberküloz ve Toraks Dergisi; 55(1): 118-122, Silikozis Yeniden; Sebepler ve Sorumluluklar, http://66.102.9.104/search?q=cache:TXOxW_vjOkwJ:www.journalagent.com/z4/download_fulltext.asp%3Fpdir%3Dtubtoraks%26plng%3Deng%26un%3DTUBTORAKS-24582+ilo+silika+seramik&hl=tr&ct=clnk&cd=12&gl=tr (erişim tarihi:1 Nisan 2007).
- DÖĞEROĞLU, T. and KARA, S., 16-20 Eylül 1991 “Seramik Tesislerinde Hammadde Hazırlama Süreçleri, Madde – Enerji Tasarrufu ve Çevre Kalitesi İlişkileri”, V. Ulusal Kil Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Eskişehir, s.430-445
- FRASER, H., 1998, Glazes for the Craft Potter A&C Black, London, The American Ceramic Society, s.121-125.
- FRASER, H., 2005, Ceramic Faults and Their Remedies, Second Edition, A&C Black. Publisher Ltd. London, s.171-180.
- GÜLER Ç. and ÇOBANOĞLU, Z., 1994, Çevre ve İş Öyküsünün Alınması, Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi No:2, Birinci Baskı, Ankara-, I.Basım:3500 Adet, ISBN 975-7572-50-0 <http://www.hm.saglik.gov.tr/pdf/kitaplar/css2.pdf> (erişim tarihi: 9 Ekim 2006)
- KAVAK, O, DALGIÇ, A. and ŞENYİĞİT, A., 2004, “İnsan Sağlığına Etki Eden Mineraller ve Analiz Yöntemleri”, Dicle Tıp Dergisi, Cilt: 31, Sayı:1, s.69-75. [http://www.dicle.edu.tr/fakulte/tip/dergi/yayin/15\(.\)InsanSagligina.doc](http://www.dicle.edu.tr/fakulte/tip/dergi/yayin/15(.)InsanSagligina.doc) (erişim tarihi: 10 Ekim 2007)

- MİRİCİ, A., and TUTAR, Ü., Nisan 2002, “İnhale Edilen Partikülün Solunum Sistemindeki Serüveni”, Toraks Dergisi, Cilt 3, Ek 2, İstanbul, Toraks Derneği Yayını, s. 3-6.
- OKTAN, E., and AYDIN Ö., 2006, MAHE Bursa, Mesleki Akciğer Hastalıkları Enstitüsü, 20 Aralık, “Mesleksel Akciğer Hastalıklarında Patoloji” http://www.bursamahe.com/habermah/haber_oku.asp?haber=17 (erişim tarihi: 10 Ekim 2007).
- OKUMUŞ, H., 2008, “Seramik Tasarım ve Üretiminde Sağlık Açısından Alınması Gereken Önlemler”, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, s.16-50, 52-85.
- OKUMUŞ H., 2006, “Seramik Üretiminde Sağlık Açısından Dikkat Edilmesi Gereken Hammadde ve Metal Oksitler”, III. Ulusal Analitik Kimya Kongresi, Bildiri Özetleri Kitabı, Çanakkale, 5-7 Temmuz, s.148.
- ÖNAL, M., and ÖKTEN, F., Kasım 2004, “İnorganik Tozlara Bağlı Akciğer Hastalıkları”, Difüz Parankimal Akciğer Hastalıkları, 1. Baskı, Ankara, s.102-110.
- ÖZCAN, A. and ŞİMŞEK, C., Kasım 2004, “Silikoz ve Kömür İşçisi Pnömonyozu”, Difüz Parankimal Akciğer Hastalıkları, 1. Baskı, Ankara, s.117-131.
- ŞAKAR, A., KAYA, E., ÇELİK, P., GENCER, N., TEMEL, O., YAMAN, N., SEPİT L., YILDIRIM, Ç. A., DAĞYILDIZI. L., COŞKUN, E., DİNÇ G., YORGANCIOĞLU and A., ÇIMRIN, A. H., 2005, Seramik Fabrikası İşçilerinde Silikozis” Tüberküloz ve Toraks Dergisi, Cilt:53 Sayı:2 148-155, <http://www.abstractagent.com/home/jvi.asp?pdire=tubtoraks&plng=tur&un=TUBTORAKS-38589&look4=> (erişim tarihi:10 Ekim 2007).
- ZEYBEK, S., Tuğla Kiremit Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği <http://isggm.calisma.gov.tr/docs/sunumlar/corum/sz.ppt> (erişim tarihi: 10 Ekim 2007).
- (URL 1, 2007) Türk Toraks Derneği, II. Mesleki Gelişim Kursu, Mesleki Akciğer Hastalıkları, http://www.toraks.org.tr/mesleki_gelisim_kursu.php?pid=97&sayfa=0 (erişim tarihi: 9 Ekim 2007).
- (URL 2, 2007) T.C. Sağlık Bakanlığı, Sıkça Sorulan Sorular, <http://www.ankarameslekhastanesi.gov.tr/ss.ssp> (erişim tarihi: 9 Ekim 2007)